

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка

В.Р. Монастирський

ПРИРОДНІ РЕСУРСИ І РЕКРЕАЦІЙНІ КОМПЛЕКСИ СВІТУ

*Навчальний посібник
для студентів закладів вищої освіти*

Львів 2022

УДК 338.48:332.122:379.84

Автори:

Монастирський В.Р., кандидат географічних наук, доцент кафедри туризму Львівського національного університету імені Івана Франка.

Рецензенти:

Штойко П.І. – доктор географічних наук, професор кафедри туризму, Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського.

Молнар Й.Й. – кандидат географічних наук, доцент, завідувач кафедри географії і туризму, Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II.

Касіяник І.П. – кандидат географічних наук, доцент, завідувач кафедри географії та методики її викладання, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка, протокол № 1 від 23 лютого 2022 р.

Монастирський В.Р.

Природні ресурси і рекреаційні комплекси світу : навч. посібник / В.Р. Монастирський // ННВК "АТБ" - Львів, 2022. – 200 с.

Навчальний посібник «Природні ресурси і рекреаційні комплекси світу» розроблений відповідно до робочої програми дисципліни «Природні ресурси і рекреаційні комплекси світу», містить перелік конкретних тем із питаннями для самоконтролю і тести; список рекомендованих джерел та термінологічний словник.

Його рекомендовано студентам вищих навчальних закладів, викладачам, фахівцям сфери туристичних послуг і всім, хто цікавиться питаннями поширення рекреаційних комплексів у світі.

УДК 338.48:332.122:379.84

ISBN 978-966-20-42-51-1

В. Р. Монастирський, 2022

ЗМІСТ

Передмова	5
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ДИСЦИПЛІНИ	
«ПРИРОДНІ РЕСУРСИ І РЕКРЕАЦІЙНІ КОМПЛЕКСИ СВІТУ».	
ПРИРОДНІ РЕСУРСИ І РЕКРЕАЦІЙНІ КОМПЛЕКСИ ЄВРОПИ	
І АЗІЇ	
Тема 1. Основні поняття дисципліни «Природні ресурси і рекреаційні комплекси світу». Рекреаційна діяльність і рекреаційно-туристичне обслуговування як складова господарського комплексу	6
Тема 2. Рекреаційно-ресурсний потенціал: поняття, склад та структура.....	9
Тема 3. Теоретичні основи рекреаційного районування. Природні передумови виникнення рекреаційних комплексів Європи.....	13
Тема 4. Природні ресурси і рекреаційні комплекси Прибалтійського, Центрального та Причорноморського мезорайонів Європейського макрорайону	17
Тема 5. Природні ресурси і рекреаційні комплекси Адріатичного, Піренейського, мезорайонів Європейського макрорайону	27
Тема 6. Природні ресурси і рекреаційні комплекси Апеніно-Мальтійського, Греції, Франції та Монако мезорайонів Європейського макрорайону ...	38
Тема 7. Природні ресурси і рекреаційні комплекси Німеччини і країн Бенілюкс, Альпійського мезорайону.....	46
Тема 8. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайонів Великої Британії та Ірландії, країн Європейської Півночі, Білорусії і Європейської частини Росії Європейського макрорайону	53
Тема 9. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайонів Південно-Західної Азії.....	61
Тема 10. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайонів Південної Азії.....	73
Тема 11. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайонів Південно-Східної Азії	79
Тема 12. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайону Східна-Азія	86

Тема 13. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайону Закавказзя	91
Тема 14. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайону Центральна Азія та мезорайону Азійська частина Росії.....	95
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. РЕКРЕАЦІЙНІ КОМПЛЕКСИ ПІВНІЧНОЇ, ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА ПІВДЕННОЇ АМЕРИКА, АВСТРАЛІЇ ТА ОКЕАНІЇ, АФРИКИ	
Тема 15. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайонів Північноамериканського макрорайону.....	100
Тема 16. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайонів Центральної Америки.....	107
Тема 17. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайонів Карибського макрорайону.....	114
Тема 18. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайонів Північний і Центрально-Східний Південноамериканського макрорайону.....	119
Тема 19. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайонів Західноандійський і Південноандійський Південноамериканського макрорайону	127
Тема 20. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайонів Австралії, Океанії та Нової Зеландії Австралійсько-Океанійського макрорайону.....	134
Тема 21. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайонів Північний і Західний Африканського макрорайону	139
Тема 22. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайонів Східна Африка, Внутрішня, Південна Африка і Острівна Африка Африканського макрорайону	148
Тема 23 Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайонів Антарктичного макрорайону.....	161
Тема 24. Природні ресурси і рекреаційний комплекс України.....	164
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ	167
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК.....	184
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	192

ПЕРЕДМОВА

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни “Природні ресурси і рекреаційні комплекси світу” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра, напряму 24 «Сфера обслуговування» (спеціальності) 242 «Туризм».

Дисципліна «Природні ресурси і рекреаційні комплекси світу» (ПРРКС) вивчає процеси формування та закономірності розвитку рекреаційної інфраструктури світу, її різновиди, форми й особливості в окремих регіонах та країнах, взаємодію з іншими сферами суспільного життя й господарювання.

Метою вивчення дисципліни «Природні ресурси і рекреаційні комплекси світу» – є формування знань і навичок аналізу потенціалу рекреаційних комплексів світу та набуття практичних вмінь, методів оцінки механізмів та ефективного функціонування.

Основними завданнями вивчення дисципліни “Природні ресурси і рекреаційні комплекси світу” є: вивчення основних рекреаційних ресурсів, і комплексів України та світу; визначення особливостей функціонування рекреаційних комплексів; виділення сучасних напрямів використання територій для відпочинку та оздоровлення.

Предметом вивчення дисципліни є природні ресурси і територіальні рекреаційні комплекси як специфічні частини системи суспільних відносин, що становлять основу соціальної політики, спрямованої на відтворення здоров’я людини, і включають підприємства і заклади відпочинку, курорти, туристичні організації тощо.

Змістовна частина навчального посібника побудована на основі рекреаційного районування світу за професором О.О. Бейдик, де запропоновано чотириступеневу ієрархічну систему таксономічних одиниць: макрорайон – мезорайон – підрайон – мікрорайон.

У навчальному посібнику «Природні ресурси і рекреаційні комплекси світу» матеріал подано на рівні макрорайон, мезорайон і підрайон (країна) тощо.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ДИСЦИПЛІНИ «ПРИРОДНІ РЕСУРСИ І РЕКРЕАЦІЙНІ КОМПЛЕКСИ СВІТУ». ПРИРОДНІ РЕСУРСИ І РЕКРЕАЦІЙНІ КОМПЛЕКСИ ЄВРОПИ, АЗІЇ

**ТЕМА 1. Основні поняття дисципліни
«Природні ресурси і рекреаційні комплекси
світу». Рекреаційна діяльність і рекреаційно-
туристичне обслуговування як складова
господарського комплексу.**

1.1.Об'єкт, предмет, задачі дисципліни «Природні ресурси і рекреаційні комплекси світу».

1.2. Основні поняття дисципліни «Природні ресурси і рекреаційні комплекси світу».

1.1.Об'єкт, предмет, задачі дисципліни «Природні ресурси і рекреаційні комплекси світу».

Дисципліна «Природні ресурси і рекреаційні комплекси світу» вивчає процеси формування та закономірності розвитку рекреаційної інфраструктури у світі, її види, форми та особливості по окремих регіонах та країнах, взаємодію з іншими сферами суспільного життя і господарства.

Об'єктом дослідження РКС виступають територіальні рекреаційні комплекси як специфічні частини системи суспільних відносин, що становлять основу соціальної політики, спрямованої на відтворення здоров'я людини, включають підприємства і заклади відпочинку, курорти, туристичні організації тощо.

Предметом вивчення є виявлення об'єктивних закономірностей формування і розвитку рекреаційних комплексів і механізмів їх ефективного функціонування в конкретних соціально-економічних і природних умовах певних країн та регіонів (Покоłodна М. М., 2008).

1.2. Основні поняття дисципліни «Природні ресурси і рекреаційні комплекси світу».

Ключовим поняттям у вивченні дисципліни «Природні ресурси і рекреаційні комплекси світу» виступає рекреація – активний відпочинок (лат. recreatio – відновлення), як система заходів, пов'язана з використанням вільного часу людей для їх оздоровчої, культурно-ознайомчої і спортивної діяльності на спеціалізованих територіях, які розміщені поза їх постійним проживанням.

Рекреація, це перш за все відпочинок і відновлення здоров'я та працездатності людини з використанням природних ресурсів і туристично-рекреаційного потенціалу певної території. Це може бути відпочинок на рекреаційному комплексі, або під час туристичної поїздки з відвіданням національних парків, архітектурних пам'яток, музеїв і ін. (<https://uk.wikipedia.org/wiki>).

Природні ресурси – це сукупність об'єктів та систем живої та неживої природи, компоненти природного середовища, що оточують людину, які використовуються в процесі суспільного виробництва для задоволення матеріальних і культурних потреб людини та суспільства.

Існує цілий ряд класифікацій природних ресурсів. Їхні класифікації базуються на відмінностях природних ресурсів за різним природним генезисом та належності до тих чи тих компонентів і сил природи.

У рекреаційній географії все ще невирішена, хоча тимчасово і втратила гостроту, проблема розмежування понять «система» і «комплекс». Вчені мають домовитися, щоб розділити ці поняття.

У принципі можна говорити про те, що всі дослідники визначають близькість понять, а також те, що поняття «система» є більш загальним стосовно поняття «комплекс». Із цього випливає, що будь-який комплекс – це система, але не кожна система є комплексом. Домінує думка, що комплекс – це система з високим ступенем внутрішнього взаємозв'язку, досить жорстко організована, з великою інерційністю і стійкістю (Масляк П.О., 2008).

Рекреаційний комплекс – це сукупність галузей і видів економічної діяльності, які забезпечують рекреаційними послугами населення країни, регіону, міста та створюють необхідні передумови для нормального функціонування рекреаційно-туристичного господарства. Звичайно, рекреаційний комплекс

забезпечує функціонування рекреаційних циклів тижневої, місячної, сезонної тривалості, але в окремих випадках (місто, промисловий вузол, промисловий район) необхідно акцентувати і проблеми організації короткочасного відпочинку – тижневого і добового (Топчієв О. Г., 2005).

Територіально-рекреаційний комплекс – особлива форма територіальної організації господарства, яка формується в процесі взаємопов'язаного розвитку рекреаційної та інших видів господарської діяльності на компактній території, що має специфічні соціально-економічні та природні характеристики (Голубнича С.М., 2012).

Туристично-рекреаційний комплекс – це комплекс, що об'єднує систему туристично-рекреаційних закладів, обслуговуючих їх підприємств інфраструктури та інших галузей, які мають тісні виробничі та економічні зв'язки, спільно використовують ресурси з метою задоволення різноманітних оздоровчих, пізнавальних, культурних та інших потреб населення (Голубнича С.М., 2012).

Рекреаційний комплекс – територіальне об'єднання на компактній території природних, природо-технічних, історико-культурних та інфраструктурних об'єктів і ресурсів.

Запитання і завдання для самоперевірки:

1. *Об'єкт, предмет, задачі дисципліни «Природні ресурси і рекреаційні комплекси світу (в тому числі турресурси України)».*
2. *Рекреація як система уявлень про діяльність людей у вільний час і простір, у якому вона відбувається.*
3. *Сутність поняття «вільний час».*
4. *Сутність поняття «відпочинок» у рекреаційній географії.*
5. *Еволюція поняття «туризм».*
6. *Охарактеризуйте співвідношення понять «рекреаційна освоєність» і «рекреаційне освоєння території».*

ТЕМА 2. Рекреаційно-ресурсний потенціал: поняття, склад та структура.

2.1. Поняття рекреаційно-ресурсного потенціалу.

2.2. Склад і класифікація рекреаційних ресурсів.

2.3. Природні рекреаційні ресурси.

2.4. Історико-культурні рекреаційні ресурси.

2.5. Інфраструктурні рекреаційні ресурси.

2.1. Поняття рекреаційно-ресурсного потенціалу.

Поняття рекреаційно-ресурсного потенціалу. Рекреаційні ресурси – база для формування рекреаційно-ресурсного потенціалу. Співвідношення понять «рекреаційні ресурси» та «умови рекреаційної діяльності». Класифікація і склад рекреаційних ресурсів: генетичний та ситуативний підходи до визначення рекреаційних ресурсів. Оцінювання рекреаційних ресурсів з погляду різних суб'єктів рекреації різного рангу. Методи та головні етапи оцінювання рекреаційних ресурсів. Головні типи оцінювання рекреаційних ресурсів: медико-біологічний, технологічний, психолого-естетичний, економічний. Методи економічної оцінювання рекреаційних ресурсів: витратний та рентний.

Під рекреаційними ресурсами розуміють компоненти природного середовища і феномени соціокультурного характеру, які завдяки певним властивостям (унікальність, оригінальність, естетична привабливість, лікувально-оздоровча значимість), можуть бути використані для організації різних видів і форм рекреаційних занять.

2.2. Склад і класифікація рекреаційних ресурсів.

Рекреаційні ресурси багато в чому є похідним від рекреаційних потреб населення, які в свою чергу, визначаються завданнями соціокультурного освоєння території. Отже, основна причина і фактор перетворення сукупності тих чи інших властивостей території у рекреаційні ресурси – потреби соціокультурного освоєння території.

Під туристичними ресурсами розуміються поєднання компонентів природи, соціально-економічних умов і культурних цінностей, які виступають як умови задоволення туристичних потреб людини. Туристичні ресурси можна розділити на наступні групи:

- 1) природні – клімат, водні ресурси, рельєф, печери, рослинний і тваринний світ, національні парки, мальовничі пейзажі;
- 2) культурно-історичні – культурні, історичні, археологічні, етнографічні об'єкти;
- 3) соціально-економічні умови і ресурси – економіко-географічне положення території, її транспортна доступність, рівень економічного розвитку, трудові ресурси і т.д.

2.3. Природні рекреаційні ресурси.

Природні рекреаційні ресурси. Рекреаційні ресурси природного походження: кліматичні, гідрологічні, геоморфологічні, біологічні, об'єкти природно-заповідного фонду.

Серед рекреаційних і туристичних ресурсів особливо велика роль і значення природних рекреаційних ресурсів. Вони поділяються на:

- 1) кліматичні;
- 2) геоморфологічні;
- 3) гідрологічні;
- 4) гідромінеральні;
- 5) ґрунтово-рослинні;
- 6) фауністичні.

Особливе місце серед них займають ландшафтно-природні ресурси, які являють собою комплексні рекреаційні ресурси.

2.4. Історико-культурні рекреаційні ресурси.

Історико-культурні туристичні ресурси – це сукупність створених у процесі історичного розвитку певної території пам'ятників матеріальної і духовної культури, які є об'єктами туристського зацікавлення. До групи історико-культурних рекреаційних ресурсів належать пам'ятки історії, історичні архі-

тектурні пам'ятки, пам'ятки сучасної архітектури, унікальні споруди культури, спорту тощо.

Історико-культурний потенціал, матеріальні та духовні пам'ятки народу дуже важливі для формування світогляду народу, для задоволення матеріальних, у тому числі туристичних, потреб. У розвинених країнах світу цей туристичний ресурс активно використовують для отримання прибутку. Деякі країни, наприклад, Італія, Франція, значну частину прибутків, які дає рекреаційне господарство, отримують від вмілої експлуатації історико-культурного потенціалу. Цьому сприяє велика кількість пам'яток, їхня висока художня цінність, добра збереженість, вміла організація туристичних послуг. Всесвітньо відомі пам'ятки історії та культури Риму, Венеції, Флоренції, Парижа приваблюють щороку сотні тисяч туристів (Мальська М.П., 2008).

2.5. Інфраструктурні рекреаційні ресурси.

До інфраструктурних (соціально-економічних) ресурсів рекреації прийнято відносити всю сукупність підприємств, закладів та організацій матеріального виробництва та невиробничої сфери, відповідні трудові ресурси, які забезпечують виробництво, розподіл, реалізацію та споживання товарів та послуг, здатних задовольняти рекреаційні потреби. Ці підприємства, заклади та організації належать до різних галузей і беруть безпосередню участь у задоволенні рекреаційних потреб (первинні підприємства) або забезпечують нормальне функціонування й умови для здійснення рекреаційної діяльності.

До інфраструктурних рекреаційних ресурсів відносять:

- підприємства, які надають послуги розміщення, в тому числі санаторно-курортні заклади;
- заклади ресторанного господарства;
- транспортні підприємства і мережа шляхів сполучення;
- туристичні підприємства, які займаються розробкою і реалізацією туристського продукту: туристичні оператори і туристичні агенти;
- екскурсійні підприємства;
- підприємства сфери дозвілля та розваг;
- підприємства роздрібної торгівлі;

- рекламно-інформаційні організації;
- учбові заклади;
- підприємства невиробничої сфери: зв'язок, транспорт, страхування, медичне обслуговування, побутове обслуговування;
- підприємства виробничої сфери, які беруть участь у створенні рекреаційних об'єктів, випускають товари рекреаційного призначення.

Інфраструктурні рекреаційні ресурси є невід'ємною складовою туристичного потенціалу території.

Запитання і завдання для самоперевірки:

1. Які фактори впливають на визначення поняття рекреаційних ресурсів?
2. Поясніть співвідношення понять «рекреаційні ресурси» та «умови рекреаційної діяльності».
3. Які є види класифікацій рекреаційних ресурсів? На які групи поділяються рекреаційні ресурси в кожній з них?
4. Назвіть підходи до визначення рекреаційного потенціалу.
5. Що таке оцінка рекреаційних ресурсів? З яких позицій вона проводиться? Наведіть приклади суб'єктів і відповідних їм об'єктів оцінювання.
6. Назвіть основні етапи оцінки рекреаційних ресурсів.
7. Назвіть основні типи оцінки рекреаційних ресурсів. Дайте їм коротку характеристику.

ТЕМА 3. Теоретичні основи рекреаційного районування. Природні передумови виникнення рекреаційних комплексів Європи.

3.1. Основні принципи і головні аспекти рекреаційного районування.

3.2. Таксономічні одиниці районування.

3.3. Рекреаційне районування світу.

3.4 Основні риси орографії. Пануючий рельєф європейського континенту.

3.1. Основні принципи і головні аспекти рекреаційного районування.

Поділ території на просторово-територіальні одиниці базується на теорії районування або регіоналізації. Районування буває інтегральним і спеціальним, або комплексним. Інтегральне районування базується на відокремленні окремих частин території на основі існуючих природних і суспільних відмінностей. Спеціальне районування обґрунтовує поділ території на основі відмінностей лише у певних сферах діяльності суспільства. Основою для відокремлення районів або регіонів у цілому виступають три групи критеріїв: природні, історичні й соціально-економічні, які мають певні відмінності для різних частин планети.

Рекреаційне районування дає змогу на науковій основі виокремлювати території з однорідною рекреаційною спеціалізацією, тобто здійснювати виділення територій різного таксономічного рангу з певним набором рекреаційних ресурсів і відповідним набором послуг, відмінних від інших територій.

Рекреаційне районування – поділ території (країни, регіону чи всієї планети) на таксономічні одиниці, що мають певні відмінності, й у загальному значенні характеризуються як спеціалізація рекреаційного господарства, структура рекреаційних ресурсів, напрямки їх освоєння й охорони, перспективи розвитку рекреаційної діяльності.

3.2. Таксономічні одиниці районування.

Важливим питанням для районування є виділення його таксономічних одиниць. Існуюча на сьогодні ієрархічна співвідпорядкованість таксономічних одиниць рекреаційного районування досить різноманітна. Науковці дотримуються різних точок зору щодо розмірності та підпорядкування одиниць рекреаційного районування.

Ієрархічність виявляється через віднесення рекреаційної території до певного таксономічного рангу і підпорядкованість нижчих рангів вищим. Сьогодні відсутня чітка підпорядкованість рекреаційних об'єктів внаслідок численних спроб ранжирування за різними ієрархічними ознаками і змістової неоднозначності дефініцій, прийнятих у науковому обігу. На основі поєднання функціонально-галузевого та функціонально-територіального підходів виділяють таксономічні ранги рекреаційних територій: рекреаційний пункт; рекреаційний центр; рекреаційний підрайон; рекреаційний район; рекреаційний регіон, рекреаційний макрорайон, рекреаційний мезорайон і ін.

3.3. Рекреаційне районування світу і України.

Провідний спеціаліст у галузі рекреаційного районування О. Бейдик в основу рекреаційно-туристичного районування поклав чотиріступеневу ієрархічну систему таксономічних одиниць: макрорайон – мезорайон – підрайон – мікрорайон. Кожна наступна таксономічна одиниця входить як складова до попередньої. Таким образом, макрорайон складається з мезорайонів, а ті у свою чергу з підрайонів і т. ін. (Масляк П.О., 2008).

У цілому у світі виокремлюється вісім рекреаційних районів найвищого таксономічного рангу, тобто макрорайонів. До них належать Європа, Азія, Північна Америка, Південна Америка, Центральна Америка та басейн Карибського моря, Африка, Австралія та Океанія, Антарктида (Масляк П.О., 2008).

Комплексне рекреаційне районування України, представлене в Українській географічній енциклопедії, містить чотири рекреаційні регіони (Карпатський, Кримський, Дніпровсько-Дністровський, Азово-Чорноморський), вісім рекреаційних районів (Одеський, Приазовський, Феодосійський, Ялтинський, Євпаторійський, Придніпровський, Донецький, Придністровський), сім ре-

креаційних підрайонів (Судацький, Євпаторійський, Феодосійський, Чорноморський, Кримський, Алуштинський, Ялтинський). В цьому районуванні найвищою таксономічною одиницею виступає рекреаційний регіон, який являє собою територіальну рекреаційну систему, куди входять системи тривалого і короткочасного відпочинку, санаторно-курортного лікування і туризму, а також управління, обслуговування, транспорту, переважно в межах економічного району (О.О. Бейдик, 2016).

На сьогодні за різними вітчизняними авторами розроблено рекреаційне районування світу (див. Додаток А, В).

3.4 Основні риси орографії. Пануючий рельєф Європи.

Європа розташована на заході Євразії. Вона охоплює площу близько 10 млн км² і розміщена переважно в помірних широтах. Тільки країні північні та південні її частини заходять у субарктичний і субтропічний пояси.

Європа з трьох боків оточена морями. Її західне та південне узбережжя омивають води Атлантичного океану. Велику роль у формуванні природи відіграє тепла Північноатлантична течія та її відгалуження, що проникають у Північний Льодовитий океан.

Рельєф Європи переважно рівнинний. Середня висота поверхні – близько 340 метрів над рівнем моря. Переважають рівнини. Найбільшими з них є Східноєвропейська, Середньоєвропейська, Середньо- та Нижньодунайська, Паризький басейн.

Гори займають близько 17 відсотків території в основному на півдні Європи. Головними з них є Альпи, Карпати, Піренеї, Апенніни, Урал. Гори Скандинавського і Балканського півостровів. Найвищою точкою є гора Монблан (4807 м). Європу оточують два вулканічні пояси. Один – в Ісландії, інший – у Середземномор'ї.

Моря Європи: Адріатичне, Азовське, Балеарське, Балтійське, Баренцове, Біле, Гебридське, Егейське, Іонічне, Ірландське, Кельтське, Критське, Лівійське, Лігурійське, Мармурове, Альборан, Норвезьке, Печорське, Північне, Середземне, Тірренське, Фракійське, Чорне.

Розподіл озер по території Європи. Найчисленніші скупчення озер на

рівнинах і в горах. Рівнинні озера (Ладозьке, Онезьке, Венерн, Веттерн, Меларен, Імандра), озера передгір'їв (Женевське, Лаго-Маджоре, Комо, Гарда й ін.). Тектонічні – Шкодер (Скадарське), Охридське на Балканському півострові, Балатон, вулканічні – на Апеннінському півострові та в Ісландії; карстові – на сході Східно-Європейської рівнини, на Балканському й Апеннінському півостровах.

Європа багата на річки і за густотою річкової мережі поступається тільки перед Південною Америкою. Головними річками є Волга (3530 км), Дунай, Дніпро, Дон, Печора, Північна Двіна, Рейн, Вісла, Ельба (Лаба), Одер (Одра), Рона, Луара.

Запитання і завдання для самоперевірки:

- 1. Охарактеризуйте сутність і задачі рекреаційного районування.*
- 2. Яка відмінність між умовами і факторами рекреаційного районування?*
- 3. Проаналізуйте основні фактори рекреаційного районування.*
- 4. Назвіть основні ознаки рекреаційних районів.*
- 5. Які відомі таксономічні одиниці рекреаційного районування?*
- 6. На які рекреаційно-туристичні макро та мезорайони поділяється територія світу?*
- 7. Гірські природно-рекреаційні системи Європи.*
- 8. Моря Європи.*
- 9. Внутрішні води Європи.*

ТЕМА 4. Природні ресурси і рекреаційні комплекси Прибалтійського, Центрального та Причорноморського мезорайонів Європейського макрорайону.

4.1. Прибалтійський рекреаційний мезорайон (Польща, Латвія, Литва, Естонія).

4.2. Центральний рекреаційний мезорайон (Чехія, Словаччина, Угорщина).

4.3. Причорноморський рекреаційний мезорайон (Румунія, Болгарія, Україна, Молдова).

4.1. Прибалтійський рекреаційний мезорайон (Польща, Латвія, Литва, Естонія).

Балтійські країни – країни, що омиваються Балтійським морем. Найчастіше під Балтією розуміють Латвію, Литву Естонію і Польщу. З географічного погляду до Балтії іноді також зараховують Калінінградську область Російської Федерації.

Польща. Республіка Польща – держава у Центральній Європі, унітарна парламентська республіка, що має в своєму складі 16 воєводств. Польща має державний кордон з сімома країнами Європи. На півночі Польща омивається водами Балтійського моря. Столиця Польщі – місто Варшава.

Поверхня Польщі переважно рівнинна. Північна і центральна частини країни (80 % території) зайняті Польською рівниною. У південній частині Сілезька, Малопольська і Люблінська височини поступово переходять у передгір'я Західних Карпат і Судетських гір. У горах багато перевалів із залізничними та автомобільними дорогами.

Клімат Польщі помірно-континентальний. Територія країни характеризується густою річковою мережею. Вісла та Одра – головні річки країни, на їх басейни припадає 9/10 усієї площі. Лісами вкрито понад 20 % території, і є країною зелені та природних ландшафтів.

Мальовничі ландшафти гір в поєднанні з наявністю мінеральних вод і

морського узбережжя Балтійського моря сприяють формуванню рекреаційного комплексу Польщі. У Польщі понад 40 затишних і стильних курортів. В основному це гірськолижні, бальнеологічні і приморсько-кліматичні рекреаційні райони і центри.

Польща є частиною світового туристичного ринку з постійно зростаючою кількістю відвідувачів. Туризм у Польщі сприяє загальній економіці країни. Найпопулярнішими містами є Краків, Варшава, Вроцлав, Гданськ, Познань, Щецин, Люблін, Торунь, Закопане, Соляна шахта в Величці та історична пам'ятка Аушвіц - Німецький нацистський концтабір в Освенцимі. Кращі місця відпочинку включають Мазурське поозер'я, узбережжя Балтійського моря, Татри (найвищий гірський масив Карпат), Судети. Основні туристичні пропозиції Польщі складаються з огляду визначних пам'яток у межах міста та позаміських історичних пам'яток, ділових поїздок, кваліфікованого туризму, агротуризму, гірського пішохідного туризму та альпінізму.

Литва. Офіційна назва Литовська Республіка – держава в Балтійському регіоні Північної Європи. Країна розташована уздовж південно-східного берега Балтійського моря, на схід від Швеції та Данії. На півночі Литва межує з Латвійською Республікою, на сході – з Білоруссю, на південному заході – з Калініградською областю Російської Федерації, на півдні – з Польщею. Станом на 2021 рік у Литві проживає 2 млн 795 тис. 175 осіб. Столиця і найбільше місто – Вільнюс.

Литва є найбільшою за площею та кількістю населення державою з трьох балтійських країн. Знаходиться на відрогах Східноєвропейської рівнини і має рівнинний характер з невисокими моренами. В Литві є понад 3 тис. озер, розташованих в основному в східних частинах країни. Найбільша річка – Німан. З заходу країна омивається Балтійським морем. Клімат повільно переходить від морського на узбережжі в континентальний на сході країни. Лісами вкриті близько 30 % території.

Рекреаційний комплекс Литви неоднорідний. Він складається з основних таких рекреаційних районів і центрів: Друскінінкай – всесвітньо відомий бальнеологічний курорт; Бірштонас – ще один бальнеологічний курорт; Вільнюс – столиця Литви, багата історичними та архітектурними пам'ятками;

Каунас – старовинне місто Литви із середньовічними пам'ятниками архітектури; Клайпеда – курортне місто і морський порт; Паланга – курорт на Балтійському морі з піщаними пляжами; Куршська коса – курорт, унікальний природний заповідник з дюнами і ін.

Модернізувались курорти в Литві в кінці ХХ століття: курорт Друскінінкай, курорт Бірштонас і курорт Паланга стали одними з найпопулярніших в Прибалтиці і добре відомі в усьому світі.

Латвія. Офіційна назва – Латвійська Республіка, розташована на сході Балтійського моря, на північному сході Європейського союзу. Межує із Естонією, Литвою, Білоруссю і Росією.

Більша частина території Латвії, як і Литви, моренна горбиста рівнина з висотами 200–300 м над р.м. Рельєф країни – це лісиста низина, болота, озера; 472 км берегової лінії. Найвища точка – гора Гайзінькалнс має висоту 312 м над р.м. Латвія – одна з декількох європейських держав, де зберігаються незаймані обширні природні території. Біля половини площі країни (45%) це ліси. Але Латвія багата не тільки лісами: її, як і Фінляндію, можна назвати країною озер. Клімат Латвії, морський в прибережних областях і континентальний в центральній частині країни.

Рекреаційний комплекс Латвії досить диференційований за видам і умовно ділиться на пляжний, санаторно-курортний, фестивальний і історичний. Традиційно найпопулярнішим напрямком залишається Рига. Не менш популярним рекреаційним центром є Юрмала – найбільший курорт у Прибалтиці, розміщений за 20 км від Риги, на березі Ризької затоки, де пляж простягається на 32 км. Пляжі в Юрмалі відповідають найвищим європейським стандартам чистоти. Також Ліепая, третє за величиною місто країни, де знаходиться один з найкращих пляжів на берегах Балтійського моря. Пляж отримав Блакитний прапор за свою унікальність і доглянутість.

В туристичній рекламі Латвії також акцент спрямовано на регіони – хутори, сільські будинки відпочинку, місця для рибалки, природні заповідники, місцеві пам'ятки архітектури та культури.

Естонія. Держава у Північній Європі, що межує з Латвією на півдні та Росією на сході, на півночі омивається водами Фінської затоки, на заході –

водами Балтійського моря та Ризької затоки. Площа країни становить 45 226 км², столицею і найбільшим містом є Таллінн. Населення – 1,29 млн осіб.

Територія Естонії низька і рівнинна. Максимальна висота (у тому числі у всій Прибалтиці) – гора Суур Мунамягі (317 м) в центральній частині височини Хаанья. Ліси і лісисті місцевості становлять майже половину території країни, або 2,2 млн га. Клімат Естонії не відрізняється від клімату інших Прибалтійських країн.

Рекреаційний комплекс країни складається з відомих курортів: Пярну – кліматичний і бальнеологічний, Хаапсалу – бальнеологічний і Нарва-Йіесуу – кліматичний. Головний гірськолижний курорт Отепя.

Найвідомішим історико-культурним рекреаційним центром Естонії є місто Таллінн – найбільш збережене середньовічне місто Європи, оточене фортечною стіною. У Таллінні збереглися дуже багато пам'яток архітектури і мистецтва XIV-XVIII ст.

В окремих районах країни природа збереглася у первісному вигляді. Долина річок Ахья і Котіорг, височина Хаанья, озера Пюхаярв, Аегвіду, Отепя, заповідники Соома й Ендла – визнані осередки екологічного туризму й активного відпочинку.

4.2. Центральний рекреаційний мезорайон (Чехія, Словаччина, Угорщина).

Попри невеликі розміри країн, природні ресурси їх різноманітні. Тут можна знайти гори й пагорби вкриті лісами, поля і рівнини, малі і великі озера. Країни не мають виходу до моря.

Чехія. Офіційна назва – Чеська Республіка – держава в центральній Європі без виходу до моря, що межує на півночі і заході з Німеччиною, на північному сході – з Польщею, на південному сході – зі Словаччиною, на півдні – з Австрією.

Чехія – країна височин і середньовисотних гір. На заході – Чеська височина, на південному заході – Шумава, на південному заході – Рудні гори. Чеський ландшафт вельми різноманітний. Західна частина (Богемія) лежить в басейнах річок Ельби і Влтави, оточених в основному низькими горами.

Моравія, східна частина, також досить горбиста і в основному лежить в басейні річки Морава, а також містить витік річки Одер. Клімат помірний, перехідний від морського до континентального, з теплим літом і холодною, похмурою і вологою зимою.

Основою рекреаційного комплексу Чехії є бальнеологічні курорти. До найпопулярніших курортних районів і центрів належать Карлові Вари, Франтішкові-Лазне, Бехине, Блудов, Дарков, Карвіна, Годонін, Яхимів, Янске Лазне, Єсенік, Карлова Студанка, Клімковіце, Константинови Лазне і ін.

Гірськолижні курорти Чехії не менш популярні за бальнеологічні, оскільки вони розташовані на територіях національних парків і заповідників та приваблюють туристів протягом усього року. Взимку катання на санях і лижах, у теплу пору року змінюється на походи та екскурсії по екологічно чистим місцям, в поєднанні з архітектурою. Відомі курортні центри Орлицькі гори, гірськолижний курорт Танвалдські-Шпичак, Кліновець – один з найстаріших курортів Європи, Шпіндлерув Млин, Крконоше, Гаррахов, Пецпод-Снежков і ін.

Крім цього, Чехія країна яскравої архітектури і оздоровчого відпочинку.

Словаччина. Офіційна назва Словацька Республіка – держава на сході центральної Європи, межує на північному заході з Чехією, на півночі з – Польщею, на сході – з Україною, на півдні – з Угорщиною та на заході – з Австрією. Площа країни становить 49 035 км². Столиця – Братислава. Населення – 5,464 млн(2020).

Словаччина переважно гірська країна, оточена з півночі і північного сходу гірськими хребтами низьких і середньовисоких гір Західних Карпат з м'якими, округлими формами рельєфу. Найбільшої висоти гори сягають у Високих Татрах, що мають скелясті вершини з альпійським рельєфом, сніжниками і слідами давнього заледеніння. У Високих Татрах розташована найвища точка країни і Карпатських гір загалом – пік Герлаховський штит висотою 2655 м. На півдні переважають височини, розділені родючими долинами, по яких течуть численні річки, які згодом впадають у Дунай. Низовини займають невеликі площі на південному заході (Тисо-Дунайська низовина) і на південному сході (Закарпатська низовина).

Рекреаційний комплекс Словаччини, як для такої невеликої країни досить потужний. Всього налічується 22 курорти з різною спеціалізацією рекреації і оздоровлення. Кліматичні: Штрбске Плесо, Новий Смоковець, Штос, Татранське Матліаре, Високі Татри і ін. Бальнеологічні: Пієштяни, Тренчанські Тепліце, Бойніце, Дудінце, Сляч, Смордаки, Брусно, Лучки, Склєн Тепліце, Турчіанське Тепліце і ін. Гірськолижні курорти Словаччини: Ясна – один із найвідоміших гірськолижних курортів Словаччини, Штрбське Плесо – лікувальний курорт літом й гірськолижний зимою, Доновали – зимовий курорт знаходиться у Низьких Татрах і ін.

Також вагоме значення у туризмі Словаччини мають історико-культурні ресурси: середньовічними замками і містечками, народні архітектурні пам'ятки і ін.

Туризм у Словаччині є однією з найперспективніших галузей країни. Розташування Словаччини у серці Європи на перехресті старих торгових шляхів, культурне та історичне багатство і сприятливі кліматичні умови створюють потенціал для розвитку рекреаційного комплексу у цій країні.

Угорщина. Держава в центральній Європі. Займаючи територію у 93 030 км² у Тисо-Дунайській низовині, країна межує зі Словаччиною на півночі, Україною – на північному сході, Румунією – на південному сході, Сербією та Хорватією – на півдні, Словенією – на південному заході і Австрією – на заході. Маючи близько 10 мільйонів жителів, Угорщина є середньою за величиною державою-членом Європейського Союзу. Столиця та найбільше місто Будапешт; інші основні міські райони включають Дебрецен, Сегед, Мішкольц, Печ та Дьєр.

Угорщина розташована в північній частині Середньодунайського басейну, замкненого на заході Альпами, на півночі, сході та південному сході – Карпатами. Більша частина території Угорщини зайнята рівнинами і горбистими ділянками. Дунай ділить Угорщину на дві частини. Клімат Угорщини – помірно континентальний, що характеризується географічним розташуванням країни.

Рекреаційний комплекс Угорщини побудований в основному на основі історико-культурних і мінеральних ресурсів. Найпопулярнішим місцем для

туристів в Угорщині є Будапешт. Він став одним з найпопулярніших міст центральної Європи серед туристів ще у 90-ті роки XX століття. У місті багато визначних місць, архітектурних пам'яток різних епох і релігій. Панорама набережної Дунаю, а також проспект Андрашші і його околиці занесені в список Світової Культурної спадщини ЮНЕСКО.

Іншою складовою рекреаційного комплексу країни є наявність великої кількості підземних мінеральних вод. Завдяки унікальним термальним джерелам, Угорщина займає п'яту позицію кращих термальних джерел світу. Лише в Будапешті кількість функціонуючих термальних джерел становить – 120. Офіційно зареєстрованими є 1300 джерел з термальною водою, які функціонують як бальнеологічні курорти, включаючи в себе купальні, спа-центри, водолікарні, пляжі, готелі, басейни.

Рекреаційні центри Угорщини: термальні басейни Будапешту, термальний курорт Хевіз, термальні джерела Залакарош, термальний курорт Хайдусобосло, термальні басейни Дебрецену, басейни Ніредьгаза – Шоштофюрдо, курорти Сегеда і ін.

Крім відвідування замків та палаців й оздоровчого туризму, значну частину туристичних пропозицій складають різноманітні географічні пропозиції краю – гірські райони, великі міста, степ, а також можливості проведення конференцій і активний туризм, основою для якого служить Дунай.

4.3. Причорноморський рекреаційний мезорайон (Румунія, Болгарія, Україна, Молдова).

Румунія. Держава на перехресті східної, центральної та південно-східної Європи. Межує на півночі з Україною, на північному сході – із Молдовою, на південному заході – із Сербією, на північному заході – з Угорщиною, і з Болгарією – на півдні. Загальна площа країни – 238 397 км², приблизно 20 мільйонів жителів. Столиця і найбільше місто – Бухарест. Інші основні міські райони включають: Клуж-Напока, Тімішоара, Ясси, Констанца, Крайова, Брашов та Галац.

На південному сході Румунія омивається Чорним морем (берегова лінія – 193,5 км). На півдні і сході річкові долини, на південному заході терито-

рію займають Східні і Південні Карпати і Семигородська височина, до яких прилягають із заходу Паннонська, з півдня – Волоська низовини. Румунія лежить на межі Центральної і Східної Європи та Балканського півострова, і на її території тисячоліттями перехрещувалися політичні і культурні впливи цих трьох комплексів. Практично на всій території Румунії переважає помірно-континентальний тип клімату, й лише на узбережжі Чорного моря, що на південному сході країни – помірно-морський тип клімату.

Рекреаційний комплекс країни достатньо розвинений. Румунія пропонує замки Трансільванії, пляжі чорноморського узбережжя, гірськолижні курорти, еко-тури Дунаєм, архітектурні пам'ятки Бухаресту, пам'ятки історії римського і візантійського періодів. Основними рекреаційними центрами є: Валахія – місце збору гірськолижників; Трансільванія – місце проживання графа Дракули; регіон Добруджа, розташований уздовж узбережжя Чорного моря; Марамуреш – дух румунської провінції. Румунські курорти розташовані переважно на низовинному рельєфі. Найвідомішими приморськими курортами країни є Мамая (Констанца) та Ефорія.

Популярні зимові курорти Румунії досить компактно знаходяться на сході Південних Карпат. Серед них можна відмітити Сінаю, Предял, Азугу, По-яна Брашов.

Болгарія. Республіка Болгарія – держава у Південно-Східній Європі, розташована в східній частині Балканського півострова, займаючи 22 % його території. Межує на півночі з Румунією – вздовж Дунаю, на півдні – з Грецією і Туреччиною, на заході – з Сербією і Північною Македонією. Площа – 110,9 тис. км², населення – 7,057 млн осіб (2016), столиця і найбільше місто – Софія.

Велика частина Болгарії – гірські хребти Стара-Планіна, Пірін, Родопи. Болгарія наділена такими складовими, як прекрасний клімат, мальовничі гірські вершини, чарівні морські курорти, цілющі термальні джерела, багата культурна спадщина, православні святині, яскраві національні традиції та багато іншого.

Рекреаційний комплекс країни добре розвинений. Основу його складають кліматичні приморські курорти. Довга, в 130 км, берегова лінія з піщаними

пляжами – те, чим пишається Болгарія. Всі курорти Болгарії розташовані або на північному узбережжі (Варна, Албена, Золоті Піски, Святий Костянтин і Олена тощо), або на південному (Сонячний Берег, Бургас, Созополь, Несебр та інші). В Поморіє багато цінних соляних озер, куди приїжджають заради грязелікування. СПА високого рівня є по всьому узбережжю.

У Болгарії третина території зайнята горами. Болгарські гірськокліматичні і бальнеологічні курорти локалізуються переважно в Родопях, Піріні, масивах Вітоша і Стара Планіна, де обладнані лижні траси міжнародного рівня. На північних схилах найвищих на Балканському півострові Рильських гір розташований найстаріший курорт – Боровець. У 84 кілометрах від Пловдива, в Родопських горах, розташований найбільший курорт Болгарії – Пампорово. У відрогах Пірінських гір знаходиться ще один знаменитий курорт Болгарії – Бансько.

Молдова. Країна розташована на крайньому південному заході Східно-Європейської рівнини і займає більшу частину межиріччя Дністра і Прута, а також вузьку смугу лівобережжя Дністра в його середній і нижній течії. Не будучи Причорноморською державою у Молдові є вихід до Чорного моря по річці Дунай.

На півночі, сході і півдні Молдова межує з Україною, на заході – з Румунією. Площа країни складає 33,7 тис. км², в основному це рівнина із численними пагорбами, розчленована балками та річками. Населення: 3,546 млн осіб (2018).

Незважаючи на невелику площу, Республіка Молдова має значний потенціал для розвитку туризму, представленим геоморфологічними особливостями її території, включаючи всі природні пам'ятки, ландшафтні заповідники, природні заповідники і геологічні пам'ятники європейської та світової значущості.

Пріоритетними формами туризму в Молдові є сільський, виноградарсько-виноробний, культурний та лікувально-оздоровчий туризм.

Україна. Україна завдяки географічному положенню та кліматичним умовам багата на степи й густі ліси, лагідні моря й величні гори, бурхливі річки та спокійні озера, на просторах країни ростуть тисячі видів рослин та во-

диться величезна кількість тварин. Змінюються пори року – і кожна з них цікава по своєму. Рекреаційні комплекси в Україні здебільшого знаходяться у гірських масивах Карпат і на узбережжі Чорного і Азовського морів.

Запитання і завдання для самоперевірки:

- 1. Природні ресурси Прибалтійського, Причорноморського та Центрального мезорайону.*
- 2. Охарактеризуйте найбільші рекреаційні комплекси Прибалтійського, Причорноморського та Центрального мезорайону.*
- 3. Територіальні і функціональні особливості рекреаційних комплексів Прибалтійського, Причорноморського та Центрального мезорайону.*
- 4. Кліматичні рекреаційні комплекси Прибалтійського, Причорноморського та Центрального мезорайону.*
- 5. Гірськолижні рекреаційні комплекси Прибалтійського, Причорноморського та Центрального мезорайону.*
- 6. Бальнеологічні рекреаційні комплекси Прибалтійського, Причорноморського та Центрального мезорайону.*

ТЕМА 5. Природні ресурси і рекреаційні комплекси Адріатичного, Піренейського, мезорайонів Європейського макрорайону.

5.1. Адріатичний рекреаційний мезорайон (Сербія, Чорногорія, Словенія, Хорватія, Боснія та Герцеговина, Македонія, Албанія).

5.2. Піренейський рекреаційний мезорайон (Іспанія, Португалія, Андорра, володіння Великої Британії – Гібралтар).

5.1. Адріатичний рекреаційний мезорайон (Чорногорія, Словенія, Хорватія, Сербія, Боснія та Герцеговина, Македонія, Албанія).

Завдяки географічному положенню, рельєфу і клімату природа Адріатичного мезорайону різноманітна і багата. Тут можна побачити змішані ліси, середземноморські ландшафти, альпійські луки, Балканські гори. Адріатичне узбережжя має велику протяжність. В його акваторії є багато островів, чисте і тепле море. Завдяки цьому тут зосереджена велика кількість рекреаційних комплексів.

Чорногорія. Чорногорія – невелика держава, розташована в західній частині Балканського півострова. Омивається Адріатичним морем і межує на заході з Хорватією, на північному заході з Боснією і Герцеговиною, на півночі – з Сербією, на сході з Албанією. Чорногорія – одна з наймолодших держав Європи. Населення – понад 620 тисяч осіб. Площа – 13 812 км². Столиця – Подгориця.

Територія Чорногорії ділиться на три частини: гори північного сходу; узбережжя Адріатики; улоговина Скадарського озера. Велика частина території Чорногорії зайнята Дінарським нагір'ям, яке складається з окремих хребтів, масивів і міжгірських улоговин. Багато вершини Дінарського нагір'я перевищують позначку 2000 м. Річки Пива, Тара, Морача, Лім та їх притоки пробили в скелях численні каньйони. У високогір'ї розташовані два національних парки: Біоградська гора – незайманий лісовий масив недалеко від міста Колашин

і гірський масив Дурмітор з каньйоном річки Тара (найглибший у Європі і другий за глибиною у світі після каньйону Колорадо). Місцями глибина цього каньйону сягає 1,5 км.

Чорногорія інтенсивно використовує природний туристичний потенціал, головними складовими якого є комфортний клімат, морське узбережжя, бальнеологічні і флоро-фауністичні ресурси. Основу рекреаційного комплексу Чорногорії складають приморські курорти Адриатичного моря. Найбільш відомі рекреаційні центри Чорногорії: Будванська та Барська Рів'єри, Которська затока, національний парк Дурмітор, історичні центри Цетинє і Бару.

Словенія. Офіційна назва – Республіка Словенія – країна на півдні Центральної Європи, що знаходиться на перехресті важливих культурних та торговельних шляхів. Межує з Італією на заході, Австрією на півночі, Угорщиною на північному сході, Хорватією на південному сході та омивається Адриатичним морем на південному заході. Займає територію площею 20 271 км² і має 2 095 мільйони населення. Столиця і єдине місто з населенням більше 100 тис. жителів – Любляна.

Країна має переважно гірську місцевість з континентальним кліматом за винятком Словенського Примор'я з середземноморським кліматом і північного заходу з Альпійським кліматом. Крім того, на території частково розташовані Динарське нагір'я і Середньодунайська низовина. Країна характеризується значним біологічним різноманіттям і дуже багата на водні ресурси.

Основою розвитку туризму Словенії є природні ресурси: морське узбережжя із сезонно комфортними погодно-кліматичними характеристиками, гірські ландшафти, карстові печери.

Словенія пропонує чимало можливостей для рекреації на морському узбережжі. Країну омиває та частина Середземного моря, яку називають Адриатикою. Найбільш туристично розвиненим центром пляжного відпочинку є Порторож. Його називають словенською Рів'єрою. Сучасні готелі курорту об'єднані в комплекси, а в SPA-салонах використовується вода з мінерально-термальних джерел.

Порторож оточений не менш дивовижними рекреаційними центрами: з одного боку – це Піран, з іншого – Люція. Курорти славляться комфортними

кліматичними умовами, чистим морем, різноманітною флорою і фауною, термальними джерелами.

Лікувально-термальні центри Словенії: Рогашка Слатина, Раденци, Струнян, Термі Чатеж, Добрна, Моравске Топлице, Шмарьешке Топлице, Рогла і Термі Зрече.

В Словенії також добре розвинені і гірськолижні курорти: Бовец, Краньска Гора, Маріборське погорє.

Хорватія. Офіційна назва – Республіка Хорватія – країна на перехресті центральної та південно-східної Європи на заході Балканського півострова. Межує зі Словенією на півночі, Угорщиною на північному-сході, Сербією на сході, Боснією і Герцеговиною та Чорногорія на півдні, розділяє морський кордон з Італією. Столиця країни Загреб – найбільше місто країни. Хорватія має площу 56 594 км² і населення 4,28 млн осіб.

Хорватія загалом низинна країна (області висотою до 200 м становлять 54 % від загальної території). Більшість низин знаходиться в Паннонських рівнинах і горбистій передпанонській області. Хорватське Адріатичне узбережжя – одне з найбільш порізаних у світі: тут налічується 1185 островів та острівців. Найбільший – острів Крк; інші великі острови: Црес, Хвар, Паг, Корчула. Найбільші півострови – Істрія та Пелешац, найбільша затока – Кварнер.

Головними особливостями гео-туристичного положення Хорватії є розміщення її території у зоні комфортних погодно-кліматичних умов, наявність значної за довжиною берегової смуги адріатичного узбережжя і численних островів, близькість до споживчого туристичного ринку.

Рекреаційний комплекс Хорватії є складовою економіки країни. Туризм у Хорватії зосереджений у районах, розташованих уздовж Адріатичного узбережжя і сильно сезонний, досягаючи максимуму в липні та серпні. Основними рекреаційними центрами і районами є місто Спліт, Центральна Далмація, Макарска Рів'єра, курорти Брела, Довбешка-вода, Тучепи, Підгора, острів Брач, курортне місто Бол, острів Хвар.

Сербія. Офіційна назва Республіка Сербія – країна в центральній частині Балканського півострова. Межує на півночі з Угорщиною, на північному сході – з Румунією, на сході – з Болгарією, на півдні – з Північною Македонією,

на південному заході – з Албанією та Чорногорією, на заході – з Хорватією і з Боснією та Герцеговиною. Площа 88 400 км²; столиця Белград, 9,66 млн мешканців.

Рельєф Сербії різноманітний. На півночі – рівнини. На південному сході – стародавні гори. У центральній Сербії переважають пагорби і низькі гори. Гори займають більшу частину Сербії і складаються з гірських систем: Динарське нагір'я; Стара-Планіна і Східно-Сербські гори на сході. У Сербії переважає континентальний клімат на півночі, помірно-континентальний – на півдні і гірський клімат – у горах. Зими в Сербії короткі, холодні і сніжні, літо – тепле.

Рекреаційний комплекс Сербії почав розвиватися порівняно недавно, але набуває все більшої популярності, передусім, країна відрізняється своїми унікальними оздоровчими курортами. В Сербії зосереджені цілющі мінеральні джерела, лікувальні грязі і країна володіє найбільшою кількістю мінеральних озер у Європі. Сербські курорти у великій кількості розкидані всією країною, оточені чудовими пейзажами національних парків, і приймають туристів цілий рік.

У Сербії налічується приблизно 1000 мінеральних джерел і 53 курорти з термальними водами, що відомі й популярні ще з часів римської епохи. Найвідоміші й найпопулярніші курорти країни: плоскогір'я Златібор, Буяновачка-Баня, Врнячка-Баня, Нішка-Баня, Соко-Баня й баня-Ковіляча. Для активного відпочинку й зимових видів спорту в країні досить швидко розвивається й гірськолижний напрям. На сьогодні дуже популярним є гірськолижний курорт Копаоник, найбільший гірський масив у Сербії, що приваблює своїми прекрасними пейзажами, дивовижними лісами, чистим гірським повітрям і, традиційно для Сербії – безліччю цілющих джерел.

Албанія. Республіка Албанія – держава у Південно-Східній Європі, на заході Балканського півострова, на узбережжі Іонічного та Адріатичного морів. Межує з Чорногорією на північному заході, з Сербією на південному сході, Північною Македонією на сході та Грецією на сході, а також розділяє морський кордон з Грецією та Італією на заході. Населення – 2,8 млн осіб. Столиця та найбільше місто – Тирана.

Географічно, країна відображає різноманітні кліматичні, геологічні, гідро-

логічні та морфологічні умови, визначені на площі 28 748 км². Албанія володіє надзвичайно різноманітним ландшафтом, починаючи від засніжених гір в Північно-Албанських Альпах, а також в горах Кораб, Скандербег і Кераван до гарячих і сонячних берегів Албанського Адріатичного та Іонічного морів уздовж Середземного моря. Клімат Албанії – середземноморський по всій прибережній зоні, з жарким сухим літом, а також м'якою вологою зимою. У гірських районах переважає континентальний клімат.

Головними курортами, що складають рекреаційний комплекс Албанії є Дуррес, Влера і Саранда. Також є безліч маленьких населених пунктів вздовж усього узбережжя. Албанія – це понад 400 км пляжів, але їх можна розділити на дві групи. Північна частина країни – це Адріатичне море. Майже всі пляжі тут піщані. Поруч із узбережжям – низовина, де розташовані туристичні міста, найбільше та найвідоміше з яких – Дуррес. Південна частина, за перевалом Ллогара (1025м) – це Іонічне море.

Основна частина міжнародних туристів прибуває в Албанію з Косово, Північної Македонії, Чорногорії, Греції та Італії. Іноземні туристи в основному приїжджають з країн Центральної та Східної Європи, зокрема з Польщі, Угорщини та Чехії, а з Західної Європи – Німеччини, Бельгії, Нідерландів, Франції, Великої Британії, Скандинавії. Інші – США, Туреччина та країни Азії.

Боснія та Герцеговина. Держава у північно-західній частині Балканського півострова, що межує на півночі і заході з Хорватією, на сході з Сербією, на півдні і сході з Чорногорією. Площа країни – 51 197 км², столиця Сараєво.

Понад 40% території Боснії та Герцеговини займають ліси. На півночі це дубово-грабові, у центрі-букові, на висотах понад 800 метрів над рівнем моря – ялицеві.

Доходи від туризму є основним внеском у економіку Боснії та Герцеговини. Також є літні та зимові напрямки, які мають сезонність у туризмі протягом року. Боснія і Герцеговина пропонує гірськолижні туристичні напрямки. Враховуючи свій рельєф і той факт, що це переважно гірська країна, Боснія і Герцеговина рясніє горами та зимовими центрами. Під час зимових Олімпійських ігор 1984 року змагання з гірськолижних дисциплін проходили у Белашніці, Яхорині та Ігмані. Це найпопулярніші гірськолижні курорти країни.

Боснія і Герцеговина відома своїми різноманітними місцями та архітектурою, що виникли під впливом різних культур, таких як римська, середньовічна, османська або австро-угорська.

Столиця Боснії та Герцеговини, Сараєво, відома своїм традиційним релігійним різноманіттям. У місті проживають ісламські та інші релігії, такі як православ'я, католицизм та іудаїзм, які існують століттями. Через цю довгу і багату історію релігійного різноманіття Сараєво часто називають «Єрусалимом Європи». Сараєво має потужну індустрію туризму, особливо спортивний туризм розвивався, завдяки можливостям, тобто спадщині Зимових Олімпійських ігор.

Македонія. Республіка Північна Македонія – держава на Балканському півострові у Південно-Східній Європі. Отримала незалежність у 1991 році як одна з держав-наступниць Югославії. Країна без виходу до моря, межує з частково визнаним Косово на північному заході, Сербією на півночі, Болгарією на сході, Грецією на півдні та Албанією на заході. Столиця та найбільше місто – Скоп'є, населення понад 2 млн.

Більшу частину території Північної Македонії займають середньовисокі гори у межах хребта Кораб на кордоні з Албанією із плоскими вершинами й крутими глибоко розчленованими схилами. Один від одного ці гірські масиви відокремлені долинами річок Вардар і Струмїца, які протікають по території всієї країни. На південному заході в прикордонних районах з Албанією розташовані великі озера Охридське і Преспа, а на південному сході Дойранське озеро. Клімат середземноморський. Літо спекотне сухе, зима м'яка дощова.

Рекреаційний комплекс країни складається з ряду гірськолижних і бальнеологічних курортів. Курорти для гірськолижних спусків мають компактне розташування і знаходяться недалеко від столиці держави міста Скоп'є. Найбільшою популярністю у іноземних туристів користується курорт Попова Шапка, що розташований на висоті 1845 метрів на схилах гори Шар-Планіна. Не менший інтерес представляють і гірськолижні бази Маврово і Крушево. Недоліком Македонських рекреаційних центрів є відсутність розвиненої інфраструктури, що робить відвідування цих місць відносно малопопулярним.

5.2. Піренейський рекреаційний мезорайон (Іспанія, Португалія, Андорра, володіння Великої Британії – Гібралтар).

Піренейський півострів – півострів на південному заході Європи. Найбільший у Південній Європі. Площа – близько 582 000 км². Сполучається із материком вузькою смугою суші, порізаною за всією шириною пасмами Піренейів. 60 % території – плоскогір'я Месета, зі сходу обмежене Іберійськими горами. На півдні Андалузські гори, висота до 3478 м (г. Мульясен, найвища вершина Піренейського півострова). Клімат субтропічний, сухий, на узбережжях морський. Головні річки: Дору, Ебро, Таг, Гвадіана, Гвадалківір. На Піренейському півострові розташовані Іспанія, Португалія, Андорра та Гібралтар і незначна частина Франції.

Іспанія. Офіційно Королівство Іспанія – держава на південному заході Європи, із заморськими територіями. Її континентальна європейська територія займає більшу частину Піренейського півострова. До складу країни також входять три архіпелаги: Пітіузькі і Балеарські острови в Середземному морі, і Канарські острови біля узбережжя Африки в Атлантичному океані. Кілька невеликих островів в Альборанському морі також є частиною території Іспанії. Материкова частина країни омивається Середземним морем на півдні та сході, за винятком невеликої сухопутної межі з Гібралтаром; на півночі та північному сході межує з Францією та Андоррою; на заході – з Португалією та Атлантичним океаном.

З території площею 505 990 км², Іспанія є найбільшою країною Південної Європи, другою за величиною країною Західної Європи та Європейського Союзу. З населенням у понад 46 мільйонів, Іспанія є четвертою за кількістю населення країною Європейського Союзу. Столиця країни – Мадрид, серед інших важливих мегаполісів Барселона, Валенсія, Севілья, Сарагоса, Малага та Більбао.

Рекреаційний комплекс Іспанії один з найбільших у Європі. Туризм є однією з основних галузей господарства Іспанії. Курортні зони пляжного відпочинку тягнуться вздовж середземноморського узбережжя (Коста-Брава і Коста-дель-Соль), локалізуються також на Балеарських і Канарських островах; в їх межах зосереджена велика кількість готелів, пансіонатів, ресторанів

та пляжних котеджних житлових комплексів. Основні рекреаційні райони: Майорка, Тенеріфе, Коста-дель-Соль, Коста-Бланка, Коста-Брава, Сан-Себастьян, Коста-Дорада, Бенідорм, Коста-Тропікал.

Країна володіє величезною кількістю гірських регіонів. Найпопулярнішими серед туристів-гірськолижників вважаються курорти, розташовані в Сьєрра-Невада і Піренеях. Самим респектабельним і дорогим гірськолижним курортом Іспанії вважається Бекейра-Берет. Курорти Порт-дель-Комте, Ла Моліна, Порт-дель-Комте є найдорожчими і розкішними курортами каталонської частини Піренеїв і розташовані на найвищих іспанських височинах. Курорти Арагона мало чим поступаються в розкоші Каталонським Піренеям, але також привабливі для гірськолижних туристів своїми красивими пейзажами і хорошими трасами.

Головною особливістю гірськолижних курортів Іспанії є те, що разом з ними туристи можуть поєднувати і пляжні прогулянки. Деякі гірськолижні курорти розташовуються дуже близько до пляжних зон.

Сучасні бальнеологічні курорти Іспанії пропонують цілий спектр новітніх лікувально-оздоровчих процедур і методик для поліпшення як зовнішнього вигляду, так і внутрішнього стану відпочиваючого.

Сьогодні Королівство Іспанії є одним з найбагатших країн Європи за наявністю термальних курортів, лікувальних мінеральних і грязьових джерел, які можна зустріти майже в будь-якій провінції Іспанії.

Португалія. Розташована переважно на Піренейському півострові, у південно-західній Європі. Найзахідніша суверенна держава материкової Європи, що на півночі та сході межує з Іспанією, а на заході і на півдні омивається Атлантичним океаном. До її складу також входять атлантичні архіпелаги Азорських островів та Мадейри, обидва автономні регіони з власними регіональними урядами. Площа – понад 92 тисячі км², населення країни становить понад 10,5 мільйонів осіб.

За рельєфом Португалія поділяється на три регіони – Північний, де переважають гори (Серра-ду-Гереш), лісисті високі плато, глибокі вузькі долини та термальні джерела; Центральний, де великі рівнини перериваються високими гірськими пасмами (Серра-да-Ештрелла) й широкими долинами;

Південний, найбільший, де переважають рівнини, невисокі плато й пагорби. Гори в усіх трьох частинах є продовженням іспанських гірських систем. Вздовж західного узбережжя Португалії протікає рукав теплої течії Гольфстрім, що робить клімат країни, загалом, помірним. Проте між регіонами існують суттєві кліматичні відмінності, пов'язанні з рельєфом та відстанню до океану.

Рекреаційний комплекс Португалії – одна з основних статей прибутку сфери послуг економіки країни. До туристичних ресурсів Португалії належать мозаїчні ландшафти: гори і долини у північній і центральній частині які змінюються рівнинами у південних широтах.

Серед туристичних центрів Португалії особливо виділяються Лісабон – найзахідніша столиця Європи, давнє місто, що вражає кількістю пам'яток архітектури різних епох і стилів. На околицях Лісабона розкинулися популярні курорти Ешторш і Кашкаїш, які називають Лісабонською Рів'єрою. Тут знаходяться кращі курорти Португалії з багатими екскурсійними можливостями.

Великим туристичним районом пляжного відпочинку є Алгарве. Практично суцільну смугу пляжів, що простягнулася зі сходу на захід від Монте-Горду до Лагуш (близько 150 км) і захищену від північних вітрів гірськими хребтами. Основними рекреаційними центрами є: Албуфейра, Портімау, Карвоейро, Армасау-де-Пера, Віламоура і ін.

Не менш відомі регіони туризму в Португалії: Costa Verde – Португальський зелений берег, що охоплює все північне узбережжя Португалії і Costa da Prata – Срібний берег – узбережжя центральної Португалії.

Регіон міста Порту і півночі Португалії вважається районом лікувально-оздоровчого туризму. Тут знаходиться понад два десятки термальних курортів, де вода пробивається на поверхню при високій температурі. Найбільш відомі бальнеологічні центри Калделаш, Тайпаш, Шавеш і ін.

Пріоритетними напрямками державної політики Португалії щодо туризму визначено розвиток екологічного, культурно-історичного та курортно-пляжного туризму, тому що саме ці види туризму приносять найвагомішу частку доходів до державного бюджету.

Андора. Князівство в Європі в Східних Піренейських горах, що межує із Францією на півночі й Іспанією на півдні. Окрема держава Андорра сьогодні є процвітаючою країною, головним чином, завдяки туризму та статусу офшорної зони. Її площа – 468 км², населення – 76 тис. чоловік, станом на 2018 р. Столиця Андорра-ла-Велья.

Завдяки розташуванню у східній гряді Піренейських гір, територія Андорри складається переважно з гірського ландшафту. Середня висота гір у Андоррі близько 2000 метрів, найвища вершина Кома Педроса має 2946 метрів. Клімат у Андоррі подібний до помірного клімату країн-сусідів, але її розташування високо в горах забезпечує взимку більше снігу та трохи прохłodнішу погоду влітку.

Головний вид туристичних ресурсів – гірські ландшафти, які стали основою розвитку гірськолижного і клімато-терапевтичного відпочинку. Андорра відома своїми гірськолижними курортами. Багато з них мають розвинену та потужну інфраструктуру. Найбільшу славу мають гірськолижні курорти Паль-Арінсаль, Ордіно-Аркаліс. Соль-деу-Ель-Тартер вважається найбільш популярним курортом.

Країна є привабливою серед туристів унаслідок наявності європейського сервісу за доступними цінами, стабільного снігового покриву, термальних вод і мальовничої природи.

Гібралтар. На південному закрайку Піренейського півострова розташована єдина у межах Європи залежна територія – Гібралтар (британська заморська територія), що лежить на вузькому гористому просторі на півдні Піренейського півострова. Довжина берегової лінії цієї колонії становить 12 км, а загальна площа території, зайнятої переважно скелями – всього 6,5 км², населення – 30 тис. осіб.

Туризм є однією з найбільш важливих складових економіки британської заморської території Гібралтар поряд з фінансовою та транспортною галузями. Основними об'єктами, що привертають туристів, є Гібралтарська скеля, мавпи-маготи, пам'ятники військово-історичної спадщини, зона безмитної торгівлі, казино і стоянки яхт. В останні роки Гібралтар перетворився на визнаний центр парусного спорту.

Розвитку туризму в Гібралтарі перешкоджає ряд факторів. Невеликий розмір території викликає гостру нестачу площ для розширення туристичних об'єктів і будівництва великих об'єктів інфраструктури.

Запитання і завдання для самоперевірки:

- 1. Природні ресурси Адріатичного мезорайону.*
- 2. Природні ресурси Піренейського мезорайону.*
- 3. Охарактеризуйте найбільші кліматичні рекреаційні комплекси Адріатичного і Піренейського мезорайонів*
- 4. Бальнеологічні рекреаційні комплекси Адріатичного і Піренейського мезорайонів.*
- 5. Гірськолижні рекреаційні комплекси Адріатичного і Піренейського мезорайонів.*
- 6. Рекреаційні комплекси Андори.*
- 7. Тенденції розвитку рекреаційних комплексів Адріатичного і Піренейського, мезорайонів.*

ТЕМА 6. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайонів: Апеніно-Мальтійського, Греції, Франції та Манако Європейського макрорайону.

6.1. Апенніно-Мальтійський рекреаційний мезорайон.

6.2. Рекреаційний мезорайон Греція.

6.3. Рекреаційний мезорайон Франція та Монако.

6.1. Апенніно-Мальтійський мезорайон (Італія, Ватикан, Сан-Маріно, Мальта).

Апеннінський півострів – півострів у Південній Європі, в Італії; також на півострові розташовані держави Ватикан і Сан-Маріно. Площа 149 тис. км². В рельєфі переважають молоді складчасті гори (Апенніни) та горбасті передгір'я. Місцями зустрічаються старі масиви (Калабрія) та вулканічні форми (діючий вулкан Везувій).

Італія. Офіційна назва – Італійська Республіка – держава на півдні Європи, що складається з півострова, відмежованого Альпами та оточеного кількома островами. Країна розташована у південно-центральному Європі і вважається частиною західної Європи. Унітарна парламентська республіка зі столицею у місті Рим, що займає територію загальною площею 301 340 км² і межує на суходолі з Францією на північному заході, зі Швейцарією та Австрією на півночі та Словенією на північному сході, а також мікро-державами Ватикан та Сан-Маріно.

Італія оточена морями басейну Середземного моря і займає весь Апеннінський півострів, великі острови Сицилія, Сардинія і 7 населених островів Тосканського архіпелагу, найбільшим із яких є острів Ельба.

Географічно Італія лежить у помірному і субтропічному кліматичних поясах. Через достатньо високу протяжність Апеннінського півострова, клімат відмінний на півночі, що належить до європейського континенту, та півднем, що оточений Середземним морем. Альпи – частковий бар'єр проти

західних і північних вітрів. Біля підніжжя Альп розташовано багато озер льодовикового походження, в тому числі: Лаго-Маджоре, Комо, Гарда. Озера Тразімено, Больсена, Браччано, лежать в Апеннінських горах.

Туризм Італії – один з найбільших та швидкоростучих галузей італійської економіки. Туристів приваблюють сонячні пляжі Середземномор'я, краєвиди, і зимові види спорту в Альпах. Італійська Рив'єра в Лігурії є одним цілим з французькою, її доповнюють пляжі Сардинії та Адріатики. Пляжні рекреаційні комплекси: Лідо ді Езоло, Неаполітанський залив, Пезаро, о. Іскья, Позитано, о. Капрі, Ріміні, Риччоне, о. Сицилія, Сорренто.

Італія посідає почесне місце у п'ятірці найрозвиненіших із погляду туризму країн світу. Всесвітньо відома історія Італії, краса її природи, твори мистецтва, культурні пам'ятники, релігійні свята, мода й італійський стиль життя, вино й гастрономія – ось базові складові, які зробили Італію важливим туристичним центром світового рівня.

Ватикан. Держава-місто – резиденція Папи Римського, територія Святейшого Престолу, центрального органу Католицької Церкви. Найменша у світі незалежна держава, анклав посеред Риму в Італії. Ватикан відомий своїм малярством і архітектурою, його найзнаменитіша споруда – базиліка Святого Петра, Головний храм Рима – базиліка Святого Івана на пагорбі Латеранум (Латеранському пагорбі).

Ватикан щорічно відвідує 5 мільйонів туристів. Більшість відвідують Собор Святого Петра і площу перед ним. Однак основний скарб Ватикану – це музеї: одні з найбільших скарбниць світу. Тут, у Ватиканській пінакотеці, зібрані мистецькі шедеври творців усіх епох історії людства, а особливо періоду Відродження, серед яких творіння Леонардо да Вінчі, Рафаеля, Караваджо, Тіціана та багатьох інших. У Ватиканській бібліотеці – одній із найбільших книгозбірень світу, зберігається небачена за масштабами колекція рідкісних манускриптів і стародруків, гравюр та старовинних географічних карт, монет і медалей.

Під час візиту до карликової країни туристи поспішають піднятися на вершину Собору святого Петра та прогулятися розкішними Садами на пагорбі Маріо, звідки відкривається краєвид на Ватикан і Рим.

Сан-Маріно. Неподалік від італійської Флоренції знаходиться карликова Республіка Сан-Маріно, населення якої нараховує 25 тис. жителів, а площа складає всього 61 км².

Сан-Маріно має унікальне географічне положення, це своєрідний анклав у самому центрі Півдня Європи. Природно-рекреаційний потенціал країни сприятливий для розвитку різних видів туризму. Позитивна екологічна ситуація та м'який теплий клімат забезпечують потужні можливості для розвитку рекреації. Вся держава Сан-Маріно – це одна гора Монте-Титано, стрімкі схили якої вкриті лісами. По схилах гори бурхливо стікають ріки Ауза, Сан-Маріно і Мазано, які впадають у Адріатичне море. Із вершини гори Титано відкривається панорама на узбережжя Адріатичного моря (віддаленого на 19 км.), а з другого боку – на хребти Апеннін.

Клімат держави помірно субконтинентальний, середземноморський, без різких коливань температури і без виснажливої жари, характерної для сусідніх низовин Італії. Проте на підвітряних схилах Титано, навіть поблизу вершин, ростуть субтропічні чагарники.

Щороку сюди приїжджає понад 0,5 млн туристів із усього світу, щоб побачити історичний центр Сан-Маріно, оглянути гору Монте-Титано, давню фортецю у комуні Серравалле, помилуватися ландшафтами із оглядових майданчиків.

Більшість туристів спеціально приїжджають у Сан-Маріно із пляжів Адріатичного узбережжя, щоб полюбуватися чудовими краєвидами стародавньої республіки. Крім цього, гірський масив гори Титано – місце для треккових маршрутів. Тут проходять автогонки Гран-прі Формули-1 в Імолі.

Серед найбільш важливих подій для розвитку туризму був Конгрес екотуризму, проведений у 2001 році з участю Сан-Маріно, на якому розроблялись заходи для створення оптимальних умов для охорони природних ресурсів, розробки маршрутів, їх обслуговування для різних видів туризму. Туризм забезпечує 60 % доходів країни.

Мальта. Офіційна назва Республіка Мальта – південно-європейська острівна держава, що розташована на однойменному архіпелазі в Середземному морі. Розташована у 80 км від Італії, 284 км від Тунісу та 207 км від Лівії.

Має населення приблизно у 470 000 осіб, і займає територію площею 316 км², що робить її десятою найменшою країною світу. Її столиця і порт, Валетта – найменша столиця Європейського Союзу.

Мальта – єдина країна в Європі, в якій відсутні річки та озера. Мальтійський архіпелаг – це насамперед острови Мальта та Гозо. До нього також входять необжиті острови Святого Павла, Філфла та Коміно, а також крихітні Комінотто та Філфолетта. Довжина Мальти – 27 км, ширина – 15 км.

Мальта – туристичний напрямок із теплим кліматом, численними рекреаційними зонами та архітектурними і історичними пам'ятками, серед яких три пам'ятки світової спадщини ЮНЕСКО: Хал-Сафлієні, Валлетта та мегалітичні храми Мальти, які є одними із найстаріших окремих кам'яних споруд у світі

Мальта успішно розвиває свою туристичну галузь, яка стала пріоритетною для країни. Найвідомішим рекреаційним центром є місто Сліма, що розташоване на північному узбережжі Мальти. Це важливий центр шопінгу і відпочинку. Сліма – це головна житлова і торгова зона острова, тут розташовано багато готелів Мальти. Сучасна Сліма та її узбережжя – це основне туристичне місце на Мальті. Достатньо також популярні рекреаційні комплекси знаходяться і в Сент-Джуліанс, Буджибба, Аура і Сент-Полс-Бей, Мелліха і на островах Гозо та Коміно.

Туристична інфраструктура країни відповідає Європейським стандартам. Рекреаційно-туристичне господарство Мальта перетворила на провідну галузь економіки. Курортний сезон триває цілий рік.

6.2. Рекреаційний мезорайон Греція.

Греція або Еллада, офіційна назва – Грецька Республіка – суверенна європейська держава на півдні Балканського півострова та численних островах грецького архіпелагу. Населення – 10,7 млн осіб. Столиця і найбільше місто – Афіни (Вікіпедія).

Згідно з дослідженнями Всесвітньої організації туризму, Греція посідає 15 місце у світовому списку найбільш відвідуваних країн світу: щороку на відпочинок до Греції приїжджають понад 17 мільйонів туристів.

Високий рівень розвитку туризму пояснюється, з одного боку, географічним положенням країни і багатоманітністю культурною спадщиною та природними ресурсами. Греція є однією з небагатьох країн, які приваблюють туристів одночасно рекреаційними курортами, різноманітним історико-культурним туризмом та паломництвом до святинь всього християнського світу.

Пляжі і величні гори, печери й ущелини, озера і річки, заповідники та екологічні парки становлять неповторні пейзажі. Греції належать близько 6 000 мальовничих островів (з них обжиті лише 227), які є популярними місцями відпочинку. Острови – у стародавності місця розвитку великих культур, пропонують туристам багатство архітектурних пам'яток і виняткової краси пляжі, загальна довжина яких 16 000 кілометрів, знамениті прозорою і чистою водою. Тому над багатьма майорять блакитні прапори.

Рекреаційні комплекси Греції найбільш зосереджені в: Афінах, Острів Крит, Фракія, Архіпелаг Кіклади (острів Делос), Македонія (Салоніки), острів Евбея, Фессалія, острів Родос, Пелопоннес (Лутракі, Корінф), Іонічні острови (Корфу), Півострів Халхідікі.

Прагнення відпочиваючих об'єднати активний і пасивний відпочинок призвело в останні роки до розвитку таких видів туризму, як екологічний, лікувальний, культурний.

Особливу увагу Грецька держава приділяє пристосуванню туристичної інфраструктури потребам людей із обмеженими можливостями. Цілеспрямована робота, підкріплена нормативно-правовими актами, у цьому напрямі розпочалась 2002 р. Крім того Греція бере участь у європейських Програмах обслуговування One Stop Shop в Європі та Європейській мережі для доступного туризму. Метою цих програм є створення бази гідного комплексу послуг та інформування інвалідів про місця проживання та туристичні напрямки.

6.3. Рекреаційний мезорайон Франція та Монако.

Франція, офіційна назва – Французька Республіка – держава, територія якої складається з метрополії у Західній Європі та низки заморських володінь. Територія метрополії простягається з півдня на північ від Середзем-

ного моря до Ла-Маншу та Північного моря, а із заходу на схід – від Рейну до Атлантичного океану. Межує на північному сході з Бельгією, Люксембургом і Німеччиною, південному заході з Іспанією та Андоррою, на південному сході з Італією та Монако. До заморських територій входять Французька Гвіана в Південній Америці та кілька островів в Атлантичному, Тихому та Індійському океанах, серед яких Гваделупа, Сен-Бартелемі, Сен-Мартен, Мартиніка, Майотта, Реюньйон, Сен-П'єр і Мікелон, Нова Каледонія та Волліс і Футуна. Країна має загальну площу у 643 801 км² та населення у 67,08 мільйонів осіб (станом на 2020).

Франція займає західну частину Європейського материка. Завдяки своєму географічному та геополітичному розташуванню Францію нерідко називають «центральною країною Західної Європи». Франція має одночасний вихід до Атлантичного океану, Середземного моря і через Ла-Манш у Північне море.

У Франції представлені три різних типи рельєфу – високі гори, древнє плато і рівнини. Західні та північні райони Франції рівнини й низькогір'я. В центрі та на сході – середньовисотні гори. На південному заході – Піреней. На південному сході – Альпи (найвища вершина Франції та Західної Європи – г. Монблан, 4807 м). Інші великі гірські системи окрім цих – Центральний Французький масив, Юра, Vogesi та Севенни.

Франція є найстарішою туристичною дестинацією у світі. Туризм як явище зародився в цій країні ще в XVIII столітті й на перших порах був доступний тільки аристократам і представникам багатой буржуазії, які приїжджали «освоювати» знамениті французькі курорти Віші, Віттель, Ніццу, Канни, Довіль, Біарриц.

Сьогодні палітра туристичних визначних пам'яток включає можливість відпочинку і розваг на морських і океанічних узбережжях, заняття зимовими видами туризму, культурно-пізнавальні поїздки, сферу ділових інтересів, відомі лікувально-оздоровчі здравниці тощо.

Морські рекреаційні комплекси Франції достатньо великі. Найважливіший курортний район країни – Лазуровий берег, який налічує 25 курортів. Він є складовою Лігурійської Рів'єри, що займає територію від кордону

з Італією до затоки Фрежюс. Зокрема це: Ніцца, Антіб, Сен-Тропе, Канни, Сен-Поль-де-Ванс, Ментона, Фрежус, Тулон. Гірськолижні комплекси: Куршевель, Тінь, Шамоні, Морзін, Валь-д'Ізер, Ла-Грав.

Франція – найбільш відвідувана країна у світі (за кількістю іноземців, що приїжджають); Париж – найбільш туристичне місто; Ейфелева вежа – найвідвідуваніший у світі монумент.

Туристична привабливість Франції пояснюється великим числом пам'яток на будь-який смак, різноманітністю гірських пейзажів, довгими лініями океанічного й морського узбережжя, багатством історичного і художнього надбання, помірним кліматом і легкістю транспортного доступу, а також належним обслуговуванням туристів.

Монако. Князівство Монако – мікро-держави, напіванклав на півдні Франції на березі Лігурійського моря. Це друга найменша за розміром, після Ватикану, суверенна держава, на березі Середземного моря, за 20 км від Ніцци. Найбільш заселений квартал – Монте-Карло. Столиця – Монако. Населення країни складає близько 40 тисяч осіб.

На суші князівство межує з Францією, департамент Приморські Альпи. Площа країни становить 2,02 км² станом на 2014 рік. Довжина берегової лінії – 4,1 км, довжина сухопутних кордонів – 4,4 км. За останні 20 років територія країни збільшилася майже на 40 га завдяки осушенню моря.

Монако сьогодні позиціонується як досконалий рекреаційний комплекс у Європі. Туристи приїжджають у цю країну не тільки за морем, сонцем і розвагами, але і за враженнями від багатой культурної спадщини – це музеї і виставкові центри з унікальними колекціями, замки і собори, парки і палаци. Будучи світовим центром туризму, Монако славиться високим рівнем проведення фестивалів та інших заходів як європейського, так і міжнародного рівня. У січні проходить Міжнародний цирковий фестиваль і авторалі Монте-Карло, а лютий відомий Міжнародним фестивалем телебачення і багато ін. Сьогодні Монако – один із кращих і найфешенебельніших курортів Європи. У Монако сотні готелів і ресторанів, дискотек і нічних клубів, казино і барів.

Князівство Монако також відоме лікувальними і оздоровчими центрами талассотерапії. Серед найвідоміших закладів – Ле-Монте-Карло-Спортинг-Клуб. В оздоровчих центрах застосовуються новітні методи з використанням морської води, морського клімату в комплексі з оригінальними продуктами морського походження. Відвідувачам пропонується широкий вибір оздоровчих процедур: релаксація і гідромасаж, ароматерапія й аква-аеробіка.

Основа економіки князівства – туризм і торгово-фінансова діяльність. Тут можна ознайомитися з рядом визначних пам'яток: Княжий Палац, Палацова площа, Океанографічний музей, Палац казино, Японський сад, собор Монако, Музей історії князів Монако, Морський музей.

Запитання і завдання для самоперевірки:

- 1. Природні ресурси Апеніно-Мальтійського мезорайону Європейського макрорайону.*
- 2. Природні ресурси Греції Європейського макрорайону.*
- 3. Природні ресурси Франції та Монако.*
- 4. Охарактеризуйте найбільші кліматичні рекреаційні комплекси Апеніно-Мальтійського, Греції, Франції та Монако мезорайонів Європейського макрорайону.*
- 5. Бальнеологічні рекреаційні комплекси Апеніно-Мальтійського мезорайону, Греції, Франції.*
- 6. Гірськолижні рекреаційні комплекси Італії та Франції.*
- 7. Рекреаційні комплекси Мальти.*
- 8. Тенденції розвитку рекреаційних комплексів Апеніно-Мальтійського, Греції, Франції та Монако мезорайонів Європейського макрорайону.*

ТЕМА 7. Природні ресурси і рекреаційні комплекси Німеччини і країн Бенілюкс, Альпійського мезорайону.

7.1. Рекреаційний мезорайон Німеччина і країни Бенілюкс.

7.2. Альпійський рекреаційний мезорайон.

7.1. Рекреаційний мезорайон Німеччина і країни Бенілюкс.

Рельєф країн є переважно рівнинним: на півночі – низовини (Північнонімецька низовина), у центральній частині – височини і масиви старих зруйнованих гір (Ардени, Рейнські, Рудні, Гарц, Шварцвальд), на півдні – плоскогір'я (Баварські Альпи, Баварське плато). Німеччину і країни Бенілюкс називають країнами родючих земель, повноводних річок і густих лісів.

Німеччина. Офіційна назва – Федеративна Республіка Німеччина – країна в Центральній Європі, демократична федеративна республіка. Складається з 16 федеральних земель. Столиця і найбільше місто країни – Берлін. Займає площу 357 578 км². Клімат помірний сезонний. Населення – 82,9 млн осіб. Член Європейського Союзу та НАТО. Країна з найбільшою кількістю населення і найбільшим рівнем економіки в Європейському Союзі.

На території Німеччини знаходиться Північно-Німецька низовина, середньовисотні гори, Швабсько-Баварська височина (альпійське передгір'я) та Альпи. Середньовисотні німецькі гори (висота перевищує 1000 м над рівнем моря) – частина широкої гірської дуги, яка тягнеться від центральної Франції аж до центральної Польщі, до якої належать Гарц, Тюринзький Ліс та Рудні гори. На півдні баварське плоскогір'я Баварський ліс тягнеться до північних схилів Альп. Найвища точка країни – гора Цугшпітце (2963 м над рівнем моря). Біля кордону із Швейцарією розташоване найбільше озеро Німеччини, Боденське озеро, з якого бере свої витoki річка Рейн. Найдовша європейська річка Дунай бере свої витoki в німецьких горах Шварцвальд.

Більшість території Німеччини піддається впливу сезонного помірного клімату, в якому переважають вологі західні вітри. Клімат помірний

пов'язаний з океанічною, Північноатлантичною течією, яка є північним продовження Гольфстріму.

Історія туризму в Німеччині сягає корінням у відвідання міст і ландшафтів з цілями навчання і відпочинку. З кінця вісімнадцятого століття, такі міста як Дрезден, Мюнхен, Веймар і Берлін були основними зупинками на європейському Гран-турі. Зокрема, курорти на Північному і Балтійському морях і в долині Рейну розвинулися протягом 19-го і початку 20 століття. Після закінчення Другої світової війни туризм в Німеччині значно збільшився: багато туристів відвідували Німеччину, щоб відчути дух європейської історії. У сільській місцевості туристи шукають сільську ідилію, в той час як міста приваблюють сучасною та класичною архітектурою та культурними пам'ятками.

Сьогодні Німеччина добре відома як місце оздоровчого туризму, причому багато з рекреаційних комплексів виникли на гарячих джерелах, пропонуючи лікування або профілактику за допомогою мінеральної води або інші види санаторно-курортного лікування. Курорти і приморські курорти часто носять відповідні назви, такі як мінеральні і грязьові курорти, водолікувальні курорти, морські курорти, кліматичні курорти, курорти відпочинку. Найбільш відомі рекреаційні комплекси Німеччини: Райхенхаль, Бад-Тельц, Аахен, Вісбаден, Баден-Баден, Бад-Герсфельд, Гайлігендамм, Гарміш-Патенкірхен, Берхтесгаден і ін.

Основними рекреаційними районами зимового відпочинку в Німеччині є Північні Вапнякові Альпи, Рудні гори, Гарц, гори Фіхтель і Баварський Ліс. Першокласна інфраструктура зимового спорту включає гірські лижі, сноуборд, бобслей і лижі.

Найбільш відвідувані туристичні регіони в Німеччині – Східно-Фризькі острови і Північно-Фризькі острови, в Балтійському морі узбережжя Гольштейну і Мекленбурга-Передньої Померанії, Долина Рейну, Баварський ліс, Шварцвальд і Баварські Альпи.

Нідерланди – країна на заході Європи на березі Північного моря. Офіційно Королівство Нідерландів, котре складається з західноєвропейської території та територій на Карибських островах. Входження до складу королівства острова Аруба і Нідерландських Антильських островів у Карибському

басейні, різко розширює ресурсну базу національної туристичної індустрії. Амстердам є найпопулярнішим містом та номінальною столицею країни. Населення країни понад 17 млн осіб. Площа загалом – 41 526 км².

Назва Нідерланди буквально означає «нижні країни», що є посиланням на її низькі висоти та рівнинний рельєф: лише 50 % її суші знаходяться вище 1 метра над рівнем моря, а майже 17 % – нижче рівня моря. Більшість районів нижче рівня моря, відомих як польдери, є результатом утворення земель, яке почалася в XVI столітті. Країну часто неофіційно називають Голландією за назвою однієї з семи провінцій, що спочатку входили до Голландської республіки у XVI столітті.

Потужна культурна спадщина та цікаві події – основа розвитку національної індустрії туризму. Головні туристичні центри країни – Амстердам із численними каналами і мостами, найбільший за вантажообігом порт Європи – Роттердам, Гаага – справжній музей під відкритим небом та інші міста, де дбайливо зберігаються пам'ятки минувшини.

Туризм – важливий економічний сектор у Нідерландах. Країну щороку відвідує приблизно 10 мільйонів іноземців, перш за все з Німеччини, Великої Британії, США та Бельгії.

Бельгія. Офіційна назва – Королівство Бельгія – суверенна держава у Західній Європі. На півночі омивається Північним морем, на суходолі межує на півночі з Нідерландами, на сході – з Німеччиною і Люксембургом, на півдні – з Францією. Площа країни – 30 528 км², населення – більше 11,4 млн осіб. Столиця та найбільше місто – Брюссель. Серед інших великих міст слід виділити Антверпен, Левен, Мехелен, Гент, Брюгге та Льєж.

Рельєф Бельгії переважно низовинний, з поступовим підвищенням на південний схід. Прибережна смуга Північного моря найбільш понижена, вкрита піщаними дюнами і відгороджена дамбами, що захищають від повеней райони польдерів – низовинних угідь. У середній частині Бельгії переважають хвилясті плато (80–180 м). На південному сході гірський масив Арденн.

Рекреаційні комплекси Бельгії зосереджені біля основних історико-культурних об'єктів країни. Найбільшу кількість туристів приваблюють

Брюссель, де у центрі міста розташована площа Гранд Плас, визнана однією з найкрасивіших площ світу, Гент – «Венеція» у мініатюрі, Брюгге – місто, пересічене каналами де збереглися численні пам'ятники середньовічної архітектури, Антверпен – місто готики, ювелірів і творців світової моди, Монс – готично-бароковий університетський і туристичний центр.

Завдяки своїй історії і вигідному географічному положенню Бельгія змогла увібрати в себе культуру та традиції різних європейських народів. Саме тут розташувалася велика кількість різних міжнародних організацій: штаб-квартира Євросоюзу, НАТО, секретаріат країн Бенелюкса і ін.

Люксембург. Офіційна назва – Велике Герцогство Люксембург – держава у Західній Європі без виходу до моря. На півночі і заході межує з Бельгією, на сході – з Німеччиною, на півдні – із Францією. Її столиця, Люксембург – одна зі столиць Європейського Союзу має площу всього 2,6 тис. км² і більше 600 тис. жителів.

Поверхня країни переважно горбиста рівнина, її середня висота – 250 м. На північ заходять відроги Арденн, що сягають 560 м (пагорб Кнайфф). Клімат – помірний, перехідний від морського до континентального. На нього впливає теплий південний вітер фен. Середні температури січня коливаються від 0 °С до +2, липня – від +18 до +21 °С.

Попри скромні параметри, Люксембург – туристична Європа у мініатюрі і є надзвичайно цікавим з точки зору організації відпочинку, оздоровлення і подорожей.

Основні напрямки для відвідування туристів у країні – місто Люксембург, середньовічний замок у Віанден. Також туристів цікавить область Мюллерталь на сході країни, що отримала назву «Люксембургської Швейцарії», та гірський район Еслінг в Арденнах на північній частині приваблюють любителів активного відпочинку.

Країна також пропонує унікальні гастрономічні тури, місцевих виноробів з Мозельської долини, де створюють вишукані вина, лікери, фруктові соки. Визнаними центрами винного туризму вважаються містечка Реміхіо і Гревенмахер. Курорти Мондорф і Мондород-ле-Бен – відомі центри бальнеологічного профілю.

Люксембург має хороше автомобільне, залізничне та повітряне сполучення з усієї Європи, що робить його все більш популярним місцем для міжнародних зустрічей, а також для проведення вихідних. Більше половини туристів переїжджають в Люксембург із південних країн – Нідерландів, Бельгії та Німеччини.

7.2. Альпійський рекреаційний мезорайон.

Альпи – район міжнародного альпінізму, гірськолижного спорту і туризму, популярний як влітку, так і взимку. Гірськолижний спорт, сноуборд, катання на санях, прогулянки на снігоступах, лижні тури доступні в більшості регіонів з грудня до квітня. Влітку Альпи користуються популярністю у туристів, велосипедистів, парашутистів, альпіністів, в той час як багато альпійських озер привертають увагу плавців, яхтсменів і серфінгістів. Низинні регіони та великі міста Альп добре сполучені автомагістралями та швидкісними дорогами. Розвиток туризму сприяє розвитку великої кількості аеропортів по всіх Альпах, а також гарне залізничне сполучення з усіма сусідніми країнами.

Швейцарія. Офіційно Швейцарська Конфедерація розташована фактично у центрі Європи між Францією, Німеччиною, Австрією, Ліхтенштейном та Італією, що й обумовило формування особливого культурного середовища. Загальна площа країни – 41 285 км², з яких площа суші – 39 997 км². У той час як Альпи займають більшу частину території країни, населення Швейцарії чисельністю у приблизно 8,5 мільйонів зосереджено переважно на плато, де розташовані найбільші міста, серед яких два глобальні міста та економічні центри Цюрих та Женева. Столиця країни – Берн.

На території Швейцарії розрізняють три природних райони: гірський масив Юра на північному заході, Швейцарське плато (плоскогір'я) у центрі та Альпи на південному сході. Понад 70 % території країни належить до двох гірських систем, Альп і Юри. У країні є густа мережа повноводних річок, що належать басейнам трьох морів: Північного, Середземного і Чорного. Швейцарія славиться своїми озерами, яких на її території налічується майже 600. Наймальовничіші з них розміщені по краях Швейцарського плато – Женев-

ське, Тунське на півдні, Фірвальдштетське, Цюрихське на сході, Невшательське і Більське на півночі.

Швейцарія знаменита гірськолижними, кліматичними, бальнеологічними і фітотерапевтичними рекреаційними комплексами (Бад-Рагац, Бад-Пфаферс, Ароза, Вербье, Церматт, Грінденвальд, Давос, Кран-Монтана, Санкт-Моріц, Івердон-ле-Бан), відпочинком на мальовничих озерах (Боденське, Женевське, Цюріхське, Фірвальдштетське).

Для Швейцарії характерне багатство і різноманіття суспільних і подієвих туристичних ресурсів. У країні безліч цікавих для туристів міст і містечок із середньовічною архітектурою і неповторним колоритом: Цюріх, Берн, Люцерн, Лозанна, Базель та ін.

Швейцарія є традиційною країною туризму, вона утримує в цій сфері міцні позиції в Європі. Наявність розвиненої туристичної інфраструктури, мережі залізниць і автомобільних доріг у поєднанні з мальовничою природою і вигідним географічним розташуванням забезпечує приплив у країну значної кількості туристів, передусім німців, американців, японців, а останніми роками також індійців, китайців.

Австрія. Держава в Центральній Європі, яка складається з дев'яти федеративних земель. Столицею, найбільшим містом і однією з федеративних земель є місто Відень. Країна має площу 83 879 км², населення чисельністю майже 9 млн осіб. Межує з Німеччиною і Чехією на півночі, Словаччиною та Угорщиною на сході, Словенією та Італією на півдні та Швейцарією і Ліхтенштейном на заході.

Австрія – це переважно гірська країна, що не має виходу до моря, і лежить в межах Альп; лише 32 % країни лежить нижче 500 м, а її найвища точка – 3 798 м. В австрійських Альпах багато сніжників, льодовиків і лижних полів, які стали природною основою для розвитку гірськолижного туризму. У горах зустрічаються карстові печери зі сталактитами і сталагмітами, крижаними напливами, підземними озерами й річками.

Австрія – країна гірськолижних курортів, замків, палаців і монастирів. Найбільш популярні гірськолижні курорти розташовані в Тіролі, Зальцбурзі та Каринтії (Санкт-Антон, Лех, Зеефельд, Нассфельд).

Столиця Австрії Відень – вважається одним із найкрасивіших міст світу. Відень розташований на перехресті європейських доріг, на березі Дунаю. Колишня столиця однієї із найбільших імперій у Європі зберегла у собі імперський дух, залишаючись при цьому демократичним і відкритим містом.

Туризм є дуже важливою складовою економіки Австрії. Частка туризму у ВВП країни є найбільшою серед країн Європи. Основними іноземними клієнтами у туристичному бізнесі Австрії є європейці. Завдяки своєму розташуванню і протяжності, Австрія є також транспортним коридором для відвідувачів інших країн. Тут проходять транзитні шляхи з півночі на південь і зі сходу на схід.

Ліхтенштейн – маленьке за площею (160 км²) і населенням (35 тис. осіб) Князівство Ліхтенштейн розташоване між Австрією та Швейцарією, у басейні Верхнього Рейну. Більшість території країни займають відроги Альп. Столиця держави – Вадуц.

«Карликовість» держави, гірські ландшафти, історія та культура – головні туристичні принади князівства. Гори Ліхтенштейну використовуються для альпінізму, лижного спорту. Країна є визнаним центром зимового відпочинку, особливо гірськолижного, а також популярним центром дельта- і парашланеризму. Малбюн – головний лижний курорт країни.

Запитання і завдання для самоперевірки:

- 1. Природні ресурси Німеччини і країн Бенілюкс Європейського макрорайону.*
- 2. Природні ресурси Альпійського мезорайону.*
- 3. Охарактеризуйте найбільші кліматичні рекреаційні комплекси Німеччини і країн Бенілюкс Європейського макрорайону.*
- 4. Бальнеологічні рекреаційні комплекси Альпійського мезорайону, Німеччини і країн Бенілюкс Європейського макрорайону*
- 5. Гірськолижні рекреаційні комплекси Німеччини і країн Альпійського мезорайону*
- 6. Рекреаційні комплекси Ліхтенштейну.*
- 7. Тенденції розвитку рекреаційних комплексів Альпійського мезорайону, Німеччини і країн Бенілюкс Європейського макрорайону.*

ТЕМА 8. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайонів Великої Британії та Ірландії, країн Європейської Півночі, Білорусії і Європейської частини Росії Європейського макрорайону.

8.1. Рекреаційні комплекси мезорайонів Великої Британії та Ірландії.

8.2. Рекреаційні комплекси мезорайону країни Європейської Півночі (Швеція, Норвегія, Данія, Фінляндія, Ісландія).

8.3. Білорусь і європейська частина Росії.

8.1. Рекреаційні комплекси мезорайонів Великої Британії та Ірландії.

Велика Британія. Офіційна назва Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії (англ. the United Kingdom) – суверенна держава, розташована на північному заході від Континентальної Європи, на Британських островах. Територія включає острів Велика Британія, північну частину острова Ірландія та численні невеликі острови. Північна Ірландія – єдина частина Сполученого Королівства, що має суходільний кордон з іншою суверенною країною – Республікою Ірландією. Усі інші кордони є водними: Сполучене Королівство оточене Атлантичним Океаном, Північним морем, Англійським каналом та Ірландським морем. Площа країни – 243 тис. км², населення – 67,22 мільйона осіб.

Рельєф центральної, і південно-східної частин Великої Британії горбисторівнинний; у Шотландії, Уельсі і Ольстері переважають невисокі гори і височини, сильно згладжені льодовиками та річковою ерозією. Півострів Уельс зайнятий Кебрійськими горами, на південь від Шотландії розташовані Пеннінські та Камберлендські гори. Найвищі гори Великої Британії знаходяться на Північно-Шотландському нагір'ї. Рельєф Ірландії складається переважно з рівнин у центрі, які оточені кільцем прибережних гір. Клімат Великої Британії і Ірландії класифікують як середньоширотний океанічний клімат або помірний морський клімат.

Велика Британія – країна, що складається з 4-х історико-географічних областей: Англії, Шотландії, Уельсу й Північної Ірландії (Ольстер). Об'єднане Королівство Великої Британії вважається батьківщиною сучасного туризму. Англієць Томас Кук першим у світі з 1840 р. започаткував туристичну діяльність: організовував екскурсійні поїздки, видавав до кожної подорожі путівники.

Сучасна Велика Британія належить до провідних туристичних держав світу. Вона – безперечний лідер серед країн Північної Європи як за міжнародними прибуттями, так і за обсягами надходжень від туризму.

Британія – країна замків. Вони уособлюють давні традиції, могутність, історію і пов'язані з різними подіями й іменами. Велику Британію неможливо уявити без музеїв, які є чи не в кожному поселенні і пропонують багаті та цікаві експозиції. Найбільшими музейними центрами є Лондон, Единбург, Кардіфф та ін. міста.

Рекреаційне господарство Великої Британії достатньо розвинуте. Більш 6% працездатного населення Великобританії (тобто більш півтора мільйонів чоловік) зайняті в індустрії туризму. Найбільшими рекреаційними районами країни можна назвати: Брайтон (Brighton) – найбільший пляжний морський курорт, розташований на березі Ла-Маншу; Блекпул (Blackpool) – найпівнічніший пляжний морський курорт; місто Бат – рекреаційно-бальнеологічний центр і велика кількість гірськолижних комплексів у Шотландії.

Незмінний інтерес у туристів викликає Гринвіч, де проходить нульовий меридіан – місце зустрічі Сходу і Заходу. Численні озера і гірські ландшафти Північно-Західної Англії перетворили цю територію на «Озерний округ» – популярний туристичний район. Природні об'єкти на Британських островах доповнюють туристичний потенціал країни.

Республіка Ірландія – держава в північно-західній Європі на 5/6 території о. Ірландія, що був поділений у 1921 році. Суходолом межує з Північною Ірландією, що перебуває під владою Об'єданого Королівства. Населення: 4,784 мільйона осіб (2017). Площа – загалом 70,273 км². Столиця – Дублін.

До природних туристичних принад країни належать прибережні ландшафти, які надають широкі можливості для розвитку відпочинку на воді:

яхтинг, морське рибалення, літнє купання. Ірландська озерна рівнина – ідеальне місце для любителів піших і велосипедних туристичних походів, рибалок. Великих рекреаційних комплексів для масового відпочинку у Ірландії не має.

Найбільш популярними рекреаційними центрами вважаються місто Дублін – столиця Ірландія, відома Келлською книгою, Дублінським замком і численними музеями, місто Голвей, відоме людиною площею Ейр, середньовічною церквою Святого Ніколаса й різними видами мистецтв, місто Корк і ін.

Ірландія багата на культурно-історичні пам'ятки: середньовічні фортеці, замки, монастирі, собори, а також дольмени – доісторичні кам'яні споруди. Традиційним для країни є релігійний і екологічний туризм.

Туризм в Ірландській Республіці є одним з важливих секторів економіки, оскільки країну щорічно відвідує більш ніж 6,2 млн туристів, що приблизно в 1,4 разу більше власного населення Ірландії.

8.2. Країни Європейської Півночі (Швеція, Норвегія, Данія, Фінляндія, Ісландія).

Всі країни Європейської Півночі, крім Ісландії знаходяться на Скандинавському півострові. Нордичні країни – географічний та культурний регіон у Північній Європі та Північній Атлантиці, де їх найчастіше називають Norden (буквально «Північ»). Термін включає у себе Данію, Норвегію, Швецію та Фінляндію, Ісландію, а також Гренландію і Фарерські острови які є частиною Королівства Данії.

Швеція. Офіційна назва Королівство Швеція – держава в Північній Європі на Скандинавському півострові. Межує з Норвегією та Фінляндією, також з'єднана з Данією мостом-тунелем через протоку Ересунн. Займаючи територію у 450 295 км², Швеція є третьою за площею країною Європейського Союзу, і має населення чисельністю 9,7 мільйонів осіб.

У Балтійському морі розташовані два великих острови – Еланд і Готланд, що входять до складу Швеції. Еланд знаменитий піщаними пляжами. Тут же, на острові, є достовірно відтворене поселення часів вікінгів з усіма атри-

бутами тієї епохи. Готланд відомий чудово збереженим ганзейським містом Вісбю, внесеним до списку Світової спадщини ЮНЕСКО.

Рельєф країни переважно горбистий. На півночі вздовж кордону з Норвегією тягнуться Скандинавські гори. Тут знаходиться найвища точка Швеції – гора Кебнекайсе (2126 м). Південна частина країни – рівнинна. Завдяки географічним особливостям і досить великій протяжності Швеція має досить різноманітні природні ландшафти. На півночі – це тундра і тайгові ліси, південніше – змішані, на крайньому півдні – широколисті. Ліси займають понад 60 % території країни. Швеція має досить багату фауну і флору.

Найрозвинутіше рекреаційно-туристичне господарство у Скандинавських країн має Швеція. Крайне південне узбережжя цієї країни доволі інтенсивно використовується влітку для пляжного туризму (так званий Золотий Берег). Головними організаційними туристичними центрами Швеції є Стокгольм, Гетеборг і Мальме – міста, які приваблюють численними музеями, пам'ятками архітектури, монументальністю і гармонією з природою. Стокгольм називають “Північною Венецією”, Мальме – “містом парків”, Гетеборг – “морськими воротами” Швеції.

Розвиток туристичної індустрії Швеції базується на використанні природних ресурсів, допоміжну роль виконують суспільні і події. Швеція пропонує як літній пляжно-купальний відпочинок на узбережжі морів та озер, так і відома лижними курортами. Серед останніх виділяється Оре. За високу технічну оснащеність і якість обслуговування цей курорт часто називають “Скандинавськими Альпами”. В Оре неодноразово проводилися спортивні змагання світового рівня.

Норвегія. Північноєвропейська держава на Скандинавському півострові, загальною площею 385,207 тис. км². Населення країни – 5 млн осіб. Окрім материкової частини Норвегії належить арктичний архіпелаг Шпіцберген та острів Ян-Маєн на межі Гренландського і Норвезького морів, острів Буве у Південній Атлантиці. Країна межує з трьома іншими країнами: на сході – зі Швецією, на північному сході – з Фінляндією і Російською Федерацією.

Норвегія омивається водами Північного (на півдні) і Норвезького моря в Атлантичному океані, Баренцевого моря – Північного Льодовитого океану.

Основними визначними пам'ятками Норвегії є живописні ландшафти, що простягаються через Північне полярне коло. Країна відома фіордами, протяжною береговою лінією, гірськолижними курортами, озерами і лісами. Популярними туристичними напрямками є міста Осло, Олесунн, Берген, Ставангер, Тронхейм і Тромсе, Лофотенські острови. Невелика, але з кожним роком більша кількість туристів, добираються на арктичний архіпелаг Шпіцберген. Значна частина природи Норвегії залишається незайманою, чим приваблює багатьох туристів і лижників. Фіорди, гори, водоспади в Західній і Північній Норвегії приваблюють кілька сотень тисяч іноземних туристів щороку.

З рекреаційних комплексів у Норвегії найбільш відомі гірськолижні курорти. Гейло (Яйло) найпопулярніший норвезький гірськолижний курорт, розташований поруч з національним парком на плоскогір'ї «Хардангер». Курорт має добре розвинену базу для занять зимовими видами спорту з більш ніж 100-літніми традиціями. Ще Яйло називають «альпійським містечком» – перші гірськолижні змагання в Норвегії були проведені саме тут в 1935 році. Сніг тут лежить практично цілий рік.

Не менш відомий комплекс Хемседал – сучасний і великий гірськолижний курорт в Норвегії. За п'ятдесят років існування Хемседал перетворився в один з найпопулярніших курортів у гірськолижників і сноубордистів багатьох країн. Також можна відзначити комплекс Трюсиль, що знаходиться поблизу кордону зі Швецією і багато ін.

Мальовничі гірські ландшафти, чудовий сервіс в готелях і ресторанах, захоплючі розваги для дорослих дітей, розвинена інфраструктура зробили Норвегію визнаним в Європі лідером в сфері відпочинку.

Данія. Офіційна назва Королівство Данія – скандинавська країна у Північній Європі. Розташована на південний захід від Швеції, і на південь від Норвегії, має сухопутний кордон із Німеччиною. Королівство Данія є суверенною державою, до складу якої входить дві автономні установчі землі в північній частині Атлантичного океану: Фарерські острови і найбільший у світі острів Гренландія. Данія займає територію площею 43 094 км², і має населення понад 5 млн чол. Столиця – Копенгаген.

Країна складається з півострова Ютландія, архіпелагу, і 443 островів, 70 з яких є населеними. Острови характеризуються плоскими орними землями і піщаними берегами, низькою висотою і помірним кліматом.

Шведських і норвезьких туристів приваблює жвавий Копенгаген. Крім цього, молоді скандинави приїжджають в Данію за доступним і дешевим пивом, вином і іншими спиртними напоями.

У Данії багато піщаних пляжів, які приваблюють в основному німецьких туристів. Через свою близькість до Німеччини одним з найбільш відвідуваних місць в Данії є південь Зеландії і прилеглі острови. Острів Мьон приваблює туристів своїми величними крейдианими скелями, ландшафтним парком Liselund і піщаними пляжами. На Фальстері також є кілька пляжів, в тому числі пляж Marielyst. На острові Лоллан розташовується Кнуттенбургський сафарі-парк. Недалеко від Нестведа розташовується незвичайний «цукерковий» парк розваг БонБон-Ленд.

Туристів старших вікових категорій більше приваблює столиця Копенгаген. Відвідати історичні пам'ятники, знамениту Андерсенівську Русалоньку, чудові тематичні парки Тіволі Гарден і Леголенд приїжджають туристи з усього світу, але переважно німці та британці.

Фінляндія. Офіційна назва – Фінляндська Республіка, межує зі Швецією на заході, Норвегією на північному заході і Росією на сході. На півдні та заході береги країни омивають води Балтійського моря та його заток – Фінської і Ботнічної. Столиця і найбільше місто – Гельсінкі. Іншими важливими містами є Еспоо, Вантаа, Тампере, Оулу та Турку. Населення країни становить 5,53 млн осіб, площа 338 тис. км².

На території Фінляндії переважають горбисто-моренні рівнини. На крайньому північному заході країни розташований східний край Скандинавських гір висотою до 1 365 м. Південне і південно-західне узбережжя досить сильно розчленоване. Більша частина території країни рівнинна з невисокими пагорбами. Країна тисяч озер, островків та заток, країна густих лісів та великих боліт, край північних оленів та найбільш чистої екології.

Основним чинником, що впливає на клімат Фінляндії, є географічне положення країни між 60-ю і 70-ю північними паралелями в прибережній зоні

Євразійського континенту. Фінляндія розташована у зоні з бореальним типом клімату. Клімат країни помірний, перехідний від морського до континентального на півночі.

Одним із самих популярних у закордонних туристів містом є столиця Фінляндії – Гельсінкі. Також популярні і інші великі міста: Тампере, Турку, Оулу, Куопіо і Порвоо. Туристичним піком вважається період різдвяних свят і Нового року.

Найвідомішим рекреаційним комплексом є Лапландія, яка займає більше за третину усієї площі Фінляндії. Відомий на весь світ край північного сонця, північних оленів, що притягує до себе туристів круглий рік. На території переважають дика природа і густі ліси.

У Фінляндії, більшій частині в Лапландії, розвинутий гірськолижний туризм – спуски на лижах та сноубордах, походи на снігоходах, їзда на собачих та оленьчих упряжках та інші. Відомі своїми гірськолижними спусками рекреаційні комплекси Салла, Пюхя, Суому, Хімос, Леві, Юллас і ін.

Ісландія – острівна держава в Європі, розміщена у північній частині Атлантичного океану на Серединно-Атлантичному хребті. Вона налічує близько 325 тис. населення і має загальну площу 103000 км². Столиця і найбільше місто – Рейк'явік.

Острівна Ісландія розташована в північній частині Атлантичного океану. Незважаючи на приполярне розташування, клімат тут порівняно м'який: на узбережжі середня температура січня змінюється від 0 до +2°C, липня – від +10 до +15°C. Це наслідок впливу Гольфстріму, який не дозволяє острову перетворитися на арктичну пустелю.

Льодовики і вулкани – типові ландшафти Ісландії. Вони доповнюються численними водоспадами і гейзерами, тепла вода яких використовується для обігріву будівель, теплиць, наповнення плавальних басейнів, які є у кожному навчальному закладі. Ландшафт Ісландії порізаний великою кількістю островів, сформованими за часів Льодовикового періоду водоспадами, долинами і фіордами. Третина берегової лінії Ісландії – це фіорди.

Рекреаційний комплекс «Блакитна лагуна» в Ісландії – одна з найпопу-

лярніших визначних пам'яток цієї острівної країни, що розташована в місті Гриндавік неподалік від столиці Рейк'явіка.

Ісландія – це холодна і неймовірно красива країна в північній частині Атлантичного океану. На цій суровій землі люди живуть багато століть і вони перетворили її в північний центр світового туризму.

8.3. Білорусь і європейська частина Росії.

Рекреаційні комплекси у цих країнах сформовані в основному на базі санаторіїв, пансіонатів, профілакторіїв і оздоровчих центрів. Використовуються в основному для внутрішнього туризму і не мають міжнародного визнання.

Запитання і завдання для самоперевірки:

- 1. Назвіть фактори, які найбільше впливають на розвиток рекреаційних комплексів мезорайонів Великої Британії та Ірландії, країн Європейської Півночі.*
- 2. Природні ресурси мезорайонів Великої Британії та Ірландії Європейського макрорайону.*
- 3. Природні ресурси країн Європейської Півночі.*
- 4. Гірськолижні рекреаційні комплекси країн Європейської Півночі.*
- 5. Дайте загальну характеристику історико-культурних рекреаційних ресурсів мезорайонів Великої Британії та Ірландії, країн Європейської Півночі.*
- 6. Особливості природних туристичних ресурсів Ісландії*
- 7. Назвіть фактори, які стримують розвиток рекреаційних комплексів мезорайонів Великої Британії та Ірландії, країн Європейської Півночі, Білорусії і Європейської частини Росії. Європейського макрорайону.*

ТЕМА 9. Природні ресурси і рекреаційні комплекси Південно-Західної Азії.

9.1. Природні ресурси і рекреаційні комплекси Туреччина, Кіпр, Іран, Сирія.

9.2. Природні ресурси і рекреаційні комплекси Ізраїлю, Йорданії.

9.3. Природні ресурси і рекреаційні комплекси Саудівської Аравії, Кувейту, Об'єднаних Арабських Еміратів, Оману.

Південно-Західна Азія знаходиться на перехресті важливих світових міжконтинентальних шляхів (морських, повітряних і сухопутних), які з'єднують країни Європи з країнами Африки, Південної і Південно-Східної Азії, Австралії і Океанії. За О. Бейдиком до Південно-Західної Азії входять: Туреччина, Кіпр, Іран, Афганістан, Бахрейн, Ірак, Саудівська Аравія, Кувейт, Об'єднані Арабські Емірати, Оман, Ізраїль, Палестинська автономія. Це в основному група країн, що включає Малоазійське, Вірменське й Іранське нагір'я, Межиріччя, Аравійський півострів.

Загальною рисою природи є панування аридних ландшафтів із широким поширенням (особливо на півдні) пустель, напівпустель і сухих степів, наявністю величезних безстічних областей. Лише узбережжя Середземного, Чорного, півдня Каспійського морів, а також південний захід Аравійського півострова й деяких гірських районів відрізняються кращою зволоженістю, що визначає поширення субтропічних, а на Аравійському півострові – тропічних лісових і чагарникових формацій.

9.1. Туреччина, Кіпр, Іран, Сирія, Ліван.

Туреччина. Офіційна назва Турецька Республіка – трансконтинентальна держава, розташована переважно в Азії. Східна Фракія, європейська частина Туреччини, відокремлена від Анатолії Мармуровим морем, Босфором і Дарданеллами. Стамбул, розташований водночас у Європі та Азії, є найбіль-

шим містом країни, у той час, як Анкара – столицею. Туреччина на своєму північному заході межує з Грецією та Болгарією; на півночі омивається Чорним морем; на північному сході – з Грузією; на сході – з Вірменією; на південному сході – з Іраком та Сирією; на півдні омивається Середземним морем; і на заході – Егейським морем. Площа – 783 356 км², населення – понад 80 млн осіб.

Важливим чинником розвитку рекреацій і туризму в Туреччині є її географічне положення. Країна займає півострів Мала Азія, який з трьох боків омивається Чорним, Егейським і Середземним морями. Протяжність морського узбережжя порівняно із загальною площею країни є одним з найбільших показників у світі. Територія Туреччини знаходиться в межах субтропічного кліматичного пояса. Більша частина території Туреччини лежить в межах Анатолійського плоскогір'я (на заході) і Вірменського нагір'я (на сході). Переважають висоти від 800 м на заході до 2000 м на сході, на півдні – хребти системи Тавра (до 3726 м).

Рекреаційне господарство країни великомасштабне і динамічно розвивається. Практично рекреаційні комплекси забезпечують туристам відпочинок за всіма видами туризму.

Найбільша кількість в Туреччині рекреаційних районів пляжного відпочинку, які зосереджені на півдні і заході країни. Це зокрема міста-курорти: Анталія, Аланія, Белек, Кемер, Сіде, Мармарис, Кушадаси та ін. У готелях на турецьких курортах відпочинок часто поєднується з різноманітними екскурсійними історико-культурними програмами, ярмарками і виставками.

Туреччину не можна назвати гірськолижною країною – індустрія зимового відпочинку тут знаходиться в стадії розвитку. Однак в країні є кілька хороших гірськолижних курортів: Ерджіяс і Улудаг вважаються найвідомішими зимовими курортами Туреччини. Турецьке керівництво багато уваги приділяє розвитку в країні саме зимового спорту, оскільки бажаючих відвідати готелі і гірськолижні бази збільшується з кожним роком.

Туреччина багата і на бальнеологічні рекреаційні комплекси. Тільки на території Анатолії знаходиться близько 1300 джерел. Температура джерел коливається від +20 до +110 °С. Зокрема Стамбул – термальна столиця Ту-

реччини. Всього тут знаходиться сім п'ятизіркових термальних курортів, які стали відомі своїми лікувальними властивостями багато років назад але і сьогодні вони привертають увагу рекреантів з усього світу.

Туреччину щорічно відвідують понад 35 мільйонів людей з усього світу. Серед них багато тих, хто захоплюється багатою історією, красивою природою і гостинністю турецького народу. Країна доступного пляжного відпочинку (all inclusive), розкішних шведських столів і дешевого шопінгу.

Кіпр. Республіка Кіпр – острівна держава на сході Середземного моря, 113 кілометрів на південь від Туреччини і приблизно 120 кілометрів на захід від узбережжя Сирії і Лівану. Столиця – Нікосія, Лефкосія (грецькою) і Лефкоша (турецькою).

Острів витягнутий з південного заходу на північний схід на 230 км, максимальна ширина з півночі на південь 95 км. Більша частина острова зайнята горами. Вддовж північного берега простягається гірський ланцюг Кіренія. Південно-західна половина острова зайнята широким гірським масивом Троодос, Найвищою є його північна частина, тут розташована й найвища точка Кіпру – гора Олімпос (1951 м).

На третьому за площею острові у Середземному морі уживаються дві країни, на території яких живе понад 1 млн кіпріотів: Республіка Кіпр, населена переважно греками-кіпріотами і Турецька Республіка Північного Кіпру, населена переважно турками-кіпріотами.

На Кіпрі сприятливий середземноморський тип клімату і острів відомий, насамперед, як центр пляжно-купального відпочинку. Також на Кіпрі знаходяться численні пам'ятки давньогрецької та давньоримської культури і історії.

Найбільшими рекреаційними районами Південного Кіпру є міста: Ларнака, Пафос, Лімасол, Протарас, Айя-Напа. Фамагуста і Кіренія – найбільш відомі курорти Північного Кіпру.

Найбільше історико-культурних і архітектурних туристичних об'єктів розташовано у столиці Кіпру – Нікосія, яка характеризується неймовірним поєднанням епох і культур.

Кіпр є яскравим прикладом того, як розумна й ефективна влада з допомо-

гою рекреаційно-туристичного комплексу перетворила країну зі складними політичними проблемами на розвинену країну.

Іран. Ісламська Республіка Іран розташована в південно-західній частині Азії. На півночі країну омивають води Каспійського моря, на півдні – води Перської й Оманської заток Індійського океану. Площа країни – 1,6 млн км², населення – 66,4 млн осіб. Столиця – Тегеран.

Значну частину території країни займають гори і пустелі. На території Ірану виділяються три природно-кліматичні зони: узбережжя Перської й Оманської заток із тропічним спекотним кліматом, центральні області з посушливим субтропічним кліматом і гірські райони з помірним кліматом.

Рекреаційні комплекси країни розкинуті по всій території Ірану. Поблизу Тебріза на березі найбільшого в Ірані озера Урмія знаходяться бальнеологічні рекреаційні комплекси, які використовують для лікування й оздоровлення солону воду.

Величезною популярністю в Ірані користується рекреаційні комплекси пляжного відпочинку. Уряд займається розробкою рекреаційних ресурсів на Каспійському морі і в Перській затоці. На Каспійському морі найпопулярнішими курортами є: Рамсар, Амол, Бабол, Баболсар (провінція Мазендеран), у Перській затоці – острів Кіш. Останнім часом також популярним місцем стали острови Кешм і Ормуз. Дивовижні ландшафти з червоних пісків, соляні печери, мангрові ліси приваблюють безліч туристів з різних країн.

Іран відомий кількома гірськолижними комплексами: Дізін, Тошаль, Абе-Алі. Іранський гірськолижний курорт Дізін розташований на відстані 130 км на північ від столиці Ірану Тегеран. Це один з найвідоміших курортів Ірану і всього середнього сходу.

Іран є центром шіїтського ісламу і є одним з головних центрів мусульманського паломництва. Щороку місто Мешхед відвідує величезна кількість іранських і іноземних туристів (в цілому більше 4 млн осіб на рік). Також на сьогоднішній день організовуються тури в Ірані в такі міста, як Кум, Ісфахан, Шираз, Тегеран, Язд.

Крім цього в Ірані почали розвиваються такі напрямки туризму, як екотуризм, знайомство з народними промислами, культурний та спортивний туризм.

Сирія. Сирійська Арабська Республіка (САР) – близькосхідна середземноморська держава площею 185,2 тис. км² і населенням 21,8 млн осіб. Столиця – Дамаск.

Довжина берегової лінії середземноморського узбережжя Сирії досягає близько 200 км. Раніше на околицях головного морського порту країни Латакії, знаходився найбільший приморський курорт Шатт аль-Азрак. До популярних курортних центрів також належали Рас аль-Бассіт, Касаб, Салма. У зв'язку з військовим конфліктом в середині країни – всі рекреаційні комплекси закриті для міжнародного туризму.

Ліван. Ліванська Республіка – невелика гірська країна (площа 10,4 тис. км²) на Близькому Сході, розташована на східному узбережжі Середземного моря. Ліван межує з Ізраїлем і Сирією. Загальна кількість населення складає 4 млн осіб. Столиця – місто Бейрут.

Ліван володіє багатими природними і культурно-історичними туристичними ресурсами. М'який і різноманітний клімат у поєднанні з ландшафтним різноманіттям дозволяють займатися різними видами активного відпочинку, а 225 км морського узбережжя створюють хороші передумови для організації мережі приморських курортів. Проте, із одного боку – значні туристичні можливості і ресурсна забезпеченість, із іншого – перманентний арабо-ізраїльський конфлікт і внутрішні протиріччя, що унеможливають розвиток рекреаційних комплексів.

9.2. Ізраїль. Держава Ізраїль – країна в південно-західній Азії на південно-східному узбережжі Середземного моря. Площ 20 770 км², Населення понад 8 млн осіб. На півночі межує з Ліваном, на північному сході – з Сирією, на сході – з Йорданією, на південному заході – з Єгиптом

Держава Ізраїль розташована у південно-західній частині Азії біля східного узбережжя Середземного моря. Ізраїль розділений з півночі на південь гірським хребтом, що простягнувся паралельно узбережжю річки Єрусалим. Зі сходу країну обмежує великий грабен, що привів до утворення Йорданська рифтова долин. Середні висоти – 508 м; найнижча точка – води Мертвого моря (– 408 м); найвища точка – гора Мерон (1208 м), або гора Гермон на окупованих у Сирії Голанських висотах (2814 м).

Пустеля Негев на півдні є продовженням Синайської пустелі. Вона формує великий трикутник з основою уздовж лінії між містом Беер-Шева, Мертвим морем та пагорбами Юдеї, і з вершиною біля міста Ейлат на південній окраїні країни.

Величезне значення для Ізраїлю має міжнародний туризм, який базується на багатих природних, суспільних і подієвих туристичних ресурсах. На основі їх використання розвивається пляжно-купальний, пізнавальний, релігійний та лікувально-оздоровчий туризм.

Вагоме місце у країні займає релігійний туризм. Сотні тисяч паломників з усього світу щорічно відвідують Ізраїль, основними цілями паломництва є міста Єрусалим, Назарет, Вифлеєм. Для прийняття великої кількості паломників в Ізраїлі сформована досконала туристична інфраструктура.

Рекреаційні комплекси лікувально-оздоровчого туризму зосереджені у районі Мертвого моря і Галілейського (Кінерет) озера. Мертве море є природною оздоровницею, що допомагає при багатьох захворювань. Поєднання мінералів з теплою, сонячною погодою, грязьові ванни і чисте повітря, насичене киснем, сприяють лікуванню багатьох хвороб. Курорти Мертвого моря не мають світових аналогів у зв'язку з винятковістю цієї водойми.

Також на території Тверії (набережна Галілейського озера) є 17 гарячих мінеральних джерел з температурою до +63 ° C та лікувальні грязі. Навколо цього побудований бальнеологічний курортний комплекс Хамей-Тверія, а в околицях – безліч спа-центрів і спа-готелів, центрів таласотерапії та будинків відпочинку.

В Ізраїлі на узбережжі Середземного моря розбудувався цілий ряд рекреаційних комплексів пляжного відпочинку. В основному вони знаходяться у таких місцях як Тель-Авів, Нетанія і Хайфа. Десятки кілометрів піщаних пляжів Середземного моря обладнанні для прийому туристів і пропонують фешенебельні заклади проживання, харчування і дозвілля. Від світанку і до ранку на Середземноморському узбережжі, в незліченних ресторанах, клубах, пабах, розважальних закладах відпочивають туристи.

Крім курортів на Середземному морі, ще є великий рекреаційний комплекс і на Червоному морі на півдні країни. Місто Ейлат – вважається одним

з найпопулярніших ізраїльських курортів. Відрізняється він від інших місць відпочинку цієї країни тим, що на його території майже немає пам'ятників старовини і інших історичних пам'яток. Готелі Ейлата пропонують найвищий рівень сервісу при прийнятних цінах.

Невелика за площею країна (як Львівська область) збудувала надпотужну рекреаційну індустрію. Туризм в Ізраїлі одна з важливих складових бюджету країни. Туристична галузь обслуговує іноземних гостей круглорічно з усього світу.

Йорданія. Йорданське Хашимітське Королівство – арабська держава в Південно-Західній Азії. Її сусідами на суходолі є Сирія, Ірак, Ізраїль, Саудівська Аравія та Палестинська автономія. На півдні невелика ділянка узбережжя омивається водами Акабської затоки Червоного моря. Загальна площа королівства – 89,3 тис. км²; населення – 6,3 млн осіб; столиця – місто Амман.

Близько 90 % території країни займають пустелі і напівпустелі. Клімат субтропічний середземноморський різко континентальний і дуже сухий.

Йорданія має унікальне геотуристичне положення. За оцінками фахівців на її території налічується до 20 тис. пам'яток історії та культури попередніх епох. Країна має вихід до узбережжя теплого Червоного моря і берегів Мертвого моря. Сьогодні східне узбережжя Мертвого моря на всьому протязі є одним із найбільш популярних місць відпочинку. Акаба – один із організаційних центрів курортного відпочинку на узбережжі Червоного моря. І, що є дуже важливим, королівство – одне із найбільш безпечних і спокійних країн арабського світу.

9.3. Саудівська Аравія, Об'єднані Арабські Емірати, Катар, Бахрейн і Кувейт.

Саудівська Аравія. Королівство Саудівської Аравії займає більшу частину Аравійського півострова. На сході береги королівства омиваються Червоним морем, на заході – водами Перської затоки. Площа держави становить 2,1 млн км²; населення – 28,7 млн осіб; столиця – Дамаск.

Більшу частину території країни займають пустелі: на півночі – частина Сирійській пустелі, а на південному сході – пустеля Руб-Ель-Халі. Клімат тро-

пiчний, на пiвночi – субтропiчний. Лiто в Саудiвськiй Аравiї тривале, спекотне i посушливе, з середньою температурою +30 °С, в зимовi мiсяцi вона опускається до +12 °С. Рiчна кiлькiсть опадiв не перевищує 100 мм.

Саудiвська Аравiя – краiна з ортодоксальними iсламськими традицiями, що впливають на туристичнi формальностi: ввезення алкоголю заборонено; транспортування наркотикiв карається стратою; заборонено ввезення друкованої, кiно - i фотопродукцiї, а також товарiв з маркуванням Iзраїлю.

Червоне море в Саудiвськiй Аравiї досить популярне серед туристiв-дайверiв i вважається досить красивим мiсцем у свiтi для пiдводного плавання. Саме тут знаходиться велика система коралових рифiв (близько 200 рiзновидiв коралiв), яка має менший вплив зi сторони дайверiв, нiж курорти Єгипту, що лежать на протилежному березi моря. Проте великих рекреацiйних комплексiв мiжнародного значення в Саудiвськiй Аравiї на сьогодні дуже мало i вони практично мало використовуються у свiтовiй практицi.

Основним видом мiжнародного туризму в краiнi є релiгiйний. Паломництво до Саудiвської Аравiї засноване на традицiях iсламу. Мiсто Мекку вiдвiдує велика кiлькiсть паломникiв мусульман, проте представникiв iнших конфесiй сюди не пускають.

Сучасний розвиток сфери туризму в Саудiвськiй Аравiї орієнтовано на диверсифiкацiю туристичної дiяльностi. Почали активно розвивати такi види туризму як: купально-пляжний вiдпочинок; пригодницькi тури пустелею, екологiчнi тури.

Саудiвська Аравiя – напрям, мало розроблений туристичними агентствами, до того ж бiльшiсть жителiв цiєї краiни проти скасування обмежень, велика частина яких пов'язана з химерними – якщо не сказати ексцентричними традицiями

Об'єднані Арабські Емірати. ОАЕ федерацiя з семи еміратiв. Знаходиться в пiвденно-захiднiй Азiї, в Перськiй затоцi. Межує на пiвденному-заходi з Саудiвською Аравiєю i на пiвденному-сходi з Оманом. Головною рисою природи ОАЕ є те, що бiльша частина територiї краiни займає пустеля Руб-ель-Халi. Клімат ОАЕ є жарким i сухим, перехiдним вiд субтропiчного до тропiчного.

У столиці Абу-Дабі, середня температура самого «холодного» місяця – січня становить + 18 °С, а самого теплого – серпня + 35 °С.

Окрім надсучасних чудес в ОАЕ можна побачити величезну кількість архітектурних та історичних пам'яток – археологічні парки, палаці шейхів, давні форти, тощо. Також тут надзвичайно розвинений еко-туризм. На території Еміратів – національні парки, заповідники, оазиси, піщані дюни та мальовничі затоки.

Найбільші рекреаційні комплекси пляжного відпочинку в ОАЕ розташовані:

- Дубаї. Діловий центр та один із найбільших світових центрів міжнародної торгівлі та туризму. Розкішні готелі та пляжі із золотим піском. Харчування і обслуговування в готелях на високому рівні, наявний гірськолижний комплекс;

- Абу-Дабі. Найбільший та найбагатший емірат з надзвичайно розвинутою рекреаційною інфраструктурою, столиця Арабських Еміратів, головне місто, найбільш сучасне на Близькому Сході;

- Фуджейра. Наймолодший емірат, його особливість у розташуванні на узбережжі Індійського океану і ін.

- Шарджа. Культурна столиця Арабського світу та місто казок Шахерезади. Достатньо зелене та доглянуте місто із надзвичайними парками та садами;

- Рас-аль-Хайма. Найпівнічніший із еміратів, що славиться не лише чистим морем та розкішними пляжами, а й численними водоймами та мальовничою красою Хаджарських гір.

Об'єднані Арабські Емірати – країна шейхів, вражаючих хмарочосів, надзвичайних технічних досягнень і розкішних рекреаційних комплексів з безмежними можливостями для активних розваг.

Катар. Офіційно Держава Катар – країна на Середньому Сході, що займає півострів Катар у Перській затоці, у східній частині Аравійського півострова. На південному заході межує із Саудівською Аравією, на півдні з Об'єднаними Арабськими Еміратами (ОАЕ). Доха – місто на узбережжі Перської затоки, найбільше місто і столиця арабського емірату Катар. Площа – 11 571 км². Населення – 2,57 мільйона осіб.

Майже вся територія країни є пустелею. На півночі – низька піщана рівнина з рідкісними оазами, покрита рухомими (еоловими) пісками; у серединній частині півострова – кам'яниста пустеля з ділянками солончаків; на півдні – високі піщані горби.

Катар пропонує поєднання відпочинку на березі Перської затоки, недорогого шопінгу і м'яких ісламських традицій. Найкращий час для перебування в Катарі – вересень-травень.

Найбільш відомі рекреаційні комплекси пляжного відпочинку знаходяться у столиці країни і на її околицях. Зокрема це Simaisma Beach Doha і Sealine Beach Mesaieed, які знаходяться недалеко від Дохи. Тут розташовані курортні готелі, що славляться фешенебельними номерами, смачною кухнею. Пляжі відрізняються тихою комфортною обстановкою для сімейного відпочинку. На територіях комплексів є спеціально обладнані об'єкти для дозвілля.

Бахрейн. Офіційно Королівство Бахрейн – держава, що об'єднує групу островів в Перській затоці між Саудівською Аравією й Іраном. Територія країни 688 км². Столиця – Манама і знаходиться на найбільшому острові (що також називається Бахрейн). Держава розташована на 35 островах, які складаються переважно з вкритого піском вапняку і мають бідні й неродючі ґрунти, зі спекотним кліматом. Населення – 1 3 млн осіб.

Бахрейн був однією з перших держав в затоці, що відкрив поклади нафти і побудував у себе завод для її переробки, і таким чином раніше своїх сусідів країна скористалася перевагами знайденого нафтового багатства.

Острівна арабська держава Бахрейн приваблює туристів стародавніми пам'ятниками, різноманітною природою. Рекреаційні комплекси пляжного відпочинку найбільш представлені у центрі Манами, столиці Бахрейну. Там розташована прибережна зона Corniche, яка постійно користується популярністю як у місцевих жителів, так і у міжнародних туристів.

Не менш популярною рекреаційною зоною є архіпелаг Хавар, де зосереджена велика кількість курортних готелів, з добре розвиненою інфраструктурою і відмінним рівнем сервісу. На території уздовж узбережжя, зосереджені зони пляжного волейболу, тенісні корти і дитячі майданчики.

Бахрейн обмежений територією, тому урядом було прийнято рішення бу-

дувати насипні острови у територіальних водах і зводити там окремі рекреаційні комплекси для пляжного відпочинку. На сьогодні вже працюють декілька таких комплексів з надсучасною туристичною інфраструктурою.

Кувейт. Офіційна назва Держава Кувейт – країна в південно-західній Азії, що межує на північному заході з Іраком, півдні й південному заході з Саудівською Аравією, на сході омивається Перською затокою. Кувейту належать також близько десятка невеликих островів. Кувейт – дуже маленька, але дуже багата країна. Монархія, у якій монарх дбає про своїх підданих, щоб обов'язково вони отримали освіту і хорошу роботу. Столиця – Ель-Кувейт. Площа – 17 818 км². Населення – 2,8 млн осіб.

Територія Кувейту належить до Східно-Аравійської берегової рівнини, що має пологий схил у бік Перської затоки. Це низовинна пустельна рівнина, кам'яниста на півночі, піщана на півдні. На сході територію перетинають глибокі каньйони – вади. Узбережжя облямоване піщаними косами й лагунами. Низовинна прибережна смуга рясніє солончаками, які в сезон дощів перетворюються в солоні озера «себха». Клімат тропічний, сухий. Річок з постійним стоком немає.

Одині з кращих і найбільші з морських курортів країни – Хайран і Джахра. Сервіс і умови відпочинку нітрохи не поступаються більшості фешенебельних курортів світу. Кувейт – пропонує познайомитися з цивільною арабською культурою і відпочити на узбережжях Персидської затоки. Завдяки видобутку нафти, країна є економічно розвиненою державою. П'ятизіркові готелі та бізнес-центри тут розташовані поруч з давніми мечетями, а розкішні торгові центри – з колоритними арабськими базарами. Країни Перської затоки не поступаються сервісом більшості фешенебельних рекреаційних комплексів Європи і світу.

Запитання і завдання для самоперевірки:

- 1. Назвіть фактори, які найбільше впливають на розвиток рекреаційних комплексів мезорайону Південно-Західної Азії.*
- 2. Природні ресурси мезорайону Південно-Західної Азії.*
- 4. Гірськолижні рекреаційні комплекси Південно-Західної Азії.*

5. Кліматичні приморські рекреаційні комплекси Південно-Західної Азії.
4. Дайте загальну характеристику історико-культурних рекреаційних ресурсів мезорайону Південно-Західної Азії.
5. Релігійні рекреаційні центри і паломницький туризм мезорайону Південно-Західної Азії.
6. Бальнеологічно-лікувальні рекреаційні центри мезорайону Південно-Західної Азії
5. Особливості природних туристичних ресурсів Кіпру.
6. Назвіть фактори, які стримують розвиток рекреаційних комплексів мезорайону Південно-Західної Азії.

ТЕМА 10. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайону Південної Азії.

10.1. Індія, Непал, Бутан, Пакистан.

10.2. Шрі-Ланка, Мальдівська Республіка.

Південна Азія – регіон Азії. У фізико-географічному розумінні до Південної Азії належать півострів Індостан, Індо-Гангська низовина та Гімалаї, а також острови Шрі-Ланка та низка дрібніших островів. За районуванням О. Бейдика до Південної Азії належать такі країни: Індія, Пакистан, Бангладеш, Непал, Бутан, Шрі-Ланка, Мальдіви.

Південна Азія включає в себе країни, що лежать між Гімалайським гірським ланцюгом та Індійським океаном (з півночі на південь) і між долинами річок Ганг та Інд (зі сходу на захід). Берегова лінія Індійського океану розділена між Аравійським морем (на заході) та Бенгальською затокою (на сході). Обширну трикутну територію суші південної Азії іноді називають «Індійським субконтинентом», або просто «субконтинентом».

10.1. Індія, Непал, Бутан, Пакистан.

Індія. Республіка Індія, загальною площею 3,3 млн км² (7-е місце у світі) із населенням 1,38 мільярда (2020 р., 2-е місце у світі) і столицею Нью-Делі. Індія розташована у Східній та Північній півкулях, у південній частині Євразії. Приблизно через середину країни проходить Північний тропік. Південь країни омивається Індійським океаном. На північному заході Індія межує з Пакистаном, на північному сході з Китаєм, Непалом та Бутаном, на сході з Бангладеш та М'янмою. Південний захід омивається Аравійським морем, а південний схід – Бенгальською затокою (морем) Індійського океану. На крайньому південному сході Індія межує зі Шрі-Ланкою, на порівняно невеликій віддалі від крайнього південного заходу знаходяться Мальдіви. На території Індії гори Гімалаї простягаються дугою із півночі на північний схід, утворюючи природний кордон із Китаєм, Непалом та Бутаном.

Практично вся територія Індії знаходиться в субекваторіальному поясі.

Пляжно-купальний сезон в Індії триває цілий рік – температура прибережних вод не опускається нижче +25°С. Основною рисою, яка визначає погодно-кліматичні характеристики є тропічні мусони.

Індія належить до найперспективніших рекреаційно-туристичних країн не лише Азійського макрорегіону, а й усього світу. Це країна, де минуле, сучасне і майбутнє тісно переплелися. Іншої такої країни у світі немає, її унікальність і приваблює туристів.

Індія володіє чудовими ресурсами, придатними для організації масового літнього і зимового відпочинку, екологічного і пізнавального туризму. Тисячі кілометрів пляжів на узбережжі Індійського океану, численні лижні поля. Сьогодні великою популярністю у туристів користується рекреаційні комплекси пляжного відпочинку Гоа. Це головний та найпопулярніший курорт Індії, який при цьому абсолютно відрізняється від неї за загальною атмосферою та колоритом.

Також популярними рекреаційними комплексами пляжного відпочинку представлений штат Керала – один з самих соціально розвинених і вважається найчистішим штатом Індії. Він має розвинену туристичну індустрію: декілька аеропортів (Кочин, Тривандрум, Калікут). Найпопулярніші курорти: Каппад, Алаппуза, Варкала, Ковалам.

Історико-культурні комплекси поширені по всій країні. Одним з найбільш відвідуваних є Індійська столиця Нью-Делі, що притягує до себе туристів величезною кількістю культурних пам'яток. Серед визначних пам'яток Делі найбільш відомі Червоний Форт, Храм Лотоса, а також руїни храму Бхайрона, одного з найдавніших культурних пам'яток Делі. Ще одним рекреаційним центром є Мумбай (Бомбей до 1995) – місто на заході Індії, на узбережжі Аравійського моря. Місто є столицею штату Махараштра, та центром однієї з найбільших агломерацій світу, населення якої становить 19 млн мешканців.

На Півночі Індії розкинулися три великих міста, в яких зберіглася величезна кількість стародавніх пам'яток індійської культури. Ці міста, що приголомшують красою своїх храмів і мечетей, величчю фортів і розмахом усипальниць, з'єднані єдиним туристичним маршрутом під назвою «Зо-

лотий трикутник». Столична метушня Делі, чарівні легенди Агри і рожева пишність архітектури Джайпуру доповнюють один одного і дають туристові досить таки повне уявлення про історію, культуру та сучасний побут неймовірно загадкової Індії.

Своєрідним туристичним ресурсом країни є культурний світ, його духовні і матеріальні прояви: філософія індуїзму, відтворена в архітектурній симфонії храмів, пишні палаци, які свято оберігають пам'ять минувшини.

Непал. Федеративна Демократична Республіка Непал (площа – 147,2 тис. км²; населення – 28,5 млн осіб; столиця – Катманду) – найбільш високогірна держава світу. Вона повністю розташована у Гімалаях. Понад 40 % території Непалу знаходиться на висоті понад 3 000 м. Історія Непалу характеризується його ізольованим положенням у Гімалаях та його панівними сусідами, Індією та Китаєм. Протягом майже всієї своєї історії Непал був незалежною країною.

Непал – країна альпіністів. На території країни повністю або частково знаходяться 8 найбільш високих вершин світу, у тому числі Еверест (Джомолунгма) – найвища вершина на Землі.

У Гімалаях прокладені сотні маршрутів та екологічних стежок для піших мандрівок. Не меншою популярністю користуються сплави гірськими річками, відвідування національних природних парків, прогулянки на слонах найбільш унікальними і привабливими ділянками.

Непал – країна із давньою і самобутньою культурою, яка вважається батьківщиною Будди.

Туризм є найбільшою індустрією Непалу, а також найбільшим в країні джерелом іноземної валюти і доходів. У Непалі знаходяться 9 з 10 найвищих гір у світі, які притягають альпіністів, скелелазів і людей, що шукають пригоди.

Бутан. У Східних Гімалаях розташована невелика держава Південної Азії – Королівство Бутан зі столицею Тхімпху. Площа королівства складає 38,4 тис. км², його населяє – 691 тис. осіб. Бутан – одна з найбільш загадкових і самобутніх країн світу.

Бутан – одна з найменш вивчених і важкодосяжних країн у світі. До 1974 року уряд обмежував туризм та будь-який вплив інших країн з метою захис-

ту традиційної культури. У 1974 році уряд Бутану, з метою підвищення доходів населення, а також щоб показати унікальну культуру і традиції країни зовнішньому світу, відкрив її для іноземців.

Окрім своєї соціально-економічної незвичності, країна цікава багатою культурною спадщиною і незайманою природою. Внутрішній туризм і рекреаційні комплекси у його сучасному розумінні в країні практично відсутні.

Поступовий розвиток туризму призвів до обладнання туристичних маршрутів, в які входять відвідини культурних об'єктів і проходження гірських стежок. Для туристів за підтримки уряду обладнуються стежки, на яких підтримується необхідна інфраструктура – хатини для ночівлі, супровід туристів.

Пакистан. Ісламська Республіка Пакистан, країна на півдні Азії, що простягнулася від Гімалаїв до Аравійського моря, межує на заході з Іраном, північному заході з Афганістаном, північному сході з КНР, сході з Індією. Пакистан – шоста за чисельністю населення країна у світі, і друга за чисельністю мусульманського населення (близько 180 млн чол.) після Індонезії.

На сході і південному сході країни – рівнина в басейні річки Інд, на північному сході та північному заході – відроги Гімалаїв та гори Гіндукушу. На заході і південному заході – гори Сулейманові, Макран. Найвища точка Пакистану знаходиться в горах Каракорум – гора К2 Чагорі (8611 м). Це друга вершина у світі після Евересту.

Наявність таких природних ресурсів дало поштовх для розвитку гірськолижних рекреаційних центрів. Зокрема в Пакистані діють кілька таких комплексів з різною інфраструктурою. Але найбільш відомим є Малам-Джабба – причому це єдиний, що відповідає міжнародним критеріям гірськолижний курорт Пакистану. Курорт Малам-Джабба був побудований в 1988 році австрійцями. Сезон катання триває з кінця листопада по початок квітня.

Відповідно до наявності на півдні країни Аравійського моря у місті Карачі розвиваються рекреаційні комплекси пляжного відпочинку. Цей район володіє прекрасними піщаними пляжами. Проте масштабного його використання не має. В країні не прийнято оголювати тіло, тож пакистанці купаються в морі одягненими на відміну від міжнародних туристів.

Туризм в Пакистані одна з важливих складових бюджету країни. Туристич-

на галузь економіки обслуговує як пакистанців, так і іноземних гостей. Історичні реліквії, прекрасні пляжі Аравійського моря, лікувальні курорти, древні пам'ятники архітектури, ісламські святині і багато що інше роблять туризм в Пакистані привабливим для багатьох туристів.

10.2. Шрі-Ланка, Мальдівська Республіка.

Шрі-Ланка. На південь від Індії розташована острівна держава – Демократична Соціалістична Республіка Шрі-Ланка. Її площа складає 65,6 тис. км², населення – 21,3 млн осіб. Офіційною столицею вважається Шрі-Джаяварденепура-Котте, фактичною – Коломбо.

Шрі-Ланка розташована лише на кілька градусів широти північніше екватора. Рівнина на півночі і по узбережжю, гори на півдні й у центральній частині. Найвищі точки гора Підуруталагала (2524 м), пік Адама – 2243 м.

Узбережжя Шрі-Ланки – формують понад 1 500 км пляжів з дрібним піском, пальмами і кораловими рифами із фантастичним біорізноманіттям. Негомбо, Берувела, Когалла і Калутара – найбільш популярні рекреаційні комплекси у різних частинах острова. Найбільша кількість історичних і культурних пам'яток зосереджена в центрі острова. Серед туристів незмінною популярністю користується комплекс печерних храмів Дамбулла.

Шрі-Ланка, або ж Цейлон – ідеальний острів у будь яку пору року, адже в одній з частин країни завжди буде спекотна сонячна погода. На півдні і заході острова панує екваторіальний клімат, а на півночі і сході – субекваторіальний.

Мальдіви. Мальдівська Республіка – острівна держава в екваторіальних водах Індійського океану, розташована на південний захід від острова Шрі-Ланка. Мальдіви складаються із майже 1200 невеликих коралових островів, які лише на кілька метрів підіймаються над водою. Заселеними є лише 220 атолів. Площа країни – 298 км², населення – майже 400 тис. осіб, столиця – Мале.

Клімат – екваторіально-мусонний. Середньомісячні температури коливаються від +24 до +30 °С.

Головним природним ресурсом країни є океанічні пляжі, які вважаються

одними із найбільш мальовничих на планеті. Білий м'який пісок, чиста блакитна вода, яка зливається з небом, буяння тропічної рослинності формують образ туристичного едему.

На Мальдівах реалізується цікава концепція використання ресурсів і розвитку туристичної індустрії – «один острів – один курорт – один готель». Це дозволило створити унікальні курортні комплекси, які відрізняються між собою не лише дизайном, а й атмосферою відпочинку та категоріями туристів, які обирають готелі за смаком і фінансовими можливостями. При цьому острови діляться на «туристичні» і ті, де живуть мальдівці, що, за бажанням відвідувачів країни, зводить до мінімуму спілкування з її жителями.

Запитання і завдання для самоперевірки:

- 1. Назвіть фактори, які найбільше впливають на розвиток рекреаційних комплексів мезорайону Південна Азія.*
- 2. Природні туристичні ресурси мезорайону Південна Азія.*
- 3. Дайте загальну характеристику історико-культурних рекреаційних ресурсів мезорайону Південна Азія.*
- 4. Кліматичні приморські рекреаційні комплекси Південної Азії.*
- 5. Гірськолижні рекреаційні комплекси Південної Азії.*
- 6. Особливості природних та історико-культурних туристичних ресурсів Індії.*
- 7. У чому унікальність рекреаційних комплексів Мальдівів.*
- 8. Назвіть фактори, які стримують розвиток рекреаційних комплексів в окремих країнах Південної Азії.*

Тема 11. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайону Південно-Східна Азії .

11.1. Сінгапур, Малайзія, Таїланд, В'єтнам, Камбоджа.

11.2. Індонезія, Бруней, Філіппіни, Лаос, М'янма.

Південно-Східна Азія – південно-Східна частина Азії, яка включає країни на південь від Китаю і на схід від Індії. Розташована у зоні підвищеної сейсмічної і вулканічної активності. Південно-Східна Азія поділяється на два географічні регіони: Азійський материковий та острівний.

Південно-Східна Азія розташована в тропічному, субекваторіальному і екваторіальному поясах. Тут багато тепла, вологи і родючих ґрунтів.

До Південно-Східної Азії, за рекреаційним районуванням О. Бейдика, входять такі країни: Сінгапур, Малайзія, Бруней, Таїланд, Камбоджа, В'єтнам, Лаос, М'янма, Індонезія, Східний Тимор, Філіппіни. Кожна з них живе своїми легендами, казками, колоритними народними традиціями і незліченними культурними скарбами.

Туристичні ресурси країн Південно-Східної Азії відзначаються надзвичайним багатством і різноманіттям. Це стосується як природних, так і суспільних та подієвих ресурсів. Їх залучення до інтенсивного використання у туристичній індустрії залежить від економічного розвитку і демократичних перетворень у багатьох країнах регіону.

11.1. Сінгапур, Малайзія, Таїланд, В'єтнам, Камбоджа.

Сінгапур. Визнаним центром міжнародного туризму стала невелика острівна Республіка Сінгапур (площа – 697 км²) – держава-місто, великий фінансовий, промисловий і транспортний центр у Південно-Східній Азії. Острів вважається одним із найбільш відвідуваних місць світу – щороку сюди приїздить у 2 рази більше туристів, ніж корінних мешканців, яких нараховується близько 4,7 млн. Сінгапур приваблює туристів екологічною чистотою, програмами по збереженню культур-

ної та історичної спадщини. Країна має один з найнижчих у світі рівнів злочинності.

Популярні рекреаційні комплекси країни – зоопарк Сінгапуру, на островах розташовані національний музей, великий океанаріум. Острів Сентоза, що входить до складу Сінгапуру – головний курортний центр, який приваблює туристів 3,5 км пляжів, з гольфовими полями, сучасною готельною інфраструктурою. Ще один острів Пулау-Убін – острів на північному сході Сінгапуру також стає популярним місцем для туристів де можна помилуватися незайманою природою.

Малайзія. Малайзія – держава в Південно-Східній Азії, яка складається із двох частин, розділених Південно-Китайським морем. Західна складова країни Малайя – розташована на півдні півострова Малакка, а східна Сабах і Саравак – на півночі острова Калімантан (Борнео). Площа Малайзії складає 329,8 тис. км². Загальна кількість населення – 25,7 млн осіб. Столиця країни Куала-Лумпур.

Змішання культур надає країні особливий колорит і самобутність. Багата природа, чудовий підводний світ, казкова архітектурна і шанування всіх віросповідань з кожним роком все більше популяризують тури в Малайзію. Малайзія є визнаним центром релігійного туризму. Мусульманські, індуські, буддистські сакральні святині приваблюють тисячі прочан і туристів.

Екваторіальний клімат з температурою, що не опускається нижче 23 градусів, дозволяє насолоджуватися красою країни круглий рік. Відпочинок в Малайзії приваблює еко-туризмом, пізнавальним туризмом, спортивно-екологічним туризмом, пляжним відпочинком і дайвінгом.

Найбільше рекреаційних комплексів зосереджено на острові Лангкаві, де поширюється пляжний відпочинок для туристів. Найпопулярніші пляжі: Пантай-Ченанго, Пантай-тент, Пантай-Кок, Танджунг-Ру, які славляться престижними готелями.

Таїланд. Таїланд, офіційна назва Королівство Таїланд, до 1939 року відомий як Сіам – країна в Південно-Східній Азії, розташована на півостровах Індокитай і Малакка, межує на сході з Лаосом і Камбоджею, півдні з Малайзією, на заході з М'янмою. Південне узбережжя країни омивається Сіам-

ською затокою, південно-західне – Андаманським морем. Столиця держави, та її головний порт – місто Бангкок. Основне населення країни тайці, близько 70 млн осіб.

Більше половини території займають низовинні рівнини, на півночі і заході здійснюються ланцюги гір. Прибережна територія відома чудовими піщаними пляжами. Клімат Таїланду доволі різноманітний, але переважають два його типи – тропічний саван і тропічний мусонний клімат.

Таїланд – безумовний лідер серед країн Південно-Східної Азії за відвідуваністю. Туристичну славу країні принесли відмінні морські рекреаційні комплекси: Ча-Ам, Хуа-Хин, Паттайя, Пхукет та інші.

Також Таїланд відомий надзвичайно цікавими для туристів культурно-історичними і подієвими ресурсами, стравами тайської кухні, плаваючими базарами й іншою «екзотикою».

В'єтнам. Соціалістична Республіка В'єтнам – країна в південно-східній Азії, на узбережжі Південно-Китайського моря, де В'єтнаму належить ряд островів. Межує на півночі з Китаєм, на півдні та заході з Камбоджею і Лаосом. Площа країни становить 329 560 км²; населення – 97 338 579 осіб. Столиця – Ханой.

На більшій частині території країни переважає тропічний мусонний клімат, на півночі він близький до субтропічного, на півдні – до субекваторіального. Пересічна температура повітря протягом року практично незмінна – від +26° С восени і взимку, до +29° С весною і літом.

В'єтнам – екзотична країна: надзвичайно чарівна природа з прекрасними бухтами та національними парками, красиві піщані пляжі зі всіма можливостями для активного відпочинку, багата культура народу з старовинними храмами та смачна екзотична кухня.

Туризм у В'єтнамі відіграє надзвичайно велику роль у розвитку країни. Кількість туристів щороку збільшується, саме це спричинило появу великої кількості різних рекреаційних комплексів розміщення від дерев'яних бунгало до мережі відомих готелів. Найбільш розвинена туристична інфраструктура на півдні країни. Тут і фешенебельні готелі можна знайти і невеличкі сімейні хостели з гарним сервісом. Центральна та північна частина країни розвинена менше.

Основні рекреаційні комплекси В'єтнаму: Нячанг – найбільш відомий курорт В'єтнаму. Комплекс славиться не тільки білосніжними пляжами, а й цілющими мінеральними джерелами і лікувальними грязями; Фантхієт – відомий приморський курорт, на якому відпочивають шанувальники пляжно-купального відпочинку, яхтингу та гри в гольф; Дананг рекреаційний комплекс – місце для любителів активного відпочинку на морі.

Камбоджа. Королівство Камбоджа – держава Південно-Східної Азії, що межує на півночі та північному заході із Таїландом, на півночі з Лаосом, на сході і південному сході з В'єтнамом та омивається на південному сході Південно-китайським морем; територія 181035 км²; столиця Пномпень.

Туризм є однією з найбільш важливих галузей економіки Камбоджі. Відновлення економіки країни після громадянської війни призвело до відновлення туристичної галузі і збільшенню потоку іноземних туристів. Самобутня культурна спадщина Камбоджі в поєднанні з традиціями і теплим кліматом приваблює туристів з усього світу.

Рекреаційні комплекси Камбоджі: Сіануквіль – місто-провінція, основний морський порт країни і пляжний курорт; Ангкор – стародавнє місто, храмові комплекси Ангкор-Ват і Ангкор-Тхом; рекреаційний центр Пномпень – найбільше місто і столиця Камбоджі.

11.2. Індонезія, Бруней, Філіппіни, Лаос, М'янма.

Індонезія. Офіційна назва – Республіка Індонезія – країна в Океанії та Південно-Східній Азії, площа якої складає 1,9 млн км² і населення становить понад 240 млн осіб. Столиця – Джакарта.

Розташована на островах Малайського архіпелагу та західній частині острова Нова Гвінея. Омивається водами Тихого та Індійського океанів. Є найбільшою острівною державою у світі. Значна частина островів належить до Зондських, які в свою чергу поділяються на Великі Зондські та Малі Зондські острови. До переліку великих островів, які вона займає повністю чи частково, належать Суматра, Ява, Калімантан, Сулавесі.

Тектонічна структура Індонезії унікальна і складна, оскільки острови розташовані на стику трьох найбільших тектонічних плит на Землі. Це створило

надзвичайно різноманітне довкілля, загальними елементами якого є висока сейсмічна і вулканічна активність, близькість до моря та вологий екваторіальний клімат.

Острів Балі користується найбільшою популярністю серед туристів. Тут розташовані численні рекреаційні комплекси, у розпорядженні яких знаходяться чудові пляжі. На острові відкриті для відвідування давні храми індуїстів, Парк птахів, Парк рептилій.

Острів Суматра – спеціалізується по екологічному туризмі. Тут зосереджені екваторіальні ліси, вулкани, водоспади, гарячі сірководневі джерела. Також тут розташовано ряд національних парків та заповідників. Широко відомий парк відпочинку Ганнінг. Туристів сюди приваблює можливість здійснення трекінгу гірськими лісами.

Бруней. На північно-західному узбережжі острова Борнео розташована Держава Бруней-Даруссалам площею 5,8 тис. км², яку населяє майже 400 тис. жителів. Столиця Бандар-Сері-Бегаван. Більшість туристів приїздить до Брунею з метою знайомства з історією і культурою ісламського світу, традицій якого свято дотримуються місцеві жителі.

Бруней розташований в екваторіальному кліматичному поясі. Середня температура – 28–30° С, вологість повітря 82 %. У період мусонів (листопад-грудень) клімат вологіший і менш спекотний. Близько 60% території країни покрито незайманими вологими тропічними лісами, а ще 20% покрито вторинними лісами.

Незважаючи на невелику територію, у країні є національні парки та заповідники з пишною екваторіальною флорою й унікальною фауною. Узбережжя багате зручними пляжами, які здебільшого використовуються для організації пікніків.

Туризм добре розвинена галузь економіки королівства Бруней. Країна приваблює натовпи туристів своїми чистими піщаними пляжами, мальовничими водоспадами.

Філіппіни. Республіка Філіппіни – острівна країна у Південно-Східній Азії. Площа – близько 300 тисяч км², із них 1830 км² акваторії. Столиця – Маніла. Держава розташована в західній частині Тихого океану на островах Філіппін-

ського архіпелагу, який є частиною Малайського архіпелагу. Всього налічується більше 7100 островів, з'являються нові островці і зникають деякі старі. Населення 100 млн жителів.

Рельєф Філіппін переважно гірський, гори займають близько 3/4 поверхні країни; середня висота хребтів – близько 2000 м, найбільша – 2954 м (вулкан Апо на о. Мінданао). Загалом клімат Філіппін тропічний, мусонний, але через сильну розчленованість рельєфу, різну експозицію схилів щодо вологих мусонних потоків і трас тропічних циклонів, неоднакову міру віддаленості місцевості від океану він неоднорідний.

Культура Філіппін – це унікальна суміш східних і західних рис з впливами китайської, японської, малайзійської, іспанської, португальської, американської культур.

Головним рекреаційними комплексами для відпочинку країни є островна група Вісаян, на яких зосереджені найбільш відомі курорти країни. Серед них виділяється невеликий о. Боракай, який входить до рейтингу найкращих у світі місць для рекреації. Не менш привабливими є рекреаційні комплекси островів Себу, Базіліану і Лусон, де функціонують популярні бальнеологічні курорти.

Лаос. Лаоська Народно-Демократична Республіка – держава в Південно-Східній Азії, що межує на півночі з Китаєм, сході з В'єтнамом, півдні з Камбоджею, заході з Таїландом. Столиця – В'єнтьян. Населення: 6,77 млн осіб.

Територія Лаосу покрита густими лісами, ландшафт складається з невисоких пагорбів і гір, найбільша вершина Біа-Пхубья заввишки 2819 м. Ріка Меконг тече по кордону Лаосу з Таїландом і М'янмою, кордон з В'єтнамом розділяють гори Чионгшон.

Лаос – в міру дикий, дуже екзотичний і більш ніж небагатий сусід щасливих В'єтнаму і Таїланду. Моря тут немає, зате є стародавні храми загублені в тропічних лісах, мальовничі гори і дивовижний уклад життя.

До рекреаційних комплексів Лаосу можна віднести Ванг Вьєнг – це невелике місто, оточене горами і ріками. Головними визначними пам'ятками є печери, села і природний гірський пейзаж. Сьогодні це динамічне місто з безліччю готелів, кафе, барів, ресторанів.

М'янма. Республіка Союзу М'янма (до 1989 року – Бірма) – країна на південному сході Азії, що межує на заході з Бангладеш, на північному заході з Індією, на північному сході з Китаєм, на південному сході з Лаосом і Таїландом, на південному заході омивається водами Бенгальської затоки; площа 676577 км²; столиця країни – Найп'їдо, її найбільше місто та головний порт – колишня столиця Янгон (раніше Рангун).

В цілому рекреаційні комплекси М'янми – це снігові гори, непрохідні джунглі, білосніжні пляжі, стародавні міста і безліч пам'яток. Основою розвитку туризму є надзвичайно багаті культурно-історичні ресурси. Фактично вся держава є величезним історико-культурним і археологічним заповідником, де залишилися сліди давніх цивілізацій і могутніх імперій. Увагою туристів користується Паган – місто пагод і храмів.

На південному заході країни, на березі Бенгальської затоки розташований морський рекреаційний комплекс Нгапалі, який вважається головним пляжним напрямком М'янми. Розвиваються також курорти Нгве-Саун та Мраук.

Запитання і завдання для самоперевірки:

- 1. Назвіть фактори, які найбільше впливають на розвиток рекреаційних комплексів мезорайону Південно-Східної Азії.*
- 2. Природні туристичні ресурси мезорайону Південно-Східна Азія.*
- 3. Дайте загальну характеристику історико-культурних рекреаційних ресурсів мезорайону Південно-Східна Азія.*
- 4. Кліматичні приморські рекреаційні комплекси Південно-Східної Азії.*
- 5. Особливості природних та історико-культурних туристичних ресурсів Таїланду.*
- 6. У чому унікальність рекреаційних комплексів Індонезії?*
- 7. Назвіть фактори, які стримують розвиток рекреаційних комплексів в окремих країнах Південно-Східна Азія.*

ТЕМА 12. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайону Східна Азія (Монголія, КНДР, Китай, Японія, Республіка Корея).

12.1. Монголія, КНДР.

12.2. Китай, Японія, Республіка Корея.

Східна Азія – найбільший за площею субрегіон Азії (12 млн км²). На півночі країни Східної Азії межують із Росією, на сході мають вихід до морів Тихого океану, на заході та півдні оточені державами Центральної, Південної та Південно-Східної Азії.

Спільним для всіх вищезгаданих регіонів є високий рівень сприйняття класичної китайської культури, поширення ієрогліфічної писемності, спільні для цих країн релігійні практики – буддизм, конфуціанство, даосизм. Інколи до Східної Азії відносять далеко-східні території Російської Федерації.

Населення Східної Азії нараховує майже 2 мільярди чоловік, що становить близько 40 % мешканців Азії і чверть населення світу.

12.1. Монголія, КНДР.

Монголії. Монголія – держава у північно-східній частині Центральної Азії площею 1,6 млн км² і з населенням 3 млн осіб. Столиця країни – місто Улан-Батор.

Монголія розташована в зоні степів, напівпустель і пустель помірного кліматичного поясу Центральної Азії. Велика частина країни – плато висотою 1000–2000 м, над яким підносяться гори. Найбільші гори і хребти: Алтай, Монгольський Алтай (г. Мунх-Хайрхан-Ула, 4362 м), Гобійський Алтай. Найбільш цікавою областю є Південна Гобі, де зосереджені основні пам'ятки та туристичні центри.

Клімат країни сухий, різко континентальний, помірний, з великими сезонними і добовими коливаннями температури повітря. Температура протягом доби іноді може коливатися в межах 20-30 градусів Цельсія.

Основними рекреаційними центрами Монголії є Улан-Батор, що прива-

блює туристів численними атракціями: мавзолей Сухе-Батора, Зимовий палац останнього імператора Монголії, монастирі Гандан і Чойжин-Ламин-Сум і монгольський гірськолижний курорт «Sky Resort», що ознаменував у 2009 р. початок нового етапу в освоєнні багатих ландшафтних ресурсів країни.

КНДР. Кореїська Народно-Демократична Республіка (КНДР) або Північна Корея – країна в Східній Азії. Розташована у північній частині Кореїського півострова. Межує на півночі з Китаєм та Росією, а на півдні Південною Кореєю. На сході омивається Східним морем (Японським морем), на заході – Жовтим морем. Столиця – Пхеньян. Площа – 120 540 км², населення – біля 25 млн.

Корея – в основному гориста країна. Плоскі і горбисті рівнини займають близько 25% території країни. Основні гірські хребти розташовані на півночі країни (Пн. Кореїські гори). Максимальні абсолютні відмітки хребтів – 2744 м.

До рекреаційних комплексів можна віднести бальнеологічний курорт Ренган на південному сході від Пхеньяну, побудований біля родонового джерела і раніше був санаторієм ЦК Трудової партії Кореї, та пляжні курорти, що діють на узбережжі Японського моря – Мазон (Маджоне). Також відкриття першого в країні гірськолижного рекреаційного комплексу Масик доповнило туристичну інфраструктуру країни.

Туристів з-за кордону стримують численні обмеження та відсутність інтернету. До туристичної групи прикріплюється два гіді, самостійне переміщення туристів обмежене околицями туристичних об'єктів.

12.2. Республіка Корея, Китай, Японія,

Республіка Корея. Корея – держава в Східній Азії, головним чином на Кореїському півострові і прилеглих островах. Межує на півночі з Північною Кореєю. На сході омивається Східним морем (Японським морем), на заході – Жовтим, на півдні – Східно-Китайським морем. Володіє декількома десятками островів, найбільші з яких – Чеджудо. Територія 100 тис. км². Населення понад 50 млн осіб, 99% населення – корейці. Столиця – Сеул.

Поверхня країни це здебільшого низькі пагорби й широкі долини. Уздовж східного узбережжя простягнулися хребти Тхебек і Кьонсан. Вони знижу-

ються до хвилястих узбережних рівнин. Але найвища точка країни знаходиться не в цих горах, а на о. Чеджудо – г. Халласан, що сягає 1950 м. На 2/3 території країни ростуть мішані хвойно-листяні ліси. Клімат – переважно континентальний. Зима – суха й холодна, літо – вологе й жарке.

На відміну від Монголії і НДРК в Кореї функціонують цілий ряд рекреаційних комплексів. Зокрема добре налагоджена інфраструктура пляжних рекреаційних комплексів у місті Пусан. Це один з кращих курортів Кореї з мальовничими білосніжними пляжами і красивими морськими пейзажами та інфраструктурою.

Острів Чеджудо. Тут знаходяться одні з найпопулярніших рекреаційні комплекси пляжного відпочинку. На острові безліч центрів підводного плавання і можливостей для відпочинку та спорту: центри верхової їзди, прокат велосипедів, дайвінг, полювання.

Вагоме місце в рекреації займають гірськолижні курорти Південної Кореї. У країні налічується більше десяти спеціалізованих комплексів відпочинку, де є усе необхідне устаткування для здорового проведення часу. Найбільш відомі це: Фенікс-Парк, Темюн Вівальді, Хенде-Сонг. Характерною рисою південнокорейських гірськолижних курортів є постійне прагнення створити максимально безпечний відпочинок. Окрім якісних лижних трас і першокласного сервісу, корейські зимові курорти пропонують безліч різноманітних видів відпочинку.

Південна Корея славиться бальнеологічними рекреаційними комплексами. В даний час в Кореї налічується більше 70 природних гарячих джерел, на базі яких діють туристичні курорти і СПА-центри, що пропонують найширший вибір послуг.

Країна володіє також багатими й унікальними культурно-історичними ресурсами. Вони концентруються переважно у містах і стали основою для створення ряду національних парків.

Китай. Китайська Народна Республіка (КНР) розташована в східній частині Азії. Територія Китаю омивається водами західних морів Тихого океану. Площа – 9,6 млн км². Китай – найбільша країна в Азії і третя у світі за площею (поступається лише Росії та Канаді).

Територія Китаю з півночі на південь простягається на 5,5 тис. км., а з за-

ходу на схід – на 5 тис. км. Протяжність сухопутного кордону країни складає 22,8 тис. км. Країна гірська – приблизно 2/3 території займають гірські масиви включно з пустелею Гобі. На півночі суворі гірські хребти, покриті лісами або степами помірного поясу, прилягають до холодних просторів Сибіру, а на півдні – гори з вічнозеленими тропічними лісами. Територія Східного Китаю рівнинна і знаходиться під впливом теплих мусонів Тихого океану.

Туристична індустрія Китаю демонструє динамізм розвитку і високу економічну ефективність. При чому це стосується як міжнародного, так і внутрішнього туризму. Розвиток туристичної індустрії Китаю ґрунтується на трьох складових: культурна спадщина, природне різноманіття і порядок на всіх рівнях.

Найбільша кількість рекреаційних комплексів характерна для великих міст, які перетворилися на популярні центри міжнародного туризму: Пекін, Шанхай, Гуанчжоу, Макао, Сянган (Гонконг), Сіань, Чунцин, Харбін.

Основні рекреаційні комплекси пляжного відпочинку зосереджені на острові Хайнань, що знаходиться на самому півдні Китайської Народної Республіки. Цей регіон Китаю, розташований в тропічному кліматі. Хайнань знаходиться на одній широті з Гаваями, має аналогічні кліматичні умови, його ще називають «Східними Гаваями». Тут збудовані сучасні готелі, які спеціалізуються на пляжному відпочинку та оздоровленні.

Японія. Японія – острівна держава на сході Азійсько-Тихоокеанського регіону, розташована на Японському архіпелазі, який складається із 6 852 островів. Загальна площа країни становить 377,9 тис. км², на її території мешкає 127 млн осіб. Столиця – Токіо.

Країна розташована в основному на чотирьох великих островах: Хоккайдо, Хонсю, Сікоку, Кюсю. На півночі омивається Охотським морем, на сході і півдні – Тихим Океаном, і Східно-Китайським морем на заході.

Рельєф країни переважно гористий (гори займають понад 60% території), сильно розчленований. Найвища вершина – вулкан Фудзіяма (3 776 м) – національний символ країни. На Японських островах розташовано близько 188 вулканів, більше 40 з них активні. У районах вулканів велика кількість гарячих джерел. На півночі Японії переважає помірний мусонний клімат, на півдні – субтропічний і тропічний мусонний.

Японії – загадкова країна, що викликає захоплення і подив. Це найдавніша в світі імперія досі залишається незбагненою для туристів. У цій країні химерно переплелися стародавні самурайські традиції і новітні технології. Загадкова Фудзіяма, храми Кіото, магічний Токіо.

Країна багата на різнопланові рекреаційні комплекси. Великою популярністю користуються тури на гірськолижні рекреаційні комплекси Японії. На схилах гори Такеноко розташований найвідоміший японський гірськолижний курорт Наеба. Для пляжного відпочинку найбільш відвідуваними курортами є райони Міядзаки, Кераме, Окінава, Ното-Ханто і багато інших. Морський курорт Камакуру славиться чудовими пляжами, м'яким кліматом і комфортабельними готелями. Архіпелаг Окінава – головний морський курорт Японії.

Японія налічує близько 26 тисяч гарячих джерел, що робить її країною великої кількості курортів з термальними водами. Унікальним японським курортом бальнеотерапії є район Атамі-Хаконе та місто Сірахама яке є одним з кращих рекреаційних комплексів Японії з гарячими джерелами.

Ключові ідеї розвитку туристичної галузі Японії – створення привабливих дистинацій, підвищення задоволення від подорожей Японією іноземними відвідувачами і стимулювання повторних поїздок.

Запитання і завдання для самоперевірки:

- 1. Назвіть фактори, які найбільше впливають на розвиток рекреаційних комплексів мезорайону Східної Азії.*
- 2. Природні туристичні ресурси мезорайону Східна Азія.*
- 3. Дайте загальну характеристику історико-культурних рекреаційних ресурсів мезорайону Східна Азія.*
- 4. Кліматичні приморські рекреаційні комплекси Східної Азії.*
- 5. Гірськолижні рекреаційні комплекси Східної Азії.*
- 6. Бальнеологічні рекреаційні комплекси Східної Азії.*
- 7. Особливості природних та історико-культурних туристичних ресурсів Японії.*
- 8. У чому унікальність рекреаційних комплексів Китаю.*
- 9. Назвіть фактори, які стримують розвиток рекреаційних комплексів в окремих країнах Східної Азії.*

ТЕМА 13. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайону Закавказзя (Грузія, Вірменія, Азербайджан).

13.1. Природні ресурси і рекреаційні комплекси Грузії.

13.2. Природні ресурси і рекреаційні комплекси Вірменії.

13.3. Природні ресурси і рекреаційні комплекси Азербайджану.

Кавказ і Закавказзя – історичний, культурний та політичний регіон, розташований між Чорним та Каспійським морями на кордоні між Європою та Азією. Географію регіону визначають Кавказькі гори. На північ від Головного хребта лежить Північний Кавказ (Передкавказзя), що входить до складу Росії, а на південь – Південний Кавказ (Закавказзя), поділений між Грузією, Вірменією та Азербайджаном. Великий Кавказ простягається більш ніж на 1100 км з північного-заходу на південний-схід, від району Анапи і Таманського півострова до Апшеронського півострова що на узбережжі Каспія. Максимальної ширини Великий Кавказ досягає в районі Ельбруса до 180 км. Ельбрус – найвища вершина Кавказького хребта (вис. 5642 м). Кавказ відомий давньою та багатою історією, унікальним різноманіттям мов та народів, а в сучасності – рядом етнічних та міжнародних конфліктів.

13.1. Природні ресурси і рекреаційні комплекси Грузії.

Грузія. Грузія – держава у Східній Європі, на південно-східному узбережжі Чорного моря. Розташована на перехресті Європи та Азії. Має спільні кордони з такими країнами: на півночі – Росія, на півдні – Туреччина і Вірменія, на сході – Азербайджан. Столиця і найбільше місто – Тбілісі. Грузія займає територію 69,700 км² а її населення складає майже 4 млн осіб. Грузія містить два регіони – Абхазію і Південну Осетію, які отримали обмежене міжнародне визнання після російсько-грузинської війни 2008 р.

Близько 87 % території Грузії займають гори і передгір'я Кавказу, 13 % – рівнини. Найвищі точки Грузії – гора Шхара (5068 м) та гора Казбеґі (5033 м).

На заході країни клімат субтропічний, на сході – перехідний від субтропічного до помірного. М'який клімат, чисте гірське повітря, велика кількість термальних джерел і родовищ цілющих грязей, пляжі Чорноморського узбережжя – основні чинники рекреаційних комплексів Грузії.

Найбільш відомі рекреаційні комплекси пляжного відпочинку на узбережжі Чорного моря: Кабулеті, Батумі, Ціхисдзірі, Чаква. Бальнеологічні рекреаційні комплекси: Боржомі, Цхалтубо, Уцера і гірськолижні курорти Гудаурі, Бакуріані і ін.

Крім рекреаційних комплексів кожен регіон Грузії відзначається власними архітектурними особливостями. Багато старовинних будівель можна знайти по цій країні.

13.2. Природні ресурси і рекреаційні комплекси Вірменії.

Вірменія. Країна в Закавказзі, яка розташована на північному заході Вірменського нагір'я, між Чорним і Каспійським морями. З півночі та сходу обрамлена хребтами Малого Кавказу. Межує з Грузією, Азербайджаном, Іраном і Туреччиною. Вірменія – це найдавніша держава. Столиця Єреван. Населення 3 млн осіб. Площа 29 тис.км².

Вірменія – гірська країна. Близько 70 % площі республіки розташовано вище 1500 м над рівнем моря. Країна займає північно-східну частину Вірменського нагір'я, обрамленого з півночі і сходу хребтами Малого Кавказу. У центральній частині країни в субширотному напрямі простяглася смуга вулканічних гір, представлених слабо розчленованими середньовисотними і висотними лавовими плато та щитовидними масивами. Найвища точка – г. Арагац, 4090 м. На півночі і південному сході переважають середньовисотні гори. Південно-Західна Вірменія лежить в межах плоскої Араратської рівнини. Клімат континентальний.

Мальовнича природа і різноманітність ландшафтів вважається характерною рисою вірменської держави. Високі водоспади і широкі річки, круті гірські ущелини і глибокі озера, густа зелена рослинність і багатий тваринний

світ, роблять Вірменію яскравою і красивою країною, що володіє величезними природними ресурсами, які використовуються не так активно через обмеженість економічного потенціалу і військові конфлікти. Зокрема, це Нагірнокарабаський конфлікт – територіальний конфлікт між Азербайджаном, з одного боку і Вірменією – з другого, суттєво перешкоджає розвитку як внутрішнього так і міжнародного туризму.

Рекреаційні комплекси Вірменії, що відомі своїми мінеральними джерелами, цілющим гірським повітрям і краєвидами знаходяться в містах Анкаван, Аревік, Ванадзор, Джермук, Діліжан, Цахкадзор та інші. Найбільш відомий бальнеологічний курорт Арзні із вуглекислими гідрокарбонатно-хлоридними натрієвими мінеральними водами.

Серед гірськолижних курортів виділяється Цахкадзор, розташований у мальовничій долині Мармарик на висотах 1 900-2 100 м. У горах Вірменії розташовано високогірне озеро Севан на висоті майже 2 000 м над рівнем моря. Озеро і гірська природа дозволяє тут розвивати кліматичні рекреаційні комплекси.

13.3. Природні ресурси і рекреаційні комплекси Азербайджану.

Азейбарджан. Офіційно Азербайджанська Республіка – держава на перехресті Південно-східної Європи та Західної Азії, на узбережжі Каспійського моря. Межує на півночі з Росією, на заході з Вірменією, Грузією, Туреччиною, на півдні з Іраном. Столиця: Баку. Населення: 9,417 млн.. Площа 86 600 км².

Більше половини території Азербайджану займають гори, що відносяться до системи Великого Кавказу на півночі 4480 м, і Малого Кавказу на заході і південному заході. Для високогір'я Великого Кавказу характерні льодовики і бурхливі гірські річки, середньогір'я з глибокими ущелинами.

Більша частина Азербайджану перебуває в субтропічному поясі. У межах країни виділяються кілька типів клімату, від сухого і вологого субтропічного (Ленкорань) до гірського тундрового (високогір'я Великого Кавказу).

Туризм в Азербайджані – це одна з галузей економіки, яка стрімко розвивається в останні роки. Порівняно невелика по території країна, розташо-

вана на стику Європи та Азії, що робить її дуже привабливою для розвитку туристичного бізнесу.

Рекреаційний комплекс Нафталан, один з найвідоміших бальнеотерапевтичних курортів світу, дуже популярний серед туристів. Різноманітні види відпочинку та екскурсійні програми одне з головних складових сучасного відпочинку. Нафталан - унікальний лікувальний курорт світового значення, єдине родовище цілющої нафталанової нафти. Не менш відомий рекреаційний комплекс пляжного відпочинку в Азербайджані курорт Амбуран, розташований на півночі Апшеронського півострова. На березі Каспійського моря, на самому півдні знаходиться ще один кліматичний курорт – Ленкорань. У безпосередній близькості від міста є термальні джерела, вода яких використовується в лікувальних і загальнооздоровчих цілях.

Відпочинок в Азербайджані дуже різноманітний, туристів чекають гори і море, заповідники і древні пам'ятники, різноманітність природних ландшафтів і кліматичних зон.

Запитання і завдання для самоперевірки:

- 1. Назвіть фактори, які найбільше впливають на розвиток рекреаційних комплексів мезорайону Закавказзя.*
- 2. Природні туристичні ресурси мезорайону Закавказзя.*
- 3. Дайте загальну характеристику історико-культурних рекреаційних ресурсів мезорайону Закавказзя.*
- 4. Кліматичні приморські рекреаційні комплекси Закавказзя.*
- 5. Гірськолижні рекреаційні комплекси Закавказзя.*
- 6. Бальнеологічні рекреаційні комплекси Закавказзя.*
- 7. Особливості природних та історико-культурних туристичних ресурсів Грузії, Вірменії і Азербайджану.*
- 8. Назвіть фактори, які стримують розвиток рекреаційних комплексів в окремих країнах Закавказзя.*

ТЕМА 14. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайону Центральна Азія та мезорайону Азійська частина Росії.

14.1. Природні ресурси і рекреаційні комплекси Казахстану і Узбекистану.

14.2. Рекреаційні комплекси Туркменістану, Таджикистану і Киргизстану.

Центральна Азія – великий регіон Азії, який не має виходу до моря. Попри певну невизначеність його кордонів, виділяються загальні характеристики даного регіону. Центральна Азія історично завжди асоціювалася з кочовими народами та Великим шовковим шляхом. Центральна Азія завжди була місцем, де сходилися люди, товари та ідеї з різних кінців Євразійського континенту Європи, Близького Сходу, Південної та Східної Азії.

14.1. Природні ресурси і рекреаційні комплекси Казахстану і Узбекистану.

Казахстан. Офіційна назва – Республіка Казахстан – одна з країн Центральної Азії. Дев'ята в світі за площею, найбільша з країн, що не має виходу до Світового океану. Територія становить 2 727 300 км² – це більше, ніж Західна Європа. Столиця – Астана. Населення 18 млн осіб.

Територію Казахстану омивають внутрішньоконтинентальні моря: Каспійське і Аральське, озеро Балхаш. Більшу частину території країни складають пустелі – (44%) і напівпустелі (14%), Всього лише 26% території займають степові території, і тільки 5,5% – лісові зони. На північному сході Казахстану знаходиться гори Алтай, ще одна велика гірська система Казахстанських гір – Джунгарське Алатау і на південному сході Казахстану розташовані гори Тянь-Шань.

Республіка Казахстан відома своїми унікальними природними і географічними умовами. Основні центри туризму в Південному Казахстані – Алма-Ата, Джамбул, Кзил-Орда. Ця область славиться древньою історією і

багатою культурою, про що свідчать відомі пам'ятники середньовічної архітектури.

Рекреаційні комплекси пляжного відпочинку знаходяться на узбережжі Каспійського моря і озера Балхаш. Ще одним рекреаційним центром пляжного і бальнеологічного профілю рекреації є озеро Алаколь на сході країни. Протягом останніх 15 років на озері Алаколь намагаються розвивати туризм. Проте, туристична інфраструктура казахстанського узбережжя Каспію, Балхаш і Алаколь сьогодні не може конкурувати з відомими морськими курортами Європи.

У Казахстані є кілька гірськолижних рекреаційних комплексів, які поєднують в собі комфорт, певний рівень обслуговування, різноманітність спортивно-розважальних заходів, це Чимбулак, Нуртаєм, Табаган і Алтайські Альпи.

Туристична індустрія Казахстану пропонує кінні маршрути, полювання та риболовлю, тури «Великим Шовковим шляхом», санаторно-оздоровчі, екологічні, орнітологічні маршрути і пізнавальний туризм.

Узбекистан. Республіка Узбекистан – держава в Центральній Азії. Межує з Казахстаном на півночі і північному сході, з Туркменістаном на південному заході, Афганістаном на півдні, Таджикистаном на південному сході і Киргизстаном на північному сході. Узбекистан не має виходу до моря. Населення: 31,85 млн., площа 447 444 км². Столиця Ташкент.

Більша частина Узбекистану розташована у межах Туранської низовини, значну частину якої займає пустеля Кизилкум. На північному сході й півдні лежать передгір'я і відроги Тянь-Шаню (висоти до 4643 м). Між ними розташовані міжгірські западини: Ферганська, Зеравшанська. Через територію країни протікають ріки Сирдар'я і Амудар'я.

Узбекистан – сонячна республіка. Клімат різко континентальний. Він виражається в різких амплітудах денних і нічних, літніх і зимових температур.

Узбекистан володіє гірськолижними рекреаційними комплексами. Головна їх відмінність полягає в комфортному кліматі. До рекреаційних комплексів Узбекистану можна віднести гірськолижний курорт Бельдерсай і

Чимган. Обидва знаходяться у ста кілометрах від Ташкента, на висоті 1700 метрів над рівнем моря у підніжжі Тянь-Шаню.

Ще одним аквальною рекреаційним комплексом є Чарвакське водосховище з приватними дачами, котеджами, готелями і ресторанами.

Узбекистан володіє ще цілим рядом рекреаційних комплексів, проте вони використовуються переважно узбеками і не мають міжнародного визнання.

14.2. Рекреаційні комплекси Туркменістану, Таджикистану і Киргизстану.

Туркменістан. Держава в Центральній Азії. Межує з Казахстаном на півночі, Узбекистаном на півночі і сході, Іраном і Афганістаном на півдні. На заході омивається Каспійським морем. Площа – 488 100 км². Населення – 5 110 000 осіб. Столиця Ашгабат.

Туркменістан розташований в межах Туранської низовини, яка більшою частиною зайнята пустелею Каракуми. У рельєфі переважають горбисті рівнини, що займають 90 % площі, а 10 % – середньовисокі гори. Клімат сухий різко континентальний, посушливий, з великою річною і добовою амплітудами температур, малою вологістю повітря, високою випаровуваністю і невеликою кількістю опадів.

Найбільш відомий рекреаційний комплекс країни – курортна зона «Аваза» – це сучасний туристичний комплекс з висококласних готелів і центрів відпочинку, комплексів котеджів для сімейного відпочинку, пансіонатів, санаторіїв і оздоровниць для дітей і дорослих. Територія морського курорту насичена різними об'єктами багатой інфраструктури. Також на території Туркменістану розміщено кілька менших рекреаційних комплексів, серед яких найбільшою популярністю користуються санаторії: «Моллагара», «Байрамалі», «Арчман». Кожний з них зв'язаний з цілющими мінеральними водами і грязями.

Незважаючи на переважно пустельний ландшафт, у Туркменістані є ще численні як природні оазиси, так і об'єкти історико-культурної спадщини.

Таджикистан. Держава в Центральній Азії, межує на півночі з Киргизстаном, сході з Китаєм, півдні з Афганістаном, заході з Узбекистаном. Та-

джикистан розташований в передгір'ях Паміру і не має виходу до моря. Це найменша за площею центральноазійська держава. Столиця – Душанбе. Площа – 142 000 км². Населення понад 7 млн чоловік.

Таджикистан гірська країна оскільки 93% території республіки займають гори. На висоті більш ніж 3000 м над рівнем моря, знаходяться більше половини території країни. На території Таджикистану, розташовані понад дві тисячі озер. Велика кількість озер, знаходяться в основному в гірських місцевостях.

Загалом на території Таджикистану відкрито близько 200 джерел мінеральних і термальних вод, на базі яких розвиваються рекреаційні комплекси. З найбільш відомих є «Гарм-Чашма». Він популярний у всьому Таджикистані, а також сюди приїжджають для відновлення свого здоров'я туристи з багатьох країн. Другим є комплекс Ходжі Обігарм – один з небагатьох курортів по всьому світу, де використовуються гарячі мінеральні радіоактивні води, що виходять з під землі, на поверхню джерела. Також користуються популярністю бальнеологічні санаторії «Шаамбари», «Обі Гарм», «Зумрад», «Хаватаг» і ін.

Киргизстан. Офіційна назва – Киргизька Республіка – держава в Центральній Азії. Межує на півночі з Казахстаном, на заході з Узбекистаном, на півдні з Таджикистаном, на сході з Китаєм. Столиця і найбільше місто Бішкек. Площа – 198 500 км², населення понад 5 млн осіб.

Киргизстан – гірська країна, розташована в межах Тянь-Шаню і Паміро-Алтаю. Приблизно 90 відсотків території Киргизії розташовані на висоті більше 1 км над рівнем моря, при цьому 36 відсотків площі країни займають позбавлені всякої рослинності найвищі гори, що знаходяться на висоті більше 3 км. Максимальна точка Киргизстану (пік Перемоги) знаходиться на висоті 7439 метрів.

Гори, озеро Іссик-Куль, мінеральні й термальні води та унікальний тваринний і рослинний світ – головні туристичні ресурси Киргизстану.

На сучасному етапі туристична індустрія країни розбудовує нові і вдосконалює старі гірськолижні рекреаційні комплекси. Окремі гірськолижні бази, що обладнані сучасним устаткуванням надають туристичні послуги.

Зокрема це Норус, Орловка, Кашка-Суу, Оруу-Сай. Усі вони розміщені навколо Бішкеку. Також розвиваються гірськолижні центри навколо озера Іссик-Куль.

Озеро Іссик-Куль є головним джерелом доходів від туризму в Киргизстані. На ньому з'явилися нові комфортабельні місця відпочинку з наявною туристичною інфраструктурою, це міста Чолпон-Ата та Каракол, курортні селища Бостері, Сари-Ой, Чон-Сари-Ой, Тамчи, що в цілому створює потужний рекреаційний комплекс.

Запитання і завдання для самоперевірки.

- 1. Дайте загальну характеристику рекреаційних ресурсів і комплексів Центральної Азії.*
- 2. Назвіть природні ресурси, які найбільше впливають на розвиток рекреаційних комплексів у Центральній Азії.*
- 3. Назвіть чинники, які стримують розвиток рекреаційних комплексів Центральної Азії.*

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ПРИРОДНІ РЕСУРСИ І РЕКРЕАЦІЙНІ КОМПЛЕКСИ ПІВНІЧНОЇ, ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА ПІВДЕННОЇ АМЕРИКА, АВСТРАЛІЇ ТА ОКЕАНІЇ, АФРИКИ.

ТЕМА 15. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайонів Північноамерикан- ського макрорайону.

*15.1. Канада та США, самоврядна частина Данії
– Гренландія; володіння Великої Британії – Бер-
мудські Острови.*

15.2. Мексика.

Північна Америка – материк (континент) у Західній півкулі, північна частина частини світу Америки. Повністю розташований у північній півкулі та майже повністю у західній.

На півночі омивається Північним Льодовитим океаном, на сході – Атлантичним океаном, на заході – Тихим океаном, на півдні – Карибським морем; також на півдні з'єднується Панамським перешийком з Південною Америкою. Загальна площа 24 709 000 км², що становить близько 4,8 % площі плати або 16,5 % площі її суші. Північна Америка є третім за величиною і кількістю населення континентом після Євразії та Африки.

З урахуванням прилеглих островів (в основному – Карибського басейну) Північна Америка складається з 23 країн, в яких мешкає близько 600 млн осіб, що становить 7,5 % усього світового населення.

Північноамериканський макрорайон складається з двох мезорайонів: 1) Канада, США, самоврядна частина Данії – Гренландія; володіння Великої Британії – Бермудські Острови. 2) Мексика.

15.1. Канада та США, самоврядна частина Данії – Гренландія; володіння Великої Британії – Бермудські Острови.

Канада. Найбільша країна Західної півкулі, друга за величиною країна світу (площа - майже 10 млн км²). Канада простягається на 7 700 км із заходу на схід і на 4 600 із півночі на південь. Загальна кількість населення країни становить 37,3 млн осіб. Столиця Канади – місто Оттава.

Канада є федерацією, що складається з десяти провінцій і трьох територій, за формою правління – конституційною (парламентарною) монархією, з королевою Єлизаветою II як головою держави. Сама країна – багатокультурна й багатомовна: на федеральному рівні визнано дві державні мови – англійську та французьку.

Більша частина Канади – горбиста рівнина, обмежена зі сходу і заходу гірськими підняттями уздовж узбережжя Тихого і Атлантичного океанів. На заході країни уздовж Тихоокеанського узбережжя тягнеться гірська країна Кордильєр. Значну частину території Канади займають ліси. В Канаді велика кількість річок (найбільші – Св. Лаврентія, Саскачеван, Юкон) і озер (Верхнє, Велике Ведмеже, Гурон, Ері, Онтаріо).

Клімат на півночі субарктичний, арктичний пояс, морського типу, центр і південь: помірний пояс, континентальний тип клімату.

З найбільш розвинених рекреаційних комплексів можна назвати провінцію Онтаріо – найбільша за чисельністю населення та економічно розвинута частина країни. У її межах розташована низка природоохоронних територій, велика кількість річок і найчистіших озер. Але туристичною «візитівкою» Онтаріо є Ніагарський водоспад.

Найкращі гірськолижні рекреаційні комплекси Канади в основному зосереджені в Західній Канаді, у Британській Колумбії та Альберті, а в меншій мірі – в Онтаріо та Квебеку. Уїстлер Блеккомб є провідним гірськолижним курортом Канади з лижним спортом та обладнанням у світовому масштабі. Гірськолижний курорт Лейк Луїс, в самому серці Скелястих гір, біля міста Банф - це ще один з найвідоміших курортів Канади. Гірськолижний курорт Мон-Тремблан (провінція Квебек) зручно розташований лише за 1,5 години їзди з Монреалю та менш ніж за дві години від Оттави. Гірськолижних рекре-

аційних комплексів з світовим визнанням в Канаді є понад один десяток і ще безліч місцевого значення. Висока якість трас канадських курортів і надзвичайна розмаїтість рельєфу схилів – головні відмінні особливості.

Кожна провінція і територія Канади відома по своєму, оскільки вони відрізняються соціально-економічними особливостями розвитку, природною і культурною самобутністю.

США. Федеративна республіка, до складу якої входять 50 штатів та федеральний округ Колумбія. Загальна площа США становить 9,8 млн км²; населення – біля 330 млн осіб; столиця – місто Вашингтон.

Територія країни поділяється на високу гористу, переважно посушливу західну частину, і здебільшого рівнинну вологу східну частину. Близько 50 % території США займають гірські хребти, плоскогір'я і плато Кордильєр; східну околицю поясу Кордильєр утворюють хребти Скелястих гір з висотою понад 4000 м. На сході гори – Аппалачі. Між Кордильєрами і Аппалачами розкинулись великі внутрішні рівнини. На захід від Скелястих гір лежать великі плато. Кожен із регіонів по-своєму привабливий і цікавий з точки зору організації туристичної діяльності.

США переважно розташовані у помірному і субтропічному кліматичних поясах. Південна частина Флориди і Гаваї розташовані у тропічному поясі. Аляска лежить у субарктичному і арктичному кліматичних поясах. Істотний вплив на клімат і природу США мають морські течії, що омивають її береги: Аляскинська, Каліфорнійська, Лабрадурська і Гольфстрім.

Сполучені Штати Америки можуть запропонувати безліч рекреаційних комплексів. США мають дуже великі і різноманітні природно-рекреаційні ресурси, на основі яких склалися значні природно-рекреаційні райони. Головні райони приморського туризму – Флорида, Каліфорнія і Гаваї, гірського – штати Заходу, особливо в межах Скелястих гір, приозерного – штати Приозер'я.

Бальнеологічні рекреаційні комплекси функціонують в усіх регіонах країни. На північному сході США це Кліфтон-Спрінгс і Саратога-Спрінгс, у штаті Мічіган Маунт-Клеменс, у Західній Вірджинії – Вайт-Салфер-Спрінгс, у Джорджії Ворм-Спрінгс, у Індіані – Френч-Лік, Колорадо-Спрінгс у Каліфорнії і ін.

В країні розвинені рекреаційні комплекси зорієнтовані на екологічний ту-

ризм. У США 50 національних парків, які щорічно відвідують більш 50 млн туристів. Найбільш відомі з них – Єллоустонський, Йосемітський, Секвойя, Глейшер, Великий каньйон, Колорадо на Заході і Грейт-Смокі-Маунтінс в Аппалачах.

США вважаються важливим центром освітнього туризму. Тут знаходяться престижні університети, які залучають багато іноземних студентів: Гарвардський, Єльський, Стенфордський, Принстонський.

Така різноманітність умов, ресурсів і просторового розташування сприяє розвиткові практично всіх видів туризму і задовольняє всі потреби пересічного споживача туристичних послуг.

Гренландія. Автономна установча країна в складі Королівства Данія і найбільший острів планети, більш ніж три чверті якого, вкриває другий за потужністю льодовиковий щит у світі, що розташований між Північно-Льодовитим та Атлантичним океаном, на схід від Канадського Арктичного архіпелагу. Населенням близько 56370 осіб, (2018), це найменш густонаселена країна світу. Столиця – Нуук.

Економічне життя зосереджене на вузькій, вільній від материкового льоду прибережній смузі, що займає близько 15 % загальної площі Гренландії, головним чином на південному заході острова.

Клімат Гренландії морський, субарктичний (на південь від 68° північної широти) і арктичний; в області льодовикового щиту – континентальний арктичний. Острів часто перетинають циклони, що супроводжуються сильними вітрами, різкими змінами температури і випаданням опадів.

Як таких великих рекреаційних комплексів в країні не має. Проте в столиці і в інших містах і поселеннях функціонує цілий ряд готелів і ресторанів зорієнтованих на туристів. Всі готелі у країні підлягають обов'язковій класифікації і приблизно еквівалентні за рівнем готелям аналогічного класу в Данії.

Головні визначні пам'ятки країни природні об'єкти. Зокрема Гренландський національний парк, розташований на північному сході острова, найбільший і важкодоступний заповідник планети.

Любителям активного проведення часу туристичні компанії, що організують тури в Гренландію, пропонують безліч видів рекреації: катання на со-

бачих упряжках, катання на лижах і сноубордах, зайняття альпінізмом, панорамні польоти на легких літаках над крижаним щитом.

Бермудські Острови. Британська заморська територія в північно-західній частині Атлантичного океану; площа – 54 км²; столиця і головний порт Гамільтон. Населення – близько 66163 осіб.

Клімат на островах теплий, оскільки вони знаходяться на шляху теплої течії Гольфстрім. Круглий рік тут тримається тепла погода завдяки теплим повітряним масам.

На островах розвинений туризм. За рік на островах відпочиває до 1,5 млн туристів, 80 відсотків з них жителі США. Також бувають туристи з Канади. На острів заходять тихоокеанські лайнери. На півночі головного острова є аеропорт.

Бермудські острови славляться своїми прекрасними пляжами. Особливою популярністю у відпочиваючих, завдяки чистоті і відмінним готелям, користується південне узбережжя, зокрема затоки Уорвік-Ленг-Бей, Хорсшоу-Бей і Джобсонс-Коув. Також рекреаційні комплекси на Элбоу-Біч поблизу Гамільтона і пляжі поряд з містечком Сент-Девід. На островах є приватні пляжі, що належать готелям, а також і громадські.

Основні історико-культурні пам'ятки Бермудів, зосереджені у двох великих містах – Гамільтоні та Сент-Джорджі.

15.2. Мексика.

Мексика. Мексиканські Сполучені Штати – одна із ключових латиноамериканських країн із потужним природно-ресурсним потенціалом, що розташована на півдні Північної Америки. Мексика – федеративна республіка яка складається з 31 штату і столичного округу. Площа країни складає майже 2 млн км². Населяє 120 млн осіб. Столиця – Мехіко.

Мексика межує на півночі зі Сполученими Штатами Америки, на півдні з Гватемалою, Белізом. Мексика також омивається на заході Тихим океаном, на південному сході Карибським морем та на сході Мексиканською затокою.

Значну частину території Мексики займає Мексиканське нагір'я з береговими низовинами, на північному заході – гористий півострів Каліфорнія, на

півдні – гірська область Чьяпас, Західна і Східна Сьєра-Мадре та низинний півострів Юкатан на південному сході. Клімат субтропічний на півночі, тропічний на півдні.

Історико-культурні рекреаційні комплекси поширені по всій території Мексики завдяки древній цивілізації Майя (2000 до н.е. – 250 н. е.), одна з цивілізацій Центральної Америки, що відома своєю розвиненою писемністю, різноманітними досягненнями в архітектурі, мистецтві, астрономії та математиці. Артефакти найкраще збереглися в місті Теотіуакан, що в долині Мехіко, на території якого розташовані найбільші піраміди Пн. Америки. Крім пірамідальних структур, Теотіуакан відомий великим комплексом житлових споруд.

Пляжні рекреаційні комплекси Мексики розвиваються, як на узбережжі Тихого так і Атлантичного океанів. Акапулько (Тихий океан) один з найпопулярніших курортів Мексики. Він славиться своїми прекрасними пляжами, розкішними готелями, насиченим нічним життям і казино. Канкун – найбільш відвідуване місце в Карибському басейні, знамените чудовими пляжами і вражаючими руїнами індіанців майя. Поруч знаходиться ще один Рів'єра Майя – молодий курорт в 50 км від Канкуна. Досить популярним рекреаційним комплексом є Косумель – найбільший острів Мексики, розташований в 19 км на схід від півострова Юкатан. Славиться своїм підводним світом і другим за величиною в світі кораловим рифом протяжністю понад 700 км.

В Мексиці функціонує єдиний гірськолижний рекреаційний комплекс Монтерреаль. Цей курорт користується величезною популярністю. Знаходиться він між містами Мехіко і Монтеррей.

Туризм в Мексиці є однією з найбільш розвинених галузей економіки. Мексика приваблює пляжами, смарагдовим Карибським морем, Тихим океаном, тропічними джунглями, пам'ятниками світової спадщини, розвиненою інфраструктурою.

Запитання і завдання для самоперевірки:

1. *Назвіть фактори, які найбільше впливають на розвиток рекреаційних комплексів Північноамериканського макрорайону*

2. Природні туристичні ресурси мезорайонів Північноамериканського макрорайону.
3. Дайте загальну характеристику історико-культурних рекреаційних ресурсів мезорайонів Північноамериканського макрорайону.
4. Кліматичні приморські рекреаційні комплекси Північноамериканського макрорайону.
5. Гірськолижні рекреаційні комплекси Північноамериканського макрорайону.
6. Бальнеологічні рекреаційні комплекси Північноамериканського макрорайону.
7. Особливості природних та історико-культурних туристичних ресурсів Мексики.

ТЕМА 16. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайонів Центральної Америки Центральноамерикансько-Карибського макрорайону.

16.1. Природні ресурси і рекреаційні комплекси Центральної Америки (Гватемала, Беліз, Нікарагуа, Сальвадор, Коста-Рика, Гондурас, Панама).

Центральна Америка є найпівденнішою частиною північноамериканського континенту, який з'єднується з Південною Америкою на південному сході. Центральна Америка межує з Мексикою на півночі, Колумбією на південному сході, Карибським морем на сході, та Тихим океаном на заході. До Центральної Америки належать такі країни: Гватемала, Беліз, Нікарагуа, Сальвадор, Коста-Рика, Гондурас, Панама.

Вздовж Тихого океану територія оконтурена вузькою смугою берегової низовини, яка на півночі має прямолінійний характер, а на півдні досить розчленована й утворює ряд заток і півостровів. Узбережжя Карибського моря має значно більші низовинні простори. Це низовини Табаско і Москітія, які є акумулятивними рівнинами в області передгірних прогинів, а також низовина півострова Юкатан. Більшу частину Центральної Америки займає пояс переважно середньовисотних гір, які є продовженням ларамійської зони Кордильєр. Лише в межах Панами проявилася третинна складчастість. Центральна Америка має досить розвинену річкову сітку. На значній території Центральної Америки (особливо на Атлантичному схилі) збереглися незаймані вологі тропічні ліси.

У Центральній Америці панує тропічний клімат, проте з висотою температура знижується. Схили, звернуті до Атлантичного океану, одержують значно більше опадів, ніж протилежні тихоокеанські схили або загороджені горами внутрішні улоговини. Тому і тут спостерігаються різочі контрасти ландшафту.

У доколумбову епоху, північні райони Центральної Америки було заселено корінними народами Месоамерики. Найбільш помітним серед них були майя, які побудували численні міста по усьому регіону, і ацтеки, які створили величезну імперію.

Гватемала. Офіційно Республіка Гватемала – країна в Центральній Америці, що межує на півночі і заході з Мексикою, на сході з Белізом і Карибським морем; на південному сході з Гондурасом і Сальвадором, на південному заході омивається Тихим океаном. Столиця Гватемала. Площа країни – 108 889 км². Населення: 15,47млн осіб.

На території Гватемали виділяються три фізико-географічних області: низовина тихоокеанського узбережжя; нагір'я південної і центральної частини країни; рівнина на півночі. Нагір'я займає більшу половину території країни і продовжується на північний захід, в межі Мексики, і на південний схід, на територію Сальвадору і Гондурасу.

Гватемала надає можливість відпочивати на морських рекреаційних комплексах. Найбільш популярні курорти в Гватемалі знаходяться на березі Тихого океану (курорти Монтеррико, Сан-Хосе). Завдяки високій хвилі тут добре розвинений віндсерфінг. Рекреаційні комплекси на березі Карибського моря (пляжі Пунта-де-Пальма і Лівінгстон) славляться своїм спокійним пляжним відпочинком, без великих хвиль на відміну від Тихого океану.

У Гватемалі популярний вулканічний туризм, оскільки на території держави знаходиться 33 вулкани (4 з них активні).

Завдяки численним руїнам майя і приголомшливим природним багатствам у Гватемалі розвивається історико культурний туризм центром якого є Тікаль – одне з найбільших міст цивілізації майя, в якому нараховується понад 3000 пам'яток, серед них 6 пірамід, акрополь, 16 храмів.

Гватемала є однією з найбільш відвідуваних країн Центральної Америки.

Беліз. Країна в Центральній Америці, що межує на півночі з Мексикою, заході і півдні з Гватемалою, на півдні – Карибське море. Площа країни – 22 963 км², столиця – Бельмопан. Країна розташована на тропічній болотистій прибережній рівнині, на півдні гори Майя, більше 90% території покрива-

ють ліси, уздовж узбережжя Белізу розкинулось пасмо коралових рифів і невеличких піщаних острівців.

Туризм в країні – сектор економіки Белізу, що становить майже 20% від валового внутрішнього продукту країни. Рекреаційні комплекси в основному розташовані вздовж узбережжя Карибського моря. В країні розвинені водний (віндсерфінг, дайвінг, рафтинг), культурний (екскурсії, пляжний відпочинок), пішохідний та екологічний (спостереження за флорою і фауною) види туризму. Міста курорти – Бельмопан (столиця), Беліз, Сан-Педро і ін.

Особливою популярністю користується Національний парк Блю-Хоул. Саме в ньому знаходиться знаменита Велика Блакитна Діра. Розташовується вона поруч з Великим рифом Белізу, який є другим за величиною в усьому світі.

Туристів приваблюють в країну, головним чином, пам'ятки стародавньої культури майя на рівні з Мексикою і Гватемалою.

Нікарагуа. Офіційно Республіка Нікарагуа – країна в Центральній Америці між Тихим океаном і Карибським морем, межує на півночі з Гондурасом, на півдні з Коста-Рикою. Найбільша за площею (139 494 тис. км²) серед центральноамериканських держав. Має вихід як до Тихого океану, так і до Карибського моря. Столиця – Манагуа. Населення – 6,08 млн

Прибережна частина Нікарагуа – низовини, всередині країни – нагір'я з хребтами висотою до 2438 м. На заході від нагір'я – тектонічна западина з великими озерами Нікарагуа і Манагуа. Вздовж західної околиці западини протягається ланцюг згаслих і діючих вулканів. Перетинають країну два довгих гірських пасма, в яких налічується більше 40 вулканів.

Клімат на північному сході Нікарагуа – тропічний пасатний, на південному заході – субекваторіальний.

Нікарагуа є політично нестабільною державою, тому туризм тут розвинений слабо. Майже усі пам'ятки древніх цивілізацій зруйновані землетрусами, революцією і війнами. Проте, країна приваблює туристів красивою місцевою природою, океанами, озерами, горами і вулканами. Основні рекреаційні комплекси знаходяться в столиці країни Манагуа, а також такі міста, як Леон, Чинандега і Матагальпа.

Сальвадор. Офіційна назва Республіка Ель-Сальвадор – найменша країна Центральної Америки. На північному заході країна межує з Гватемалою, на сході і південному сході з Гондурасом а на південному заході омивається водами Тихого океану. За даними 2015 року населення Сальвадору становить приблизно 6.14 мільйонів осіб, що робить країну найбільш густозаселеною в регіоні. Більшість жителів становлять метиси. Столиця і найбільше місто Сальвадору – Сан Сальвадор. Площа 21 040 км².

Сальвадор має тропічний клімат з яскраво вираженими сезонами (сезоном дощів і сухим сезоном). Температура повітря змінюється головним чином з висотою над рівнем моря, сезонні коливання температури незначні.

На сьогоднішній день туристична індустрія Сальвадора тільки починає розвиватися, тому розважальні заклади, різноманітні ресторани та нічні клуби є тільки у великих містах і готельних комплексах. Однак мандрівників приваблюють не міста країни, а побережжя Тихого океану її незліченні річки, величні вулкани, дивовижні озера і загадкові споруди цивілізації майя.

Найбільш розвинені рекреаційні комплекси пляжного відпочинку функціонують у місті Ла-Лібертад, який розташований недалеко від столиці. Не менш відвідувані і комплекси в районі Ла-Коста-дель-Бальсамо.

Коста-Ріко. Держава в Центральній Америці, що межує на півночі з Нікарагуа, на півдні з Панамою, на сході – омивається Карибським морем, на заході – Тихим океаном. Площа становить 51100 км², столиця – Сан Хосе, населення – 4.5 млн осіб. Це мирна, досить заможна країна на фоні сусідніх держав Центральної Америки, які досі не можуть оправитися від громадянських війн.

Обидва узбережжя, атлантичне і тихоокеанське загалом низовинні. У центрі та на півдні Коста-Рики здіймаються високі, порізані гори вулканічного походження. Між головними гірськими хребтами в центрі країни лежить велике плато, де проживає більшість населення.

Коста-Рика має вологий субекваторіальний клімат з температурою, яка майже не змінюється протягом року.

У латиноамериканській країні Коста-Ріка сконцентровані історичні та культурні пам'ятки, унікальні природні артефакти, а також сформова-

ні рекреаційні комплекси з комфортабельними готелями, ресторанами, об'єктами дозвілля на узбережжі. Найвідоміші комплекси пляжного відпочинку на півдні Тихоокеанського узбережжя, де виділяються два курортних райони – Хако і Пунта-Леона. Пляжі Хако славляться своїм нічним життям і підходять для занять серфінгом. На Атлантичному океані неподалік від Пуерто-Лимон популярні пляжі Портете і Боніта.

Гондурас. Офіційно Республіка Гондурас – країна в Північній Америці, що межує на південному сході з Нікарагуа, південному заході з Сальвадором, на заході і північному заході з Гватемалою, на півночі омивається Карибським морем, на півдні – Тихим океаном. Площа 112 100 км². Столиця – Тегусігальпа. Населення 8 559 141 млн осіб.

Високі гірські масиви піднімаються від самого кордону з Сальвадором, досягаючи в західній частині країни відміток понад 2700 м. 80 % території Гондурасу – гірська місцевість, також є низини вздовж узбережжя.

Клімат Гондурасу тропічний на території більшої частини країни, але в деяких внутрішніх регіонах з більшою висотою над рівнем моря клімат є більш помірним.

Невелика країна Гондурас, містить в собі три величезні туристичні ресурси – розкішне царство тропічної природи, древні міста майя і нескінченні морські простори. Карибське узбережжя держави тягнеться на 650 кілометрів.

Туристичні можливості Гондурасу практично не обмежені: екотуризм, недорогий рафтинг, прогулянки в горах, відпочинок на пляжах, історичні тури.

Історико-культурні і архітектурні комплекси поширені по всій країні. Найбільш популярними є місто Копан – одне з найбільших археологічних городищ на території Гондурасу, розташоване на заході Гондурасу.

Пляжні рекреаційні комплекси знаходяться на береговій лінії і островах Карибського моря. Найбільш відомий острів Роатан розбудований пляжами і оточений кораловими рифами, що робить його ідеальним місцем для туристів. Роатан найрозвиненіший з островів, він має цілий набір фешенебельних курортів і чудових пляжів. Також пляжний комплекс Ла-Сейба,

третє за важливістю місто і курорт в Гондурасі. У північно-східній частині Гондурасу знаходиться курорт Ла-Москітія. Ця область, оточена гірськими ланцюгами і долиною річки Ріо-Коко. Туристичну інфраструктуру доповнюють вічнозелені ліси, соснові савани, повноводні річки, дикі пляжі і блакитні лагуни в мангрових заростях.

Гондурас набуває популярності у великих бізнесменів і знаменитостей, які можуть подорожувати по країні, залишаючись невпізнаними.

Панама. Офіційно Республіка Панама – країна в Північній Америці на Панамському перешийку між Карибським морем і Тихим океаном, межує з Коста-Рикою на заході і Колумбією на сході. Столиця – Панама. Площа країни – 74 177 км² і населення – 3,864 млн осіб.

Приблизно половину території Панами займають гори, серед яких розташована велика кількість згаслих вулканів, як, наприклад, найвища точка Панами – Вулкан-Бару. На відміну від сусідніх країн в Панамі немає ні ураганів, ні сильних землетрусів. Гори на півночі покриті вічнозеленими лісами, а південь країни займає волога савана. Прибережні райони здебільшого низовинні і зайняті рівнинами. Карибське узбережжя утворено численними лагунами, тихоокеанське узбережжя сильно порізане і рясніє невеликими островами і цілими острівними групами.

Країна розташована в субекваторіальному поясі, що визначає її жаркий і вологий клімат. Середня температура повітря тут становить + 30, + 31° С як взимку, так і влітку.

Пляжний відпочинок в Панамі пропонує узбережжя, що розташоване поруч з містом Панама. Комарка Куна-Яла – найпопулярніший рекреаційний комплекс Панами. У його складі більше 350 островів. Також відомі рекреаційні комплекси: Горгона, Пунта-Чаме, Ріо-Мар, Санта-Клара. Відпочинок на островах Табога і Контадора, Койба і Ігуана.

Досить популярні рекреаційні комплекси на островах архіпелагу Бокасдель-Торо і острова Сан-Блас. Найпопулярніші знаходяться в Національному парку Койба, на островах Табога і Контадора.

За останні кілька років Панама набула статусу популярної туристичної точки в Центральній Америці. Окрім знаменитого Панамського каналу,

який, навіть через 100 років після його відкриття, все ще вражає всіх своєю величиною та красою, туристам цікаво досліджувати безкрайні джунглі, сповнені дивовижної різноманітності флори та фауни, острови, що оточені кораловими рифами і ін.

Запитання і завдання для самоперевірки:

- 1. Назвіть фактори, які найбільше впливають на розвиток рекреаційних комплексів Центральної Америки?*
- 2. Природні туристичні ресурси мезорайонів Центральної Америки.*
- 3. Дайте загальну характеристику історико-культурних рекреаційних ресурсів мезорайону Центральної Америки.*
- 4. Кліматичні приморські рекреаційні комплекси Центральної Америки.*
- 5. Особливості природних та історико-культурних туристичних ресурсів Гондурасу.*
- 6. У чому унікальність рекреаційних комплексів країн Центральної Америки.*
- 7. Назвіть фактори, які стримують розвиток рекреаційних комплексів в окремих країнах Центральної Америки.*

ТЕМА 17. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайону країн Карибського басейну Центральноамерикансько-Карибського макрорайону.

17.1 Країни Карибського басейну (Куба, Домініканська Республіка, Ямайка, Багамські Острови, Пуерто-Ріко, Аруба).

Карибським субрегіоном, або Вест-Індією, називають острови Карибського басейну, що витягнуті дугою завдовжки до 3500 км. Їхня загальна площа становить близько 240 тис. км². Вест-Індія включає 13 незалежних держав і низку залежних територій. Серед трьох макрорайонів Америки Карибські острови, які приймають понад 12 млн туристів за рік, поступаються лише Північноамериканському. Кариби складаються з трьох груп островів – Великих Антильських, Малих Антильських і Багамських. Цей регіон також називають Вест-Індією.

Природно-ресурсний потенціал Вест-Індії унікальний. Це зона тропіків із теплим і вологим кліматом, що часто зазнає тропічних циклонів. Усі острови значно піднімаються над рівнем моря, а Багамські острови утворені кораловими рифами. Численні бухти островів є зручними гаванями.

Карибські острови з її чудовими природними умовами стали одним із найбільших курортних рекреаційних зон світу. Багата морська фауна приваблює дайверів; окрім природних красот острови багаті на історико-культурні пам'ятки доколумбових цивілізацій і колоніальної епохи. Останнім часом набув популярності круїзний туризм, в якому беруть участь щороку мільйони любителів морських мандрівок.

Країни Карибського басейну: Ангілья; Антильські Острови; Антигуа і Барбуда; Аруба; Багами; Барбадос; Віргінські Острови; Гаїті; Гваделупа; Гренада; Домініка; Домініканська Республіка; Кайманові Острови; Куба; Мартініка; Монтсеррат; Сент-Люсія; Сент-Кітс і Невіс; Тринідад і Тобаго; Ямайка і ін.

Рекреаційно-туристичні комплекси в Карибському регіоні постійно вдосконалюються та розвиваються, і на сьогодні основними видами туризму тут є пляжний, активний, екскурсійний, оздоровчий, екологічний, діловий, а також морські круїзи і весільні подорожі.

Далеко не всі країни, які омиваються Карибським морем є зразковими курортами. Національний туристичний союз визначив рейтинг кращих туристичних напрямків для відпочинку на Карибському басейні.

Куба. Острівна Республіка Куба – одна із небагатьох соціалістичних країн світу. Країна розташована на великих островах Куба та ще 1 600 дрібних острівках і коралових рифах, що належать до групи Великих Антильських островів. Її площа складає майже 111 тис. км², населення – 11,5 млн осіб, столиця – місто Гавана.

Куба приваблює мандрівників своїми багатими природними рекреаційними ресурсами – різноманітністю ландшафту, земних і водних екосистем. Також, додатковим фактором популярності кубинських курортів є комфортні кліматичні умови. На основі використання багатих природних ресурсів на Кубі сформувалася мережа рекреаційних комплексів і центрів світового значення. Найбільшими із них є Варадеро (вважається одним із найкращих курортів Західної півкулі), Кубанакан, Сороа, Санта-Марія, Бібіхаґуа і багато інших.

Окрім моря, сонця і пляжів, Куба багата на інші природні туристичні ресурси: карстові печери, найцікавіші з яких розташовані в провінції Пінардель-Ріо поблизу міста Матансас, мінеральні джерела і лікувальні грязі (о. Сан-Дієго-де-Лос-Банос, курортні райони Ольгін та Ельгеа), озера (Лагунадель-Тесоро), коралові рифи, біотичні ресурси.

Туризм на Кубі щорічно привертає більше 2 мільйонів чоловік, і є одним з основних джерел доходу для острівної держави. У числі факторів, що впливають на популярність Куби як місця відпочинку – висока привабливість її природних та історико-культурних рекреаційних ресурсів.

Домініканська Республіка. Держава в східній частині острова Гаїті (Карибське море) і на прибережних островах. Західну половину острова займає держава Республіка Гаїті. Острів входить до складу архіпелагу Великих Ан-

тільських островів. Столиця – Санто-Доминго. Населення держави – близько 9,65 млн чол., площа – 48 730 км².

У Домінікані розвинені рекреаційні комплекси з пляжним відпочинком. Туристична інфраструктура комплексів всесторонньо розвинена. Море навколо цього Карибського острова дуже чисте, пляжі з білого піску розташовані в лагунах, прихованих від хвиль океану кораловими рифами.

Основні рекреаційні комплекси – Пунта-Кана, Пуерто-Плата, Бока-Чіка, Хуан-Доліо, Байяїбе. Також окремим, хоч і невеликим курортом цілком можна вважати містечко Ла-Романа з великим готельним комплексом і молодим комплексом Кап-Кана.

Домінікана пропонує всю екзотичну атмосферу Карибського моря, за досить демократичними цінами і навіть варіанти за системою «все включено».

Ямайка. Держава у Вест-Індії на острові Ямайка та прилеглих до нього дрібних островах у Карибському морі. Площа – 11,5 тис. км². Населення – 2 576 тис. чол. Столиця – Кінгстон.

Рекреаційні комплекси Ямайки характеризуються великою кількістю готелів – від затишних невеликих готелів до ультрасучасних комплексів і розкішних вілл. В основному переважають клуби, що працюють за системою «Все включено», багато з яких розраховані тільки на певну категорію клієнтів. При деяких готелях відкриті спа-центри.

Найрозвиненішою і популярною рекреаційною зоною Ямайки є Негріл, на території якої розташовані білосніжні пляжі. Всі туристичні будівлі, в тому числі і готелі, малоповерхові (не вище пальм), що додає локації особливого колориту. Також Негріл славиться своїми об'єктами для дайвінгу.

Багами. Багамські Острови, Співдружність Багамських Островів – незалежна держава на 700 островах (30 з них населені і близько 1000 на коралових рифах) біля південно-східного узбережжя Флориди і на північ від Куби.

Туристична інфраструктура різноманітна. Найбільш відомі рекреаційні комплекси в Нью-Провіденс або Парадиз. Деякі острови мають принципові відмінності в своїй туристичній інфраструктурі – це зроблено для того, щоб кожен мандрівник, який відвідав Багами, зміг насолодитися саме таким відпочинком, за яким їхав.

Пуерто-Ріко. Острівна держава, розташована в Карибському морі, знаходиться під управлінням США, а тому всі рекреаційні комплекси мають добре продуману інфраструктуру, чисті і облагороджені пляжі, а також безліч фешенебельних готелів, ресторанів і закладів дозвілля.

Курорт розбитий на зони, і вони організовані таким чином, щоб в Пуерто-Ріко відпочили і отримали незабутні враження абсолютно всі вікові групи туристів: і молодята, і люди похилого віку, і молоді люди, що бажають провести екстремальний і веселий відпочинок, повний драйву, у великій компанії.

Ціни на путівки в Пуерто-Ріко досить високі, проте, якщо порівнювати з тими ж Багамами, то даний туристичний напрямок, звичайно, дешевше. Рекреаційні комплекси в острівній державі працюють протягом всього року, незалежно від сезону.

Аруба. Невеликий острів Аруба (193 км²) який знаходиться у Карибському морі неподалік від узбережжя Венесуели, належить Нідерландам. Тут є природні рекреаційні ресурси для розвитку пляжного і вітрильного туризму. Рекреаційні комплекси представлені фешенебельними готелями, ресторанами і великою кількістю казино, що розкидані по узбережжю. На Арубі знаходиться найбільше казино Карибського басейну – «Ла Кабана».

Більшість пляжів закріплені за готелями, найпопулярніші із них: Друїф-Біч – вважається найчистішим і мальовничим; Палм-Біч і Ігл-Біч – одні з найбільш молодіжних пляжів на курорті; Роджерс-Біч і Бейбі-Біч – самі спокійні і тихі пляжі.

На відміну від Багамських островів, даний туристичний напрямок не так розрекламований, однак може запропонувати мандрівникам безліч варіантів розкішного відпочинку.

Запитання і завдання для самоперевірки:

1. Назвіть фактори, які найбільше впливають на розвиток рекреаційних комплексів мезорайону країн Карибського басейну?
2. Природні туристичні ресурси мезорайону країн Карибського басейну.

3. Дайте загальну характеристику історико-культурних рекреаційних ресурсів мезорайону країн Карибського басейну.
4. Кліматичні приморські рекреаційні комплекси мезорайону країн Карибського басейну.
5. Особливості природних та історико-культурних туристичних ресурсів Куби.
6. У чому унікальність рекреаційних комплексів країн Карибського басейну.
7. Назвіть фактори, які стримують розвиток рекреаційних комплексів в окремих країнах Карибського басейну.

ТЕМА 18. Природні ресурси і рекреаційні комплекси Північного і Північно-Східного мезорайону, Південноамериканського макрорайону.

18.1. Природні ресурси і рекреаційні комплекси країн Північного мезорайону.

18.2. Природні ресурси і рекреаційні комплекси країн Центрально-Східного мезорайону.

Південна Америка – материк, розташований в Західній, Південній і частково в Північній півкулях планети Земля. Південна Америка дещо ізольована від інших материків. З заходу її омивають води Тихого океану, зі сходу й півночі – Атлантичного. На півдні протока Дрейка відділяє Південну Америку від Антарктиди. На півночі материк омивають води Карибського моря. Південна Америка сполучається з Північною лише вузьким Панамським перешийком.

Площа континенту – 17,8 млн км², площа островів – 1 % загальної площі. Протяжність з півночі на південь – 7,4 тис. км, із заходу на схід – 5,2 тис. км.

Вздовж північно-західної та західної околиці Південної Америки тягнеться могутній гірський пояс Андів (найвища гора Аконкагуа, 6960 м), між якими лежать внутрішні плоскогір'я та плато або западини. Велика частина материка зайнята Бразильським плоскогір'ям і Гвіанським плоскогір'ям розділеними великою Амазонською низовиною (Амазонією). На північний захід від Гвіанського плоскогір'я лежить низовина річки Ориноко, на захід та південний захід від Бразильського плоскогір'я – рівнини Гран-Чако, Межиріччя, Пампа. На крайньому півдні з Андами межує плато Патагонії.

Клімат головної частини континенту субекваторіальний і тропічний, з сухою і вологою порами року, в Амазонії екваторіальний, постійно вологий, на півдні субтропічний і помірний. Більшість річок впадає в Атлантичний океан. Це Амазонка, Сан-Франсиску, Ориноко, Парана з Парагваєм та інші.

Південноамериканський макрорайон об'єднує чотири мезорайони:

- 1) Північний (Венесуела, Гайана, Суринам, Колумбія і заморська територія Франції – Гвіана);
- 2) Центральо-Східний (Бразилія, Парагвай і Уругвай);
- 3) Західноандійський (Еквадор, Перу, Болівія);
- 4) Південноандійський (Чилі, Аргентина, Фолклендські-Мальдінські острови.

18.1. Природні ресурси і рекреаційні комплекси Північного мезорайону.

Венесуела. Офіційно Боліварська Республіка Венесуела – країна на півночі Південної Америки на узбережжі Карибського моря, межує на сході з Гайаною, на півдні з Бразилією, на заході з Колумбією. Населення біля – 30 млн осіб. Столиця – місто Каракас. Площа – 916 445 км².

Венесуела, це країна гір, рівнин і лісів. Основні природні райони: гірська область Анд, западина Маракайбо, Льянос і Гвіанське плоскогір'я. До складу Венесуели входять також біля сорока островів, найбільший – острів Маргарита. Клімат субекваторіальний, жаркий. Середні місячні температури від 27 до 29 ° С.

Основою рекреаційних комплексів Венесуели є Амазонські джунглі, хребти Карибських Анд, 3 000 км піщаних пляжів, найбільше у Південній Америці озеро Маракайбо, одна з найдовших у світі річка Оріноко, найвищий водоспад планети Анхель, багата флора і фауна а також унікальне культурне середовище.

Популярним місцем відпочинку є узбережжя Карибського моря. Тут зосереджені основні рекреаційні комплекси країни які пропонує сучасна індустрія туризму. Острів Маргарита – головна рекреаційна курортна зона країни, у межах якої розташувалися найбільші готельні комплекси. До найбільш популярних туристичних центрів острова належать Порламар, Ла Асунсіон та ін.

При середній температурі повітря в країні плюс 26 градусів, високо в горах Венесуели функціонує круглорічний гірськолижний рекреаційний комплекс Сьерра-Невада-де-Меріда або Кордильєра-де-Меріда, розташований на гірському хребті Анд.

У Венесуелі розвинений екологічний туризм – пропонуються кінні тури, сплави на плотах і каное, моторизовані сафари і екскурсії на найвищий водоспад Анхель, що розташований на р. Чурун у центрі національного парку Канайма. Висота вільного падіння води перевищує 800 м. Водоспад Анхель є найзнаменитішим природним скарбом Венесуели і одним з найбільш вражаючих місць в світі.

Колумбія. Країна в Південній Америці, що межує з Панамою на північному заході, Венесуелою на сході і північному сході, Бразилією на південному сході, Перу і Еквадором на південному заході, з півночі та заходу омивається Карибським морем і Тихим океаном. Столиця – Богота. Площа – 1 141 748 км². Населення – 45 600 000 осіб.

Природні умови Колумбії дуже різноманітні. Західну частину країни, що становить приблизно 2/5 її площі, займає високогірна область Колумбійських Анд з Прикарибською і Тихоокеанською низовинами. Інші 3/5 території на схід від Анд займають степи, або льянос, басейну Оріноко і дощові ліси, або сельва, басейну Амазонки. Велика частина Колумбії знаходиться під впливом субекваторіального і екваторіального клімату.

Мальовнича природа Колумбії, теплі узбережжя Тихого й Атлантичного океанів, Амазонія, гірські масиви, особливе культурне середовище (суміш індіанських, європейських і африканських традицій), виводить країну до переліку кращих туристичних регіонів Південної Америки.

Основні регіони, де зосереджені рекреаційні комплекси Колумбії, це прибережна зона Карибського моря і найбільші міста. Найпопулярніші комплекси Колумбії розташовуються на узбережжі островів Сан-Андрес, Санта-Каталіна, Санта-Марта і інших, розташованих навпроти берега спокійного і теплого Карибського моря.

Колумбія приваблює туристів доглянутими пляжами, красивими пейзажами, непрохідними джунглями, археологічними пам'ятками, відмінним дайвінгом, барвистими фестивалями, екстремальним відпочинком.

Гайана. Кооперативна Республіка Гайана – країна в Південній Америці, омивається на півночі Атлантичним океаном, межує на сході з Сурінамом, півдні і південному-сході з Бразилією, північному-заході з Венесуелою. Пло-

ща країни 214 969 км². Столиця і найбільше місто – Джорджтаун. Населення 799 613 осіб.

Гайана розташована в східній частині Гвіанського плоскогір'я. На заході країни знаходиться найвища точка Гайани – гора Рорайма (2810 м). Уздовж Атлантичного узбережжя тягнеться сильно заболочена низовина, що досягає ширини 100 км. У країні багато річок, озер, водоспадів, найбільший з яких водоспад Кайетур – 226 м. Для Гайани характерний субекваторіальний тип клімату.

Туристична індустрія в країні мало розвинута. Не великою популярністю, як у місцевих жителів, так і у туристів користуються річкові рекреаційні комплекси Гайани: Джо Віера Парк, Баракара і Маршалл Фаллс. Недалеко від заповідника Іворкама розташовано безліч малих приватних курортів.

Суринам. Офіційно Республіка Суринам – держава на північно-східному побережжі Південної Америки, частина регіону Гвіана. На заході межує з Гаяною, на півдні з Бразилією, на сході з Французькою Гвіаною, на півночі омивається водами Атлантичного океану. Площа – 163 820 км². Столиця – місто Парамарібо. Населення: 558368 осіб.

Більша частина території країни знаходиться на північному сході Гвіанського плоскогір'я. На півночі – Гвіанська низовина. Поверхня значною мірою покрита вологим тропічним лісом. Територія Суринаму лежить у субекваторіальному кліматичному поясі.

Великих рекреаційних комплексів у Суринамі не має. Окремі прибережні готелі, що розміщені на березі Атлантичного океану надають послуги пляжного відпочинку. Одним з таких рекреаційних центрів є Парамарібо, де поєднуються океанічний пляж і мангрові зарості тропічного лісу.

Гвіана. Французька Гвіана – найбільший заморський департамент Франції, розташований на північному сході Південної Америки. Адміністративний центр – місто Кайенна. Межує на заході з Суринамом, на півдні і сході з Бразилією, на півночі і північному сході омивається Атлантичним океаном. Населення: 250377 осіб. Площа: 83 534 км².

Узбережжя Гвіани – низовинне і болотисте, тягнеться смугою шириною приблизно 20 км вздовж усього берега Атлантичного океану, займаючи

близько 6% площі території. Вся інша частина Гвіани – лісисте плоскогір'я, з висотами, що досягають 850 м. Клімат субекваторіальний, з майже постійними температурами, від 25 до 28 градусів.

В економічному плані, на відміну від сусідів Сурінам і Гайани – Французька Гвіана досить дорога країна, витрати на проживання та продукти тут можна порівняти з самою Францією.

Столиця Гвіани Кайєнна зосередила більше половини всього населення країни, інші жителі проживають також в прибережній зоні. Близько 90% території займають екваторіальні ліси, в яких мешкають незначні за чисельністю племена індіанців. Аборигени, втім, не ізольовані від сучасної цивілізації і охоче спілкуються з туристами і вченими.

Окремі рекреаційні комплекси в Гвіані базуються на океанських берегах близько міст Кайєн і Куру, проте інфраструктури обслуговування досить небагато. На річках побудовані комплекси для рафтингу і походів на каное.

18.2. Природні ресурси і рекреаційні комплекси Центрально-Східного мезорайону.

Бразилія. Офіційно Федеративна Республіка Бразилія – найбільша держава водночас Південної та Латинської Америки. Займаючи територію площею 8 511 965 км² і маючи населення 212 559 417 осіб, країна є п'ятою за розмірами у світі та шостою за кількістю населення. Столиця – Бразилія, а найбільше місто – Сан-Пауло.

Північну половину Бразилії займає широка Амазонська низовина (Амазонія). На півночі вона поступово переходить у горбисті цокольні рівнини південної частини Гвіанського нагір'я. Майже всю решту території країни займає Бразильське нагір'я, що підвищується до півдня та південного сходу і круто обривається до берегової Приатлантичної низовини. На захід від приатлантичних масивів розкинувся пояс рівнин. У центрі й на півночі переважають плоскогір'я і рівнини. На заході низовина річки Парагвай – Пантанал. Країна має величезні водні ресурси, про що свідчить наявність на її території найповноводнішої річки світу – Амазонки.

Для більшої частини території Бразилії характерний теплий тропічний клімат. На заході Амазонії екваторіальний вологий, на сході Амазонії і прилеглих пологіх схилах Гвіанського і Бразильського нагір'їв – субекваторіальний. На півдні плоскогір'я постійно вологий клімат, тропічний і субтропічний у піднесених східних районах.

На восьми тисячах кілометрів берегової лінії цієї країни розташовані найрізноманітніші рекреаційні комплекси, від диких незайманих людиною куточків до облаштованих курортів з широким спектром послуг і розваг.

Головна визначна пам'ятка Бразилії – це її багата природа. Тури в Бразилію купують через всесвітньо відомі рекреаційні комплекси, такі як Ріо-де-Жанейро, Копакабана, Ангра, Леблон і Іпанема, Армасао-дус-Бузіос і ін. Практично все узбережжя атлантичного океану – міста-курорти. Не менш відомі рекреаційні центри – гора Цукрова голова, яка зовсім недавно була визнана новим чудом світу, статуя Христа, що височіє над Ріо-де-Жанейро на горі Корковадо, водоспади Ігуасу, а також Національний парк Фос-ду-Ігуасу.

Рекреаційні комплекси Бразилії дуже різноманітні і пропонують туристам поєднувати цікаві екскурсії з чудовим пляжним відпочинком. Туристична інфраструктура рік від року розвивається, тому і готелі і пляжі Бразилії, пропонують своїм відвідувачам найвищий сервіс, туристи можуть оселитися в готелях всіх мислимих і немислимих категорій.

Парагвай. Офіційно Республіка Парагвай – країна в Південній Америці, межує на північному сході з Бразилією, півдні з Аргентиною; заході з Болівією. Площа – 406 752 км²; населення понад 6 млн., столиця – Асунсьйон.

Республіка Парагвай не має виходу до моря. На захід від річки Парагвай знаходиться область Гран-Чако, пустельний край, який займає близько 60 % площі країни. На сході, де зосереджена основна частина населення, знаходяться субтропічні ліси.

В країні відсутні потужні рекреаційні комплекси на противагу Бразилії і Аргентині але країна користується популярністю серед мандрівників: сюди приїжджають, щоб насолодитися приголомшливою природою тропіків і суб-

тропіків на просторах національних парків, відчуті суміш іспанської та індіанських культур і оцінити південо-американські контрасти.

Урагвай. Уругвай є другим, після Суринаму, з найменших незалежних держав Південної Америки та третя на материк з усіх територій. Країна має площу 176 215 км². Населення понад 3 млн осіб.

В країні останніми роками активно розвиваються рекреаційні комплекси пляжного відпочинку. Найпопулярніші з них, це Сьюдад-де-ла-Коста – своєрідний богемний центр Уругваю. Місто входить в число найбільших туристичних центрів країни за рахунок свого прибережного положення уздовж мальовничих пляжів. Недалеко від Сьюдад-де-ла-Кости розташовується міжнародний аеропорт «Карраско», найбільший в Уругваї. Другим потужним рекреаційним комплексом є Коста-де-Оро (Золотий Берег) – група міст, розташованих на 70 кілометровій смузі узбережжя Атлантичного океану. Знаходиться на схід від Сьюдад-де-ла-Коста. Головними містами Коста-де-Оро є Атлантида і Ла Флореста, що розташовані в годині їзди від Монтевідео.

Основними туристичними містами є Монтевідео, Пунта-дель-Есте, Колон, Піріаполіс, Сальто і ін. Столиця є головними воротами в країну і основним напрямком міжнародного турпотоку в Уругвай.

Кількість туристів практично рівномірно протягом усього року.

Запитання і завдання для самоперевірки:

- 1. Назвіть фактори, які найбільше впливають на розвиток рекреаційних комплексів Північного і Північно-Східного мезорайону, Південноамериканського макрорайону?*
- 2. Природні туристичні ресурси Північного і Північно-Східного мезорайону, Південноамериканського макрорайону.*
- 3. Дайте загальну характеристику історико-культурних рекреаційних ресурсів Північного і Північно-Східного мезорайону, Південноамериканського макрорайону.*
- 4. Кліматичні приморські рекреаційні комплекси Північного і Північно-Східного мезорайону, Південноамериканського макрорайону.*

5. *Особливості природних та історико-культурних туристичних ресурсів Бразилії.*
6. *У чому унікальність рекреаційних комплексів країн Північного і Північно-Східного мезорайону, Південноамериканського макрорайону*
7. *Назвіть фактори, які стримують розвиток рекреаційних комплексів в окремих країнах Північного і Північно-Східного мезорайону, Південноамериканського макрорайону.*

**ТЕМА 19. Природні ресурси і
рекреаційні комплекси мезорайонів
Західноандійський і Південноандійський,
Південноамериканського макрорайону.**

***19.1. Природні ресурси і рекреаційні комплекси
країн мезорайону Західноандійський.***

***19.2. Природні ресурси і рекреаційні комплекси
країн мезорайону Південноандійський.***

До Західноандійського мезорайону Південноамериканського макрорайону відповідно до районування за О. Бейдик, належать: Еквадор, Перу і Болівія.

19.1. Природні ресурси і рекреаційні комплекси країн мезорайону Західно-андійський.

Еквадор. Республіка Еквадор – розташована на тихоокеанському узбережжі Південної Америки, що лежить в екваторіальній зоні Анд. Межує з Перу на півдні та сході, з Колумбією на півночі, з заходу омивається водами Тихого океану (довжина берегової лінії 2237 км). Крім материкової частини, до Еквадору належать Галапагоські острови, що лежать у 1000 км на захід від узбережжя країни. Загальна площа Еквадору 283,6 тис. км² (включно з Галапагоськими островами – 7,8 тис.км²). Галапагоські острови складаються з 13 великих, 17 дрібних островів та безлічі скель. Населення становить близько 16 млн осіб. Столиця країни – місто Кіто, розташоване на висоті 2 800 м. Кіто вважається одним із найкрасивіших міст континенту і відрізняється безліччю культурно-історичних особливостей і своєрідних традицій.

Поділяється Еквадор на три природні області – Косту (узбережжя), Сьерру (нагір'я) та Орьенте (схід). Анди розсікають країну з півдня на північ. Територія країни перебуває у зоні дії екваторіального і субекваторіального клімату. Загальна картина погодно-кліматичних умов дуже неоднорідна.

Еквадор – лідер за кількістю національних парків і природних пам'яток. З

місцевих розваг – сходження на вулкани і подорожі в джунглях, відпочинок на розкішних пляжах Тихого океану і тури на Галапагоси.

Рекреаційні комплекси пляжного відпочинку знаходяться по всьому узбережжю Тихого океану Еквадору. Найкращі пляжі Еквадору знаходяться в Атакамас, Сан Вінсент, Байя-де-Манта, Салінас, Плайас і на півострові Санта-Елена. Атакамас – найпопулярніший курорт країни а Салінас – найдорожчий і розкішний курорт Еквадору.

Не менш популярні та цікаві для туристів рекреаційні комплекси на Галапагоських островах. Найбільш туристичним на островах вважається місто Санта-Крус, на острові прекрасно розвинена туристична інфраструктура та Пуерто-Айора – головне місто Галапагос, недалеко від якого знаходяться такі цікаві об'єкти як науково-дослідний центр Чарльза Дарвіна, лавові печери, центр розведення гігантських черепах і красивий пляж Тортуга Бей.

Доповнюють рекреаційні комплекси екскурсійні програми в Еквадорі, що включають в себе подорожі по вулканах і тропічним лісам, знайомство з рослинним і тваринним світом країни, а також огляд визначних пам'яток основних колоніальних міст і руїн індіанських поселень.

Перу. Перу – країна в Південній Америці, на узбережжі Тихого океану. Межує на півночі з Еквадором і Колумбією, на сході з Бразилією та Болівією, на півдні – з Чилі. Площа – 1 285 200 км². Населення – біля 25 млн мешканців. Столиця – Ліма.

Гори під назвою Анди, що простягнулися з північного-заходу на південний схід, займають 27% території країни, відокремлюючи джунглі басейну Амазонки на північному сході від прибережної рівнинної пустелі на заході.

Сучасна ж республіка Перу є однією з найбідніших держав регіону, але разом з тим і однією з найкрасивіших і загадкових. Популярність Перу як туристичного напрямку обумовлена в першу чергу чудесами і загадками – таємничою спадщиною древніх цивілізацій, що колись обрали своєю вотчиною землі доісторичного Перу. Дивовижна і неймовірно цікава латиноамериканська країна Перу – справжня скарбниця історії. Стародавні цивілізації, зокрема, інки, залишили в цьому гірському краю свою багату спадщину. Найбільш відомим для туристів є комплекс Мачу-Пікчу – доколумбове місто

інків, розташоване в Андах на висоті 2400 метрів на вершині гірського хребта над долиною річки Урубамби, за 80 км на північний схід від міста Куско. Мачу-Пікчу є важливою туристичною пам'яткою, яка внесена до списку об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО.

Не менш привабливим туристичним об'єктом є геогліфи Наски або лінії Наски – набір геогліфів, розташованих на високому посушливому плато Наска, що простягнулося на 80 км між містами Наска і Пальпа в пустелі Сечура.

Ще одним туристичним центром є озеро Тітікака, найвище в світі судноплавне озеро, яке знаходиться на висоті 3.860 метрів над рівнем моря. Площа озера – 8287 км². Озеро притягує туристів своєю неймовірністю і нерозгаданістю. Солоне озеро знаходиться на західному узбережжі Південної Америки на плато Альтиплано між Перу і Болівією.

З рекреаційних приморських комплексів можна назвати місто Тумбес – прибережний район на півночі Перу, що розташований в тропічному поясі. Курорт знаходиться в 1 год. 30 хвилих польоту від Ліми, всього в 30 км від кордону з Еквадором. Ще одним комплексом є пляж Пунта-Саль (84 км на південь від Тумбес) вважається одним з кращих на перуанському узбережжі. На південь від Тумбес знаходиться курортне місто Манкора.

Основними об'єктами туризму є: більш ніж 100 000 археологічних пам'яток, екотуризм в перуанській Амазонії, туризм в колоніальних містах, пляжний туризм і ін.

Болівія. Офіційно Багатонаціональна Держава Болівія – держава в центральній частині Південної Америки. На півночі і на сході межує з Бразилією, на південному сході – з Парагваєм, на півдні – з Аргентиною і на заході – з Чилі й Перу. Площа – 1 098 581 км², Населення понад 11 млн осіб. Столиця – Ла-Пас. Разом із Парагваєм, Болівія це одна із двох найбідніших країн Південної Америки і обидві на континенті, що не мають безпосереднього виходу до моря.

За характером рельєфу Болівія поділяється на південно-західну – гірську (близько 1/3 площі країни) і північно-східну – переважно рівнинну частини. Гори Болівії належать до системи Анд, що досягають тут найбільшої шири-

ни – близько 650 кілометрів. Болівія лежить повністю в межах тропічних широт.

До рекреаційних комплексів в Перу відноситься і озеро Тітіака. Ще одним унікальним туристичним природним ресурсом є Салар-де-Уюні, солончак Уюні – найбільший у світі площею 10 582 км². Розташований в південній Болівії, на території департаментів Потосі та Оруро, на висоті 3 650 м в Андах.

Болівію часто називають серцем Південної Америки і «Тібетом Америки» – країна знаходиться високо в горах в центрі континенту. Це досить бідна країна і туризм тут погано розвинений. Єдине що приваблює сюди туристів з усього світу - це спадщина стародавньої цивілізації інків і природа.

19.2. Природні ресурси і рекреаційні комплекси країн мезорайону Південноандійський.

До Південноандійського мезорайону Південноамериканського макрорайону належать: Чилі, Аргентина, Фолклендські, або Мальвінські острови.

Аргентина. Аргентинська Республіка – держава в Південній Америці, що займає південно-східну частину материка, східну частину о. Вогняна Земля і ряд островів у південній Атлантиці. Площа країни – 2 780 092 км², населення становить понад 40 млн осіб. Столиця – Буенос-Айрес. Офіційна мова – іспанська.

Усього на території країни виділяють 4 великі природні області:

- Гірська область Анд;
- Північні рівнини, Гран-Чако і межиріччя Парани та Уругваю;
- Пампа – великі і практично безлісі рівнини на південь від Гран-Чако, на схід від Анд і на північ від річки Ріо-Колорадо;
- Патагонія – відкриті вітрам степи на південь від Ріо-Колорадо.

На півночі Аргентини спостерігається влітку спекотна і волога погода. Центральна Аргентина відзначається спекотним літом та дощами. Для півдня країни характерні тепле літо і холодні зими з сильними снігопадами, особливо в гірських районах.

Основним історико-культурним рекреаційним центром є столиця краї-

ни Буенос-Айрес – це перш за все, витончена елегантність, культура, смак і розваги. Особлива атмосфера міста захоплює туристів так само, як красиві пейзажі.

Мендоса – місто і центр прославленої у всьому світі аргентинської винної індустрії, і є головним центром професійних конгресів і зборів. Мендоса розташована біля Аконкагуа – найвищої гори в Західній півкулі, на підкорення якої з міста відправляються численні туристичні потоки.

На атлантичному узбережжі Аргентини знаходяться відомі морські рекреаційні комплекси, зокрема Мар-дель-Плата. Курорт розташовується на березі Атлантичного океану, в 400 км від Буенос-Айреса. Місто є найбільшим пляжним курортом на території Аргентини, понад мільйон туристів відвідують курорт протягом сезону. У місті добре розвинена інфраструктура, є велика готельна база, працюють безліч казино, барів, ресторанів і нічних клубів.

Аргентина приваблює туристів великою кількістю природних красот, своїми традиціями та кухнею, що також сприяє розвитку туристичної інфраструктури.

Чилі. Республіка Чилі – країна в Південній Америці. Межує на півночі з Перу, на заході та півдні омивається Тихим океаном, на сході за хребтами Анд межує з Болівією і Аргентиною. Через Магелланову протоку Чилі має вихід в Атлантичний океан. Столиця – Сантьяго. Площа – 756 950 км². Населення понад 16 млн осіб.

Територія Чилі витягнута вздовж узбережжя Тихого океану на 4300 км, 180 км з заходу на схід. Країна належить до Тихоокеанського вогняного кільця, через що тут багато вулканів, часті землетруси.

Через значну протяжність, потужні океанічні течії і складний рельєф Чилі відрізняється винятковою погодно-кліматичною різноманітністю. Клімат країни дуже різний від тропічного пустельного на півночі (пустеля Атакама) до помірного на півдні. Північна пустеля і холодний південь країни досі мало освоєні, зважаючи на суворі природні умови.

Республіка Чилі є достатньо цікавою країною на Землі. Причинами цього і величні гори, і красиві ландшафти, і багатство природних комплексів, і

багатовікова історія країни, колоритне місцеве населення, і багато іншого. Найвідоміші природні пам'ятки Республіки – це озера Чунгара, Мисканти, гейзери Ель Татіо, пустеля Атакама, вулкан Парінакота, загадковий острів Пасхи, Патагонія.

Рекреаційні комплекси пляжного відпочинку мають сезонний характер через кліматичні умови. Багато пляжів розташовані поблизу великих і малих міст. Одним з найпопулярніших прибережних курортів є найпівнічніший, але у випадку з Чилі і найтепліший – курорт Аріка. Трохи південніше розташоване місто Ікіке, яке одночасно вважається і одним з основних пляжних курортів Чилі. Також туристична інфраструктура пляжного відпочинку розвинута у містах Антофагаста, Вальпараїсо і ін. Проте одне із найбільш протяжних узбережь країни не достатньо використовується для організації пляжно-купального відпочинку у зв'язку з потужними холодними течіями біля берегів Чилі. Через їх вплив температура прибережних вод лише на півночі піднімається вище +23 °С, у центральних регіонах +17-18 °С, а в південних - +4-6 °С.

Чилі має потужні гірськолижні рекреаційні комплекси які інтенсивно і використовуються у гірських системах. Зокрема це: Вальє-Невадо, Портільо, Ло-Вальдес і ще багато інших сучасних гірськолижних центрів приваблюють тисячі туристів з усього світу. Окрім якісних трас, сервісу і засобів розміщення, гірськолижні курорти Чилі найбільш активно працюють протягом червня-жовтня - традиційного лижного міжсезоння для туристів Північної півкулі.

Серед великих міст найбільший інтерес для туристів мають Сантьяго, Вальпараїсо, Пуерто-Монт.

Запитання і завдання для самоперевірки:

- 1. Назвіть фактори, які найбільше впливають на розвиток рекреаційних комплексів мезорайонів Західноандійський і Південноандійський, Південноамериканського макрорайону?*
- 2. Природні туристичні ресурси мезорайонів Західноандійський і Південноандійський.*

3. Дайте загальну характеристику історико-культурних рекреаційних ресурсів мезорайонів Західноандійський і Південноандійський.
4. Кліматичні приморські рекреаційні комплекси мезорайонів Західноандійський і Південноандійський.
5. Особливості природних та історико-культурних туристичних ресурсів Перу і Еквадору.
6. Яку спеціалізацію має рекреаційне господарство Аргентини?
7. У чому унікальність рекреаційних комплексів країн мезорайонів Західноандійський і Південноандійський.
8. Назвіть фактори, які стримують розвиток рекреаційних комплексів в окремих країнах мезорайонів Західноандійський і Південноандійський.

ТЕМА 20. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайонів Австралійсько-Океанійського макрорайону: Австралії, Океанії та Нової Зеландії.

20.1. Австралія та Нова Зеландія.

20.2. Океанія.

Австралійсько-Океанійський макрорайон складається з двох мезорайонів: 1) Австралія та Нова Зеландія; 2) Океанія.

20.1. Австралія та Нова Зеландія.

Австралія. Австралія або Австралійський Союз – незалежна федеративна держава, повністю займає однойменний материк з низкою прилеглих островів, найбільший з яких – Тасманія, що повністю лежить у південній півкулі. Австралію часто називають островом-континентом через її невеликий розмір та ізольованість, або й найбільшим островом на планеті. Загальна площа країни 7 741 220 км² (6-те місце у світі), з яких на суходіл припадає 7 682 300 км², а на поверхню внутрішніх вод – 58 920 км². Площа країни трохи менша ніж площа США без Аляски. Столиця – Канберра, населення – 24,99 млн осіб.

Австралія – велика острівна країна, що не має сухопутного державного кордону. На півночі країна омивається водами Арафурського і Тиморського морів, затоки Карпентарія, на півдні водами Великої Австралійської затоки, на заході відкритими водами Індійського океану; на сході – водами Коралового і Тасманового морів Тихого океану. Сусідні країни включають Індонезію, Східний Тимор і Папуа Нову Гвінею на півночі, Соломонові острови, Вануату і заморське володіння Франції Нову Каледонію на сході, а також Нову Зеландію на південний схід. Довжина берегової лінії Австралії становить 34,2 тис. км.

Австралія – найбільш рівнинний континент і найнижчий серед материків. Середні висоти – 330 м над рівнем моря; найвища точка – гора Косцюшко

(2229 м). Територія Австралії лежить у чотирьох кліматичних поясах, з півночі на південь: субекваторіальному (півострови Арнемленд і Кейп-Йорк), тропічному (центральна частина), субтропічному (південне узбережжя) й помірному (південь острова Тасманія).

Природа країни надзвичайно різноманітна, починаючи від снігових гір Австралійських Альп і Тасманії до великих пустель, тропічних і помірних лісів. Завдяки тропічному положенню більша частина території країни зайнята пустелями, напівпустелями та сухими рідколіссями (40% в тропіках, одна третя – пустелі, дві треті – напівпустелі). У Австралії найбільшу площу займає зона пустель Найбільші пустелі Австралії: Велика Піщана, пустеля Гібсона, Велика пустеля Вікторія, пустеля Сімпсона.

Туризм в Австралії має таку ж структуру, як і в інших розвинених країнах. До 3 млн іноземних туристів відвідує Австралію щороку, переважно з Нової Зеландії, Японії, Південно-Східної Азії і Європи. Рекреаційні комплекси включають як природні, так і історико-культурні об'єкти. Австралія бідна старожитностями, але сучасні комплекси культурних закладів у столицях штатів відповідають найвищим світовим стандартам.

Рекреаційні комплекси Австралії найбільш розвинені у містах. Зокрема це Мельбурн, який часто називають культурною столицею країни. Місто знамените своїм поєднанням вікторіанської і сучасної архітектури, численними пляжами і парками. У місті проводиться велика кількість щорічних культурних заходів, тут розташовані найбільші австралійські музеї та проходять виставки. Туризм є найважливішою складовою економіки Мельбурна.

Сідней – найбільше місто Австралії знамените своїм оперним театром, мостом Харбор-бридж і своїми пляжами. Берегова лінія рясніє численними затоками, бухтами, островами і пляжами.

Найбільш відомі пляжні рекреаційні комплекси, це Золоте Узбережжя, або Голд-Кост (Золотий Берег), Серферс-Парадіз, Мейн-Біч, Брод-Біч. Курорти знаходяться в тропічному кліматі, пляжі із золотим піском і нескінченна кількість розваг роблять Золоте Узбережжя ідеальним місцем для відпочинку. Теплий Тихий океан, національні парки і зоопарки з екзотичною флорою і фауною, парки розваг мають міжнародне визнання.

Кейрнс – рекреаційний комплекс пляжного відпочинку і відправна точка подорожей в дощові джунглі і на Великий Бар'єрний Риф. Кейрнс – один з найбільш екзотичних куточків Австралії, Завдяки ідеальному клімату і розвиненій туристичній інфраструктурі Кейрнс зажив слави курорту міжнародного значення. Найбільш популярні курорти в районі Кейрнса – Палм Ков і Порт Дуглас.

На Західному узбережжі Австралії, найбільш відомим рекреаційним комплексом пляжного відпочинку є Фіш Хук Бей, який розташований на острові Роттнест в 18 км від узбережжя Західної Австралії.

Взимку в Австралії є безліч рекреаційних комплексів придатних для катання на лижах. Комплекси знаходяться у високогірних районах штатів Новий Південний Уельс, Вікторія і Тасманія на висоті від 1250 до 2200 метрів. Найбільш відомі: курорт Тредбо поблизу гори Косцюшко, включає в себе найбільший підйом в країні – 2037 метрів; курорт Кіандра – підйом 1400 метрів; Маунт-Мосон поблизу адміністративного центру Тасманії – 1250 метрів.

Австралія – країна, багата заповідниками. На території країни є величезна кількість Національних парків з прекрасною флорою і фауною, велика частина яких входить у всесвітню спадщину ЮНЕСКО.

Нова Зеландія – держава в південно-західній частині Тихого океану, розташована на двох великих островах (Острів Північний і Острів Південний) та великій кількості (приблизно 700) прилеглих дрібніших островів. Площа 26 8021 км². Столиця країни – місто Веллінгтон, найбільше місто – Окленд. Населення Нової Зеландії становить близько 5 млн осіб.

Рельєф Нової Зеландії представляє в основному височини і гори. Більше 75 % території країни лежить на висоті більше 200 м над рівнем моря. Більшість гір Північного острова не перевищують висоту 1800 м, 19 піків Південного острова вищі 3000 м. Прибережні зони Північного острова представлені просторими долинами. На західному узбережжі Південного острова розташовані фіорди.

Туризм – найбільше джерело доходів Нової Зеландії. Щороку країну відвідує понад 2,5 млн туристів. Нова Зеландія представлена туристам як чис-

тий зелений куточок планети, найбільш популярні маршрути пов'язані з різними природними пам'ятками, такими як національні парки Фьордленд, Національний парк Абель-Тасман, Тонгаріро і Маунт Кук. Найбільш популярний атракціон для туристів в Новій Зеландії – банджі-джампінг. У Новій Зеландії також існують популярні місця відпочинку для любителів пляжного і гірськолижного відпочинку. До відомих пляжних комплексів Нової Зеландії належать курортні зони Раглан і Кафіа. Окрім пляжно-купального відпочинку, дайвінгу і серфінгу вони приваблюють водоспадом Брідал-Вейл-Фаллс і мінеральними джерелами. Також на території країни функціонує значна кількість сучасних гірськолижних курортів. Найбільші з них – Факапапа і Туроа, що розташовані на схилах вулкану Руапеху.

Основні рекреаційні комплекси знаходяться у містах: Веллінгтон, Гамільтон, Данідін, Квінстаун, Нельсон, Окленд і ін.

Туристи їдуть до Нової Зеландії переважно заради неперевершених пейзажів, які охоплюють широку природну гаму – від субтропіків півночі до субантарктики півдня.

20.2. Океанія.

Океанія – це сукупність островів у центральній і південно-західній частинах Тихого океану. Це найбільше скупчення островів на Земній кулі, їх нараховується близько 10 тис. Загальна площа островів становить понад 1 млн км², населення – близько 10,7 млн чол. Географічно Океанія підрозділяється на Меланезію, Мікронезію і Полінезію. Острови Океанії омиваються численними морями Тихого океану.

Океанія – загальна назва для островів центральної і південної частини Тихого океану між 30° пд. ш. і 30° пн. ш.: Папуа-Нова Гвінея, Соломонові Острови, Фіджі, Тувалу, Тонга, Палау, Маршалові Острови, Вануату, Кірибати, Науру, Західне Самоа, Федеративні Штати Мікронезії, а також володіння Франції (Каледонія, Французька Полінезія) та Північні Маріанські Острови, які знаходяться під опікою США і ін.

З усіх країн найкраще розбудовані пляжні рекреаційні комплекси в таких країнах як: Папуа-Нова Гвінея, Фіджі, Тонга, Палау, Вануату, Каледонія. В

інших країнах також налагоджується туристична інфраструктура, але широкої популярності вона ще не набула.

Туризм в регіоні є не тільки одним із джерел іноземної валюти, а й важливою галуззю економіки. Фіджі, Тонга, Нова Каледонія, Вануату отримують від нього 20-30 % іноземної валюти.

Запитання і завдання для самоперевірки:

- 1. Дайте загальну характеристику рекреаційних ресурсів Австралії, Нової Зеландії та Океанії.*
- 3. Яку спеціалізацію має рекреаційне господарство Австралії, Нової Зеландії та Океанії.*
- 2. Назвіть фактори, які найбільше впливають на розвиток рекреаційних комплексів, та фактори, які стримують розвиток рекреаційних комплексів в Австралії, Новій Зеландії та Океанії.*

ТЕМА 21. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайонів Північна і Західна Африка Африканського макрорайону.

21.1. Природні ресурси і рекреаційні комплекси країн Північної Африки (Єгипет, Туніс, Марокко, Алжир, Лівія).

21.2. Природні ресурси і рекреаційні комплекси окремих країн Західної Африки (Приатлантичний) (Сенегал, Нігерія, Буркіно-Фасо, Гана).

Африка – другий за площею і населенням материк у світі, після Євразії. З площею понад 30 300 000 км², враховуючи прилеглі острови – він займає 5,9 % площі земної поверхні і 20,3 % площі суходолу. А його населення – понад 1,2 млрд (на 2017), становить понад 12 % населення світу.

За природними умовами Африку можна поділити на такі райони: Північна Африка – область Атлаських гір, що оточують внутрішнє плато; Сахара – найбільша у світі тропічна пустеля, що займає 1/3 площі Африки; Судан – область саван, що тягнеться від Атлантичного узбережжя до Абісінського нагір'я; Екваторіальна – Західна і Центральна Африка – район тропічних лісів, що простягається вздовж південних схилів підвищень Північної Гвінеї через більшу частину басейну Конго; Східна Африка – від Абісінського нагір'я до р. Замбезі – область нагір'їв і плато висотою 1000 м і більше, з проявами вулканізму; Південна Африка – на південь від вододільного плато Конго – Замбезі, зайнята широкою западиною Калахарі, оточеною горами.

Загальне число держав та залежних територій в Африці – 62 (з них 54 незалежних). Серед них 10 острівних, 14 внутрішньоконтинентальних та 38 держав з виходом до морів і океанів.

21.1. Природні ресурси і рекреаційні комплекси країн Північної Африки (Єгипет, Туніс, Марокко, Алжир, Лівія).

До Північної Африки (Південносередземноморського мезорайону) відно-

сять Марокко, Туніс, Алжир, Лівія, Єгипет. Північна Африка розташована в найширшій частині материка. Можливо, саме тому більшість країн Північної Африки мають доволі великі розміри. Є серед них й справжні велетні. Декілька країн мають площу менше 1 млн км². Найбільші країни цієї частини Африки – Алжир, Лівія і Єгипет – значно більше 1 млн км².

Крайня північ материка зайнята комфортною для мешкання середземноморською природною зоною. Але вона являє собою всього лише вузьку смугу уздовж берега моря. Тут ростуть дуби, лаври, оливкові та інші дерева, але найрозповсюдженіша рослина – пальма.

Велику частину території регіону займає найбільша пустеля світу Сахара площею понад 7 млн км², у центрі якої підіймаються нагір'я Ахаггар і Тібес-ті. До 80 % території Сахари – рівнини заввишки 200–500 м, а на узбережжі Атлантики є нижче 200 м. Ландшафти Сахари різноманітні: 70 % її території займають кам'янисті, щебенисті (хамади), галечникові (регі), глинисті (сери-ри), піщані (ергі) пустелі, інша територія зайнята гірськими ландшафтами зі щебенисто-кам'янистими пустелями. На північному заході простягаються Атлаські гори, найвищі хребти яких мають типово альпійські форми рельєфу.

Клімат на більшій частині регіону – виражений пустельний тропічний, на півночі – субтропічний.

Єгипет. Офіційна назва Арабська Республіка Єгипет – трансконтинентальна держава, що охоплює північно-східний кут Африки та південно-західний кут Азії з'єднані сухопутним мостом, утвореним Синайським півостровом. Столиця – Каїр, площа – 1 010 000 км². Населення – 82,06 млн (2013).

Більша частина Єгипту розташована на околицях стародавньої Африканської платформи, тому рельєф країни в основному рівнинний. Територія Єгипту майже цілковито лежить у тропічному кліматичному поясі, середземноморське узбережжя – в субтропічному. На більшій частині країни клімат різко континентальний пустельний з різкими добовими коливаннями температури.

Головна річка країни, Ніл, належить басейну Середземного моря Атлантичного океану. На сході незначні тимчасові потоки (ваді) стікають до Червоного моря Індійського океану. На заході – безстічні області пустелі Сахара. На

Синаї розвинена мережа тимчасових водотоків – ваді, яким в зимовий період характерна наявність водних потоків, що пересихають, здебільшого, в спекотний літній період.

Каїр – найбільший культурний осередок країни і один з найважливіших центрів культури Арабського Сходу, Африки й світу в цілому. У місті працюють численні музеї, театри, кінотеатри, розважальні і культурні заклади.

Одним з найбільш популярних місць для рекреації сьогодні вважається Єгипет, а особливий інтерес викликає «перлина Середземномор'я» – Олександрія. Туристів з усього світу в цьому місті приваблюють не тільки пам'ятки, але і чудові пляжі цього міста, що розтягнулися більш ніж на 40 км. Найбільш відомі з них Монтаза і Маамура в східній частині міста.

Не менш популярним вважається і Хургада – місто в Єгипті і туристичний центр на Червоному морі. Розташоване на західному узбережжі Червоного моря, за 500 км на південний схід від Каїра. Хургада складається зі старого центру «Дахар», нового центру «Саккала» і майже безперервного ланцюжка готелів, що простягнулася уздовж берега Хургади на північ і на південь від міста загальною довжиною майже на 40 км. Основна орієнтація – пляжний відпочинок, а також екскурсійні та розважальні тури. Готелі для туристів розташовані по всій території Хургади. Готелі мають різний клас (кількість зірок). Бувають як комплекси з великою територією, оточені огорожею і примикають до моря, так і прості готелі в межах міста. Клімат Хургади, так само як і всього Єгипту – тропічний пустельний. Літо в Хургаді надзвичайно спекотне: середня температура серпня (найспекотнішого місяця) складає +31,8 °С. Середня температура січня +16,4 °С, купальний сезон триває майже весь рік, крім зимових місяців.

Шарм-ель-Шейх – ще один рекреаційно-туристичний центр на Червоному морі. Розташований на півдні Синайського півострова, на північному узбережжі Червоного моря, при гирлі Акабської і Суецької заток. Шарм-ель-Шейх тягнеться з північного сходу на південний захід на майже 30 кілометрів. Наама-Бей – найвідоміше туристичне місце, неофіційний центр Шарм-ель-Шейха, свого роду єгипетський і арабський Лас-Вегас. За одну і дві години їзди уздовж затоки Акаба також в Єгипетській Рив'єрі знаходяться бедуїнські

міста-курорти Дагаб і Нувейба, а за три – прикордонне місто Таба, за яким розташовується ізраїльський порт і курорт Ейлат.

Макаді, Макаді бей затока та курорт на березі Червоного моря. Макаді Бей вважається самим фешенебельним курортом серед розташованих на узбережжі Червоного моря. Він знаходиться в тридцяти хвилинах їзди від Хургади.

В країні функціонують уже 9 сучасних аеропортів, незлічена кількість готелів та якісне обслуговування в відпочинкових зонах. Багато туристів обирають Єгипет через низьку конкурентоздатну вартість турів.

Туніс. Офіційна назва – Республіка Туніс, країна на півночі Африки на узбережжі Середземного моря; межує на південному-сході з Лівією і на заході з Алжиром; це найменша за площею арабська держава Північної Африки. Столиця – Туніс. Площа – 163 610 км². Населення: 10,89 млн осіб.

Країна розташована на приморських рівнинах, у східній частині Атлаських гір (найвища точка – г. Шамбі, 1544 м) і північній частині пустелі Сахара. Клімат субтропічний середземноморський, на півдні – тропічний пустельний. Головна річка – Меджерда.

Більша частина узбережжя Тунісу – це пляжі з білим піском. У східній частині країни – від Хаммамета до острова Джерба – розташувалися найбільш жваві райони узбережжя з численними туристичними рекреаційними комплексами.

Найпопулярніший курорт, куди найчастіше купують тури, називається Хаммамет. Тут розташовані першокласні центри таласотерапії, всі пляжі доглянуті і вичищені до блиску. Більшість готелів, нічних клубів і дискотек зосереджені в туристичному районі Ясмін. Туристи їдуть сюди, щоб поєднати традиційний пляжний відпочинок з інтенсивними оздоровчими процедурами. Хаммамет лежить в 65 км від столиці країни Тунісу. З одного боку місто оточене апельсиновими, лимонними і гранатовими гаями, а з іншого – омивається Середземним морем.

Достатньо відомий рекреаційний комплекс Сусс. Пляжі цього курорту вважаються одними з кращих в Тунісі. Цей курорт славиться своїм бурхливим нічним життям, дискотеками і казино.

Також користуються популярністю рекреаційні комплекси міста Монастир,

що знаходиться на узбережжі в 24 км на південь від міста Сусс. З півночі до Монастиря прилягає курортна зона Ськанес, поруч з якою знаходиться основний міжнародний аеропорт регіону.

Туніс пропонує ще цілий ряд рекреаційних комплексів пляжного відпочинку. Туніс – колоритна африканська країна, яка гармонійно поєднує старовинні традиції Сходу, народні африканські мотиви і якісний європейський сервіс. Туристи мають можливість не тільки купатися і засмагати в Тунісі, а й проходити таласотерапію – цілим комплексом оздоровчих процедур.

Марокко. Офіційна назва – Королівство Марокко. Країна на півночі Африки межує на півночі з Іспанією (водний кордон через Гібралтар; на сході і південному-сході з Алжиром; на півдні із Західною Сахараю. Марокканський берег омивається Атлантичним океаном, та через Гібралтарську протоку переходить до Середземного моря. Кордони сучасного Марокко в деякій їх частині залишаються спірними. Столиця – Рабат. Площа – 446 550 км². Населення – 33,01 млн осіб.

Життя в Королівстві зосереджена уздовж узбережжя на півночі і Атлантичного океану на заході. У південній частині країни пустеля Сахара, а на сході тягнуться Атлаські гори. Ще з колоніальних часів тут говорять на французькій мові, хоча до головних туристичних островів Іспанії – Тенеріфе (Канарські острови) – досить близько.

Марокко – це не тільки чисті багатокілометрові пляжі з піском, а й багата арабська і берберська культури з головними містами країни – Марракешем, Фесом і Касабланкою, дивовижна природа, барвисті східні базари і знамениті на весь світ мандарини.

Агадір – головний курорт країни розташований в самому центрі її атлантичного узбережжя, практично на кордоні між жвавим життям північчю і пустельними землями півдня. Агадір – це єдина 6-кілометрова пляжна лінія з чистим золотавим піском і прохолодним, але відносно спокійним океаном. Вважається, що саме агадірські пляжі кращі в країні. Туристичні комплекси, агадірського узбережжя забудовано висококласними готелями з безліччю розваг для туристів.

Ще одним туристичним центром є Асіла – Танжер – Тетуан. Узбережжя між

містами Асіла і Тетуана має безліч дрібних бухт і компактних пляжів. Танжер залишається унікальним місцем, де відразу можна скупатися і в Середземному морі, і в Атлантичному океані. На відміну від заходу країни, пляжі в Танжері дуже компактні. Конкурентною перевагою танжерським пляжам, крім пологого входу в воду і приємного золотистого піску, є і добре розвинена інфраструктура з кафе, ресторанами, торговими центрами і великим вибором готелів в пішохідній доступності.

Також Касабланка є відмінним місцем для відпочинку на узбережжі океану. Навіть взимку температура тут не опускається нижче плюс двадцяти градусів. Касабланка – найбільше місто і курорт Марокко, відомий своєю шикарною сучасною інфраструктурою, яка поєднується з колоритною східною атмосферою. У місті зосереджена велика кількість розважальних закладів. В основному вони розташовуються поруч з набережною, тут можна знайти різні ресторани, бари і кафе. Касабланка – популярний курорт мандрівників з усіх кінців землі. Крім найкрасивіших пейзажів і унікальної природи регіон сповнений центрами СПА, де надаються послуги на рівні світових стандартів.

Рабат є не тільки столицею Марокко, але і великим туристичним центром. Місто має сучасну інфраструктуру, але при цьому не втратив унікальну атмосферу сходу. Відпочиваючі з усього світу приїжджають сюди, щоб насолодитися комфортним кліматом і відвідати місцеві пам'ятки.

Алжир. Алжирська Народна Демократична Республіка незалежна держава на північному заході Африки. Близько 4/5 території країни займає пустеля Сахара. На півночі Алжир омивається Середземним морем, на сході межує з Тунісом і Лівією, на півдні з Малі і Нігером, на заході з Мавританією, Західною Сахарою і Марокко. Алжир – африканські ворота в Європу. Громадянські війни проходили половину минулого століття і продовжують перебувати в розбраті зараз. Площа – 2,381 млн км², найбільша за площею країна Африки. Населення – 32,9 млн осіб. Столиця – Алжир.

Інфраструктура відпочинку в Алжирі не дуже розвинена. Пляжі не можна назвати кращими на Середземному морі, але вони мають великий потенціал. Одні з популярних пляжів розташовуються в районі Орана.

Лівія. Держава Лівія – країна на півночі Африки, що на сході межує з Єгип-

том, на південному сході з Суданом, на півдні – з Чадом і Нігером, на заході – з Алжиром і Тунісом, з півночі омивається Середземним морем. Столиця – Триполі. Площа – 1 760 000 км². Населення – 6,202 млн осіб.

У Лівії переважають пустелі. Площа пустель становить 98 % території. На півдні – кам'янисте нагір'я Тібесті, на півночі – плато Ель-Ахдар. Вздовж узбережжя протягаються низовини Джефара. Клімат тропічний, на узбережжі – субтропічний.

Багатосторонній збройний конфлікт, який проходить в основному на півночі Лівії, між ісламськими силами з одного боку, і урядовими військами з другого не дає можливості розвивати туристичну індустрію в країні.

21.2. Природні ресурси і рекреаційні комплекси окремих країн Західної Африки (Приатлантичний) (Сенегал, Нігерія, Буркіно-Фасо, Гана).

Це найнаселеніший регіон материка, на 1/6 території якого проживає третина всіх африканців. Західна Африка – приатлантичний регіон, який об'єднує молоді звільнені від колоніалізму держави з властивими їм соціально-економічними особливостями і проблемами. Здебільшого це аграрні країни з колоніальним минулим. Розпад британської та французької колоніальних імперій, куди входило більшість країн цього регіону, зробив політично незалежними ці африканські держави, але викликав до життя інші, ще більш гострі проблеми. Для багатьох країн цієї частини Африки характерні економічна і політична нестабільність. Більшість країн – багатонаціональні. У деяких районах тривають міжетнічні зіткнення. Часто відбувається зміна влади. Це становище ускладнюється бідністю. Здебільшого ВВП на душу населення тут становить кілька сот доларів на рік.

Західна Африка охоплює регіони Сахель і Судан (африканський регіон а не країна), а також тропічні ліси Екваторіальної Гвінеї. Клімат через вітри пасати змінно-вологий з різно вираженими сезонами посух і дощів. У Сахелі майже немає рослинності, у Судані домінують савани, на узбережжі існують смуги тропічного лісу.

До мезорайону Західної Африки Африканського макрорайону входить велика кількість країн: Маврикій, Сенегал, Гвінея, Ліберія, Сьєрра-Леоне,

Гана, Кот-Д'Івуар, Камерун, Конго, Демократична Республіка Конго, Габон, Того, Бенін, Нігерія, Західна Сахара, Екваторіальна Гвінея, Гвінея-Бісау, Гамбія, Кабо-Верде, Сан-Томе і Принсіпі.

Туристична інфраструктура у країнах Західної Африки мало розвинена, а в деяких практично відсутня. Лише в окремих країнах є невеликі рекреаційні комплекси придатні для організації міжнародного туризму

Сенегал. У порівнянні з іншими державами цього регіону Африки міжнародна туристична діяльність найбільш активно розвивається в Сенегалі. Республіка Сенегал – це країна, розташована на Заході Африки і межує з Мавританією, Малі, Гвінеєю та Гвінеєю-Бісау на півночі, сході та півдні відповідно. На заході цю країну омиває Атлантичний океан. Велику частину території країни складають рівнини, значні височини є тільки на південно-му сході і південному заході країни, та й ті не перевищують позначку в 500 метрів. На півночі країни розташований напівпустельний Сахель, зі скупою рослинністю у вигляді чагарників і трав. Загальна площа Сенегалу становить 196200 км². Тут є всього три великих міста: Каолак, Тіес і Дакар, останній з яких є столицею Сенегалу. Населення – 14,13 млн осіб.

Міжнародну популярність Сенегалу приносить щорічні автомобільні ралі Париж-Дакар. У декількох десятках кілометрів від столиці Сенегалу Дакара на Атлантичному узбережжі розташовані курортні райони Лез Альманді і Салі. Тут розвинена мережа готелів рівня від двох до п'яти зірок.

Туризм в Нігерії – одна з важливих складових бюджету країни. У країні є тропічні ліси, савани, водоспади, безліч об'єктів, що мають культурне та історичне значення. Однак ряд регіонів країни страждає від нестачі електроенергії, поганої якості доріг і брудної питної води. Туристичні об'єкти в Нігерії включають в себе: фестивалі та культурні заходи Національні парки та інші географічні об'єкти. Рекреаційних комплексів міжнародного значення в країні не має.

Буркіна-Фасо вважається однією з найбезпечніших та найдружелюбніших серед усіх інших країн Африки. Незважаючи на це, щорічно країну відвідує дуже мало туристів.

Гана – туризм країни не достатньо розвинений. Проте тут є умови для

відпочинку і рекреації: тропічний теплий клімат, унікальна природа, найчистіші піщані пляжі, кокосові пальми, печери і кратери вулканів, старовинні замки і національні парки.

Країни Західної Африки – Малі, Нігер, Бенін, Того, Гвінея-Бісау і інші, знаходяться в одному з найбільш рідко відвідуваних туристами куточків континенту. Відомостей про життя в цих країнах надходить вкрай мало, і навіть досвідчені туристи слабо уявляють, що саме вони можуть побачити в цьому регіоні. Хоча багато хто чув про знаменитий Тімбукту в Малі, і всім знайома стара колоніальна назва Кот-д'Івуару – таємничий Берег Слонової Кістки. Великий інтерес мають збережені традиції регіону: барвисті свята та фестивалі.

Запитання і завдання для самоперевірки:

- 1. Назвіть фактори, які найбільше впливають на розвиток рекреаційних комплексів мезорайонів Північна і Західна Африка?*
- 2. Природні туристичні ресурси мезорайонів Північна і Західна Африка.*
- 3. Дайте загальну характеристику історико-культурних рекреаційних ресурсів мезорайонів Північна і Західна Африка.*
- 4. Кліматичні приморські рекреаційні комплекси мезорайонів мезорайонів Північна і Західна Африка.*
- 5. Особливості природних та історико-культурних туристичних ресурсів Єгипту.*
- 6. Яку спеціалізацію має рекреаційне господарство Тунісу?*
- 7. У чому унікальність рекреаційних комплексів країн мезорайонів Північна і Західна Африка.*
- 8. Назвіть фактори, які стримують розвиток рекреаційних комплексів в окремих країнах мезорайонів Північна і Західна Африка.*

ТЕМА 22. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайонів Східна, Внутрішня, Південна і Острівна Африка Африканського макрорайону.

22.1. Природні ресурси і рекреаційні комплекси країн Східної Африки (Кенія, Еритрея, Джибуті, Сомалі, Ефіопія, Танзанія, Судан, Уганда, Руанда, Бурунді).

22.2. Природні ресурси і рекреаційні комплекси країн Внутрішньої (Центральної) Африки.

22.3. Природні ресурси і рекреаційні комплекси країн Південної Африки (Ангола, Намібія, Південно-Африканська Республіка, Мозамбік, Замбія, Малаві, Зімбабве, Ботсвана).

22.4. Природні ресурси і рекреаційні комплекси країн Острівної Африки (Мадагаскар, Сейшельські Острови, Коморські Острови, Маврикій).

22.1. Природні ресурси і рекреаційні комплекси країн Східної Африки (Кенія, Еритрея, Джибуті, Сомалі, Ефіопія, Танзанія, Судан, Уганда, Руанда, Бурунді).

Один із регіонів Африки, що простягається вздовж Індійського океану на сході і обмежений Великими Африканським розломом на заході. Територія Східної Африки характеризується різноманітними ландшафтами: пустелі й ліси, савани і гірські масиви з вертикальною поясністю, серед яких найвищі в Африці – Кіліманджаро та Кенія. Східна Африка займає 1/7 території континенту, тут проживає 1/5 його населення. Межує вона з трьома регіонами материка: Північною, Центральною та Південною Африкою. До складу регіону входять 10 держав: Кенія, Сомалі, Танзанія, Уганда, Руанда, Бурунді, Судан, Ефіопія, Еритрея, Джибуті.

Близькість до країн Південно-Західної та Південної Азії, до морських

шляхів, що з'єднують Європу з Азією – важлива особливість економіко-географічного положення регіону. Уганда, Малаві, Замбія не мають виходу до моря, але їх міжнародні транспортні зв'язки тяжіють до Індійського океану, на якому розташовані майже всі материкові країни регіону, крім Еритреї, яка знаходиться біля берегів Червоного моря.

Природні умови регіону дуже різноманітні. У рельєфі Східної Африки переважають гори і плоскогір'я, тому її разом з Південною Африкою називають „Високою Африкою”, на відміну від інших трьох регіонів – Низької Африки. Велику частину території займає Східноафриканське плоскогір'я. В регіоні наявне складне поєднання піднятих рівнин, глибоких і вузьких скидових западин, обмежених уступами брилових гір, лавових плато та ізольованих вулканічних конусів. Тут знаходяться найвищі вершини континенту: Кіліманджаро (5895 м), Кенія (5199 м), масив Рувензорі (5109 м). У багатьох районах, особливо у північній частині регіону, часто бувають землетруси, виверження вулканів, з'являються навіть нові вулканічні конуси.

Кенія. Республіка Кенія – держава на сході Африки, що межує на півночі з Південним Суданом і Ефіопією, на сході з Сомалі, на південному заході з Танзанією, на заході з Угандою, на південному сході омивається Індійським океаном. Площа – 582600 км². Столиця – Найробі. Чисельність населення країни на 2015 р. становила 45,925 млн осіб.

Природа Кенії дуже багата і різноманітна: від льодовиків до безводних пустель, гірських масивів, численних озер і густих лісів. Основну частину території Кенії займають плоскогір'я, які поступово підіймаються від 500 м на сході до майже 1500 м на заході і які становлять частину великого Східно-Африканського плоскогір'я. Середні висоти – 762 м; найнижча точка – рівень вод Індійського океану; найвища точка – гора Кенія (5199 м).

У Кенії поширені рекреаційні комплекси, які спеціалізуються по екологічному туризмі. Більше 60 національних парків, резерватів та заповідників, які займають значну частину території країни і пропонують туристам різноманітні за тривалістю і насиченості програми. Всього ж тут 329 охоронюваних природних територій, в тому числі гірських і морських.

Також Кенія розвиває рекреаційні комплекси пляжного відпочинку. Най-

популярнішими серед туристів курортами є Малінді, Момбаса, Ватаму, Діані і острів Ламу з найсучаснішою інфраструктурою. Крім власне пляжів і готелів тут є все для туриста – магазини, кафе і ресторани, дискотеки, навіть казино.

Еритрея. Держава в східній Африці, що межує на півдні з Ефіопією, на заході із Суданом, на південному сході з Джибуті. З півночі омивається Червоним морем. Населення 6 млн осіб. Площа – 117 600 км². Столиця – Асмара.

Рельєф країни доволі неоднорідний. Біля третини території країни розташовано на Еритрейському нагір'ї, на захід від нього розташовано велике плато, на схід – прибережні рівнини та западини. Тут розміщені витoki багатьох річок.

Еритрею часто називають «країною червоних». Ця назва відноситься до водоростей, які забарвлюють воду в червоний колір. Саме ця особливість і дала назву Червоного моря, яке раніше називалося Еритрейське.

Частина країни, що простягнулася уздовж Червоного моря, відноситься до зони сухого і жаркого клімату придатного для пляжного відпочинку.

Туристична інфраструктура в Еритреї розвинена дуже слабо. Незважаючи на те, що кожен рік тут з'являються нові готелі, їх кількості недостатньо, рівень сервісу невисокий. Більшість готелів розташована в великих містах країни: Асмері, Керен, Массауа. Готелі мають різну цінову категорію. У Асмері знаходиться єдиний п'ятизірковий готель міжнародного рівня.

Джибуті. Офіційна назва Республіка Джибуті – держава, яка розташована на півночі Африки. Вона межує із Еритреею на півночі, з Ефіопією – на заході й півдні, з Сомалі – на південному сході. Решта кордону проходить по Червоному морю і Аденській затоці. Джибуті – розміром близько 23 200 квадратних кілометрів. Столицею країни й головним портом є місто Джибуті. Населення – біля 1 млн осіб.

Крім споглядання унікальних природних пейзажів і тваринного світу, в Джибуті можна пройти курс SPA-процедур або пограти в казино. Успіхом користується і бізнес-туризм – різні компанії із задоволенням проводять в Джибуті семінари і конференції. Пляжний відпочинок практично не розвинений.

Джибуті економічно слаборозвинена держава, приблизно п'ята частина населення країни живе нижче межі бідності.

Сомалі. Федеративна Республіка Сомалі – країна на північному сході Африки, на узбережжі Індійського океану на так званому Африканському розі. Межує на північному заході з Джибуті, на заході з Ефіопією, на південному заході з Кенією. Площа країни – 637 700 км². Населення понад 9 млн осіб, Столиця – Магадішо.

Більша частина території Сомалі лежить у субекваторіальному кліматичному поясі, північне узбережжя – у тропічному.

На жаль, з огляду на складну внутрішню політичну ситуацію, прекрасні кам'янисті і піщані сомалійські пляжі на даний момент туристам практично недоступні із за складної політичної ситуації в країні.

Ефіопія. Держава на сході Африки. Межує на північному сході з Джибуті, на півночі і північному сході з Еритреею, на сході і південному сході із Сомалі, на півдні з Кенією, на заході з Південним Суданом і на північному заході із Суданом. Площа країни становить 1 133 882 км². Населення: 102,403,196 осіб (станом на 2016 рік). Столицею є місто Аддіс-Абеба.

Ефіопія – найбільш високогірна країна Африканського материка. Високе плато з центральними горами розділяється рифтовою долиною, на сході рівнина. Територія Ефіопії розташована у східній частині Східно-Африканського плоскогір'я. Більшу частину країни займає Ефіопське нагір'я (найвища точка країни – вулкан Рас-Дашен, 4623 м).

В Ефіопії переважає субекваторіальний тип клімату. Відмінності в температурах протягом року не перевищують 6 градусів. У гірських районах Ефіопії, клімат залежить від висоти місцевості.

Ефіопія дуже багата історичними пам'ятками, дикою природою і африканськими племенами. Безліч стародавніх міст приваблюють тисячі туристів з усього світу. Аксум, Лалібела, Гондер – столиці древніх держав з їх багатою історією є одними з найпопулярніших місць серед туристів. Також дуже популярні у туристів поїздки до диких племен, де мешкає кілька десятків різних племен. Туристів приваблює, перш за все, культура цих племен, своєрідний спосіб життя далеко від цивілізації.

В країні розвинений екологічний туризм. В Ефіопії розташовано безліч національних парків, де мешкає велика кількість видів тварин, і рослин.

Крім екскурсійного і екологічного туризму в Ефіопії розвинений лікувальний туризм. Тут розташовано безліч мінеральних джерел, головним чином в центрі країни. Також тут був відкритий перший в Африці п'ятизірковий готель.

Відповідно до туристичних ресурсів створені і рекреаційні комплекси, що забезпечують умови відпочинку.

Танзанія. Офіційна назва Об'єднана Республіка Танзанія, країна на сході Африки на березі Індійського океану. Країна розташована на Східно-Африканському плоскогір'ї (висота понад 1000 м). Найвища точка – вулкан Кіліманджаро (5895 м). Столиця – Додома. Площа – 947 303 км². Населення – 49,25 млн осіб.

Танзанія – країна з майже повною відсутністю промислових підприємств, що і робить її такою привабливою для туризму. Адже екологію Танзанії можна вважати ідеальною. Природні ресурси країни – річки, чиста вода, різноманітність світу тварин і рослин.

Досить високо цінуються рекреаційні комплекси, що надають послуги в екотуризмі. У Танзанії створено 12 національних парків, 1 заповідник, 13 заказників і 38 природоохоронних територій. Танзанія славиться своїми знаменитими заповідними місцями.

Пляжні рекреаційні комплекси знаходяться зі сходу Танзанії, що омивається Індійським океаном, її берегова лінія має протяжність 804 км. Основні піщані пляжі материкової частини країни знаходяться в околицях Дар-ес-Салама. Найпопулярніші пляжі країни, де відпочиває велика частина туристів, розташовані на островах Мафія, Пемба і Занзібар.

Вулканічний (гірський) туризм. На території Танзанії розташовані згаслі вулкани Кіліманджаро (5895 м), Меру (4567 м), Нгоронгоро (2286 м), а також єдиний активний вулкан країни – Олдоніо Ленгала (2890 м). Всі вони зосереджені на північному сході країни і знаходяться в Східно-Африканській зоні.

Судан. Розташований в Північній Африці, на північному сході обмеже-

ний Червоним морем, і має берегову лінію 853 км вздовж берега моря. Площа Судану 1 886 068 км², це третя країна за площею в Африці і п'ятнадцята у світі. Населення – 40,53 млн осіб, столиця – Хартум.

Основні туристичні напрями – це екскурсії на човнах вниз по Нілу через ліси і пустелі, глибоководна риболовля в Червоному морі, підводні сади в Порт-Судані і місця археологічних розкопок на півночі. Проте, з часів громадянської війни і впровадження ісламського правління, туризм в Судані практично відсутній.

Уганда, Руанда, Бурунді. Не великі країни у Східній Азії, що не мають виходу до океанів, мало відомі у туристичному середовищі. Дика природа є головною туристичною визначною пам'яткою країни. Туристична інфраструктура розвинена тільки в столичних містах.

22.2. Природні ресурси і рекреаційні комплекси країн Внутрішньої (Центральної) Африки.

Величезна територія, заповнена вологими джунглями, багата надзвичайними природними багатствами. Центральна Африка – географічна область, що тягнеться в західній частині Африки в екваторіальній і субекваторіальній смузі, включає велику плоску западину Конго, на заході прилягає до Атлантичного океану і Гвінейської затоки, на півночі включає плоскогір'я Азанде, на півдні – плато Лунда. На сході область обмежена гілкою Західного рифа Східно-Африканської рифтової системи. Країни, що відносяться до Внутрішньої Африки: Малі, Нігер, Чад, Буркіна-Фасо, Центральноафриканська Республіка – вкрай з нестабільною і небезпечною для подорожей репутацією.

Одна із найбільш розвинутих у туризмі країн Внутрішньої Африки – це Чад. Офіційна назва Республіка Чад – країна в центрі північної Африки. Столиця – Нджамена. Площа – 1 284 000 км². Населення – 14,9 млн осіб.

Для туристів пропонують екскурсії по савані: знайомство з дикою природою країни – одна з головних причин, за якими їдуть сюди шукачі пригод з різних країн. Ще одним популярним заняттям серед туристів є сафарі. Чад економічно і туристично найсильніша країна в центральній Африці.

Місцева поліція не рекомендує відвідувати північні райони країни по-
одинокі. Не найсприятливіша ситуація склалася і на південному заході Чаду:
там часто трапляються сутички повстанців і бандитських груп з поліцією,
як і в інших країнах Внутрішньої Африки.

22.3. Природні ресурси і рекреаційні комплекси країн Південної Африки (Ангола, Намібія, Південно-Африканська Республіка, Мозамбік, Замбія, Малаві, Зімбабве, Ботсвана).

Порівняно молодий, динамічний регіон міжнародного туризму. Най-
більш популярними туристичними країнами-дестинаціями є ПАР і Намібія,
які володіють унікальним природно-ресурсним потенціалом та культурно-
історичними атракціями світового рівня.

Південна Африка – природна область Африки, що знаходиться на пів-
день від водороздільного плато Конго – Замбезі (південніше 12-13° півден-
ної широти). Більша частина поверхні занята високими рівнинами Калахарі,
оточеними по краях плоскогір'ями висотою до 1500-2000 м (в Драконових
горах до 3482 м), що поширюються до прибережних низовин Індійського
океану. На крайньому півдні Капські гори.

Територія Південної Африки лежить у тропічному кліматичному поясі,
на південь у субтропічному. На півночі увесь рік панують тропічні пові-
тряні маси

Ще цю частину Африки називають країна контрастів: тут в одному і тому
ж місці можна побачити, як африканські традиційні будови стоять по су-
сідству з сучасними висотними будівлями; як найдавніші традиції корінних
жителів співіснують з культурою західноєвропейських країн-колонізаторів.
До Південної Африки відносять такі країни як: Ангола, Замбія, Малаві, Зім-
бабве, Ботсвана, Намібія, Мозамбік, Південно-Африканська Республіка, Ле-
сото, Свазіленд.

Ангола. Республіка Ангола – колишня португальська колонія, а нині не-
залежна держава на південному заході Африки. Межує з Намібією, Замбією,
ДР Конго, Конго. Площа: 1 246,7 тис. км². Населення – 13,1 млн осіб (2018).
Столиця – Луанда.

Територія Анголи розташована у межах дії тропічного мусонного (північ) і субтропічного клімату (південь). Пересічна річна температура складає +21 °С. Для внутрішніх пустельних районів характерні значні амплітуди коливання добових температур.

Туристів до Анголи приваблюють природні ресурси: майже 1 600 км океанічного узбережжя, багатий тваринний і рослинний світ, ландшафти тропічних лісів, саван і пустель, мінеральні води. Також основними розвагами, які може запропонувати туристові Ангола, є відвідування різного роду пам'яток, розташованих на території країни.

Намібія. Республіка Намібія – держава на південному заході Африки, межує на півночі з Анголою і Замбією, на сході з Ботсваною і Південно-Африканською Республікою, на заході омивається водами Атлантичного океану. Столиця – місто Віндгук. Площа країни – 824300 км², населення – 2 млн осіб.

Країна з сухим кліматом, велику частину якої займає запорошена рівнина, покрита мізерною травою і рідкісними деревами. Уздовж берега Атлантичного океану тягнуться піщані простори пустелі Наміб – це одне з найпосушливіших і жарких місць на планеті. На сході країни тягнеться інша безводна пустеля Калахарі.

Популярні туристичні центри – пустеля Наміб, Берег Скелетів, національні парки.

Південно-Африканська Республіка. ПАР – країна, розташована на південному краї Африки з 2798 км береговою лінією на Індійському та Атлантичному океанах. Вона межує на півночі з Намібією, Ботсваною і Зімбабве, і на північному сході зі Свазілендом і Мозамбіком. Площа країни становить 1 219 090 км². Населення – 44,2 млн осіб. Столиці: адміністративна – місто Преторія, законодавча – Кейптаун.

Південна Африканська Республіка – це одна з найдивовижніших країн Африки. Тут місцеве чорношкіре населення живе по сусідству з переселенцями з Європи, багаті ліси чергуються з посушливими пустелями, а біля берегів ПАР зустрічаються два океани і основною визначною пам'яткою ПАР є її природа. Це Драконові гори, мис Доброї Надії, відомий за легендами, на-

ціональні парки з дивовижними пейзажами та багато іншого. Також в ПАР є і міста, в які ваблять туристів зі всього світу, одним з яких вважається Йоганнесбург.

У ПАР в значній мірі розвинені рекреаційні комплекси пляжного відпочинку. Найпопулярніший – Порт-Елізабет, п'яте за величиною місто країни, розташоване на узбережжі Індійського океану в затоці Нельсона Мандели в штаті Східний Кейп. Курорт пропонує широкий набір послуг, серед яких чудові пляжі, м'який клімат, відсутність малярійних комарів, прекрасні умови для занять водними видами спорту і кілька значущих історичних пам'яток.

Не менш популярне і місто-курорт Кейптаун, що розташоване на півострові біля мису Доброї Надії в Атлантичному океані, біля підніжжя гори Тейбл-Маунтін. Кейптаун найбільш відвідуваний під час Новорічних свят. Також добре відоме для Європейських туристів рекреаційний центр Дурбан – найбагатше торгове місто і фешенебельний курорт, що славиться своїми східними базарами і чистими пляжами. Він вважається одним з найколіоритніших міст континенту, що розташований уздовж Індійського океану, з набережною, на якій знаходиться більшість готелів і ресторанів міста.

Мозамбік. Республіка Мозамбік – держава на південному сході Африки; межує на півночі з Замбією, Малаві і Танзанією, на півдні з Південно-Африканською Республікою, на заході з Свазілендом і Зімбабве, на сході омивається Індійським океаном. Столиця і головний порт – місто Мапуту. Населення біля 20 млн осіб. Площа – 801 590 км².

Територія Мозамбіку розташована в межах Східно-Африканського плоскогір'я, що знижується з заходу на схід, і Мозамбікської заболоченої низовини (на півдні і сході). Територія країни має незвичайну конфігурацію, що тягнеться від низовин і боліт на узбережжі Індійського океану до плато Центральної Африки. Клімат на півночі країни субекваторіальний, на півдні – тропічний.

Мозамбік – це одна з древніх країн на планеті, красива природа, унікальний підводний світ, багата флора і фауна. У цій країні дивовижним чином поєднуються пам'ятники найдавніших селищ і сучасні розкішні міста, архайчні підвалини диких племен і шикарні упорядковані пляжі.

Сьогодні тур в Мозамбік можна купити з Києва або будь-якого іншого міста світу, оскільки в країні почав активно розвиватися туризм. Існують можливості для мандрівників самих різних статусів. Одна з причин зростаючого паломництва в цю країну – це розкішні піщані пляжі. Найвідоміші з них це Тофу, Мома з упорядкованими зонами відпочинку, Лангош з респектабельними готелями, Луріо з мангровими лісами, а також мис Барра.

Замбія, Малаві, Зімбабве, Ботсвана – країни з мало розвинутими рекреаційними комплексами і не користуються великою популярністю серед туристів.

22.4. Природні ресурси і рекреаційні комплекси країн Острівної Африки (Мадагаскар, Сейшельські Острови, Коморські Острови, Маврикій).

До цього мезорайону входять Мадагаскар, Коморські Острови, Маврикій, Сейшельські Острови.

Мадагаскар. Офіційна назва Республіка Мадагаскар – держава в західній частині Індійського океану, на острові Мадагаскар і прилеглих дрібних островах біля східного берега Африки, близько 400 км від Мозамбіку. Площа острова 590 тисяч км². Крайня північна точка віддалена від крайньої південної на 1650 км. Столиця – Антананаріву.

Мадагаскар – гірська країна, понад половину острова займають гірські хребти, узгір'я і пасма високих горбів. Головний вододіл тягнеться з півночі на південь більш як на 800 км уздовж східного берега. Найвищі гори – Анкаратра і Царатанана, це групи згаслих вулканів 2000-2500 м заввишки. Діючих вулканів на Мадагаскарі немає, але згаслих багато. Бувають часті землетруси. В багатьох місцях б'ють гарячі джерела.

Мадагаскар є «континентом в мініатюрі», буквально переповненим екзотичними формами життя. Тут є згаслі вулкани і високі гори, долини і річки, тропічні ліси і напівпустелі. Туризм на Мадагаскарі є одним з основних джерел зростання економіки країни. В першу чергу ця острівна держава Східної Африки в Індійському океані приваблює туристів своєю неповторною природою, офіційно визнано феноменом виняткової естетичної важливості. Крім пляжного відпочинку, розвинені тут також пізнавальні і активні види відпочинку.

Багато сотень миль узбережжя величезного острова дають чимало можливостей для пляжного відпочинку. Рекреаційні комплекси знаходяться на островах Іль-Сент-Марі (Нусі-Буреха), Нозі-Бі, на побережжі – Морондава, Іфат. Крім пляжних рекреаційних комплексів, на Мадагаскарі поширені і термальні курорти. Унікальний клімат острова створив тут хороші можливості для СПА-відпочинку. Практично будь-який морський курорт Мадагаскару водночас є і бальнеологічним. На професійному рівні пропонують СПА-послуги тільки кілька курортів: Антсірабе, Тауланару, Махавелуна.

Сейшельські Острови, офіційна назва Республіка Сейшельські Острови – країна в Індійському океані на однойменних островах біля східних берегів Африки, на північ від Мадагаскару. Площа – 453 км². Столиця – Вікторія. Країна знаходиться на архіпелазі зі 158 островів, на відстані приблизно 1600 км на схід від континентальної Африки.

Сейшели – типова «країна-готель» у сучасному розумінні. Республіка існує за рахунок міжнародного туризму, який забезпечує робочими місцями 1/3 економічно активного населення і 70 % валютних надходжень.

Сейшельські острови відомі природною красою, особливою флорою та фауною. Сейшели – унікальні острови, які не мають аналогів більше ніде в світі, адже вони цілком складаються з граніту.

Острів Має – найбільший острів країни, найвідоміший і найбільш відвідуваний пляж Має. Тут зосереджена і розвинена основна туристична інфраструктура.

Острів Праслен – другий за величиною і за популярністю в архіпелазі. Найвідоміші туристичні зони – пляж Кот-д'Ор («Золотий берег») і бухта Лацио. Третій у цьому рейтингу Острів Ла-Діг.

Туризм є основою економіки країни. За кількістю населення (80 654 чол.) Республіка Сейшельські Острови – найменша суверенна держава Африки.

Коморські острови. Острівна африканська держава (архіпелаг Коморські острови) в західній акваторії Індійського океану, в Мозамбіцькій протоці між східним узбережжям Африки (Мозамбік і Танзанія) і Мадагаскаром. До складу Коморських Островів входять три основні острови – Нджазіджа,

Мвалі, Нзвані і багато дрібніших. Столиця і найбільше місто, Мороні, розташоване на острові Нджазіджа.

Рекреаційні комплекси пляжного відпочинку зосереджені у трьох центрах: Гранд-Комор, Анжуан і Мохели, проте великої міжнародної популярності вони не мають.

Маврикій. Республіка Маврикій – острівна держава в Індійському океані на схід від Мадагаскару. Маврикію належать також острів Родригес, острови Агалега та декілька дрібніших островів. Острів Маврикій має вулканічне походження. Берега облямовані кораловими рифами. Площа країни становить 2040 км², Населення – 1,2 млн осіб. Столиця – місто Порт-Луї.

Маврикій – смарагдовий острів з доступними пляжами і розвиненою інфраструктурою. Пляжі Маврикії підтримуються в ідеальному стані: їх щодня прибирають від сміття і просівають пісок, прибираючи мертві водорості і уламки коралів. Це тихі лагуни для відпочинку і невеликі скелясті бухти для дайвінгу.

Рекреаційні комплекси є досить популярними і пропонують великий вибір самих різних екскурсій, кращі готелі, надійна і перевірена приймаюча сторона, зручні перельоти. Більш відвідуваною є північна частина Маврикію. Тут сформувалося кілька туристичних зон: Пуант-о-Піман, Кап-Малере, Бео-Тортю, Пуант-о-Канонье та ряд інших. Серед інших островів архіпелагу туристи віддають перевагу о. Родрігес із центром Порт-Матурін.

Маврикій заслужив славу місця для елітного відпочинку – безліч фешенебельних готелів, сотні кілометрів розкішних пляжів, обрамлених кокосовими галями, особлива атмосфера острова приваблює на тисячі туристів.

Запитання і завдання для самоперевірки:

1. Назвіть фактори, які найбільше впливають на розвиток рекреаційних комплексів мезорайонів Східна, Внутрішня, Південна і Острівна Африка.
2. Дайте загальну характеристику природних рекреаційних ресурсів мезорайонів Східна, Внутрішня, Південна і Острівна Африка.
3. Дайте характеристику історико-культурних рекреаційних ресурсів окремо кожного мезорайону Східна, Внутрішня, Південна і Острівна Африка.

4. Яку спеціалізацію має рекреаційне господарство мезорайонів Східна, Внутрішня, Південна і Острівна Африка?
5. Особливості природних та історико-культурних туристичних ресурсів Мадагаскару і Сейшельських островів.
6. Кліматичні приморські рекреаційні комплекси Східної, Внутрішньої, Південної і Острівної Африки.
7. В чому полягає унікальність країн Східної, Внутрішньої, Південної і Острівної Африки?
8. Дайте коротку характеристику рекреаційних комплексів мезорайонів Східна, Внутрішня, Південна і Острівна Африка.
9. Назвіть фактори, які стримують розвиток рекреаційних комплексів мезорайонів Східна, Внутрішня, Південна і Острівна Африка.

ТЕМА 23. Природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайонів Антарктичного макрорайону.

23.1. Природні ресурси і рекреаційні комплекси Внутрішньоантарктичного, Прибережного та Півострівного мезорайону Антарктики.

Антарктида – континент у Південній півкулі навколо географічного південного полюса, охоплює приблизно 10 % суходолу Землі. Загальна площа — 13 900 000 км², без шельфових льодовиків – 12,6 млн км². Омивається водами Атлантичного, Індійського та Тихого океанів. Від 2000 р. води, що оточують Антарктиду південніше 60° пн. ш., згідно з рішенням Міжнародної гідрографічної організації називають Південним океаном. В Антарктиді є 90 % світових запасів криги, в яких сконцентровано 70 % прісної води на Землі. В Антарктиді знаходиться полюс холоду, а також точки найнижчої відносної вологості повітря на планеті та найінтенсивнішої сонячної радіації.

Антарктида – найвищий континент Землі, середня висота поверхні континенту над рівнем моря становить понад 2000 м, а в центрі континенту досягає 4000 метрів. 99,5 % поверхні покриває материковий лід товщиною до 4776 м (середня товщина 1880 м), який піднімається до 4010 м (в середньому до 2040 м), під яким прихований континентальний рельєф і лише 0,3 % (близько 40 тис. км²) її площі вільні від льоду – в основному в Західній Антарктиді і Трансантарктичних горах.

Розвиток антарктичного туризму відбувається у доволі складних природних і правових умовах, а також в умовах значної просторової віддаленості Антарктики, її відносної ізолюваності від основних регіонів світу.

Фактично рекреація і туризм у наш час стають основним видом, крім наукових досліджень, господарської діяльності в Антарктиді. Учасники Договору про Антарктику ухвалили Правила поведінки для 14 визначених туристичних стоянок, території яких чітко окреслені та межі яких не можна перетинати. У 1991 р. створена Міжнародна асоціація антарктичних туро-

ператорів, яка налічує понад 80 компаній. Дії цих туроператорів постійно і жорстко контролюються з метою повного виконання процедур висадження на берег і суворого дотримання кодексу поведінки під час перебування в Антарктиді. Порушники втрачають ліцензію і вже більше ніколи не допускаються на цей екологічно дуже вразливий материк.

Туристів з усього світу, які хотіли б відвідати Антарктиду, спочатку доставляють до базових міст-портів Південної півкулі. До них належать Хобарт (Австралія), Ушуайя (Аргентина), Пунта-Аренас (Чилі). Тут туристи з усієї планети чекають відправлення до Антарктиди.

Понад 90% усіх туристів прибуває до цього макрорегіону суднами в режимі морських круїзів. Щороку спостерігається приблизно на 10-15% зростання кількості бажаючих таким чином потрапити в Антарктику. Більшість туристів відвідує Антарктичний півострів і субантарктичні острови у літній час. Специфічний антарктичний тваринний світ поєднується з температурами вище 0 °C у цей період і розміщенням регіону північніше за смугою постійної плаваючої криги. Саме тут можна милуватися незрівнянними айсбергами, які плавають в океані, відколовшись від материкового льодовика. Деякі з них досягають колосальних розмірів.

У Східній Антарктиці постійно зростає обсяг перевезення туристів авіаційним транспортом. Авіаційний туризм має багато переваг над морським. Нижчі ціни від круїзних, менша тривалість подорожі, можливість із повітря оглянути внутрішні райони крижаного материка все більше роблять авіатуризм конкурентоспроможним у цьому макрорегіоні.

Нині визначено і нанесено на карту сотні туристичних об'єктів Антарктики, які вже реально використовуються або можуть бути використані в майбутньому з рекреаційною метою. До них належать нинішні або законсервовані науково-дослідні станції різних країн, аварійні бази, пам'ятні хрести, меморіальні дошки, кам'яні піраміди з надписами, моноліти, місця поховань, уламки суден, залишки споряджень китобійних експедицій тощо.

На українській станції Академік Вернадський туристів цікавить комплекс життєзабезпечення з унікальним науковим обладнанням, а також нашколишні історичні пам'ятки. Тут же продаються сувеніри, поштові марки,

надаються послуги поштового зв'язку, прогноз погоди, льодової ситуації, техніки пересування по льодовику та ін.

Запитання і завдання для самоперевірки:

- 1. В яких умовах відбувається розвиток антарктичного туризму?*
- 2. Коли було створено Міжнародну асоціацію антарктичних туроператорів?*
- 3. Яким видом транспорту переважно прибувають туристи до Антарктики?*
- 4. Які переваги авіаційного транспорту в мандрівках по макрорегіону?*
- 5. Які етапи розвитку антарктичного туризму вам відомі?*
- 6. Які туристичні об'єкти в Антарктиді вам відомі?*
- 7. Охарактеризуйте українську антарктичну станцію як туристичний об'єкт.*

ТЕМА 24. Природні ресурси і рекреаційний комплекс України

24.1. Характеристика рекреаційних ресурсів України.

24.2. Рекреаційний комплекс України.

24.1. Характеристика рекреаційних ресурсів України.

Україна розташована у південно-східній частині Європи. Її територія із заходу на схід має протяжність 1316 км, із півночі на південь - 893 км. Площа країни становить 603,7 тис. км². Згідно з даними на сайті Держстату, населення в Україні, за оцінкою на 1 червня 2020 року, становило 41 млн 785 тис. осіб. За цими кількісними характеристиками Україна посідає провідні позиції в Європі.

Для клімату нашої країни, у цілому сприятливого для господарювання і комфортного для життя людей, притаманна чітка сезонність. Пік туристичної активності припадає на літні місяці. Головний туристичний сезон із комфортним погодно-кліматичним режимом у країні триває близько 100 днів, але пляжно-купальний період, коли температура води перевищує +18 °С, дещо менший і складає 60-70 днів. Зимовий туристичний сезон, якому притаманне поєднання мінусових температур і достатньо потужного і тривалого снігового покриву, чітко виражений у Карпатах та на Поліссі і складає близько 45 днів.

Україна володіє значними природними туристичними ресурсами: сприятливими клімато-терапевтичними умовами, привабливими рівнинними, гірськими й аквальними (морськими та річковими) ландшафтами, багатою флорою і фауною. На їх основі створено національні природні парки, дендропарки, заповідники та заказники. Лікувально-оздоровчі ресурси країни – мінеральні і радонові води, лікувальні грязі, ропа лиманів, бішофіт, озокерит – належать до унікальних у світовому масштабі.

Важливим ресурсом туристично-рекреаційної діяльності є ліси. Ними вкрито 14 % території України. Найбільші лісові масиви зосереджені в Кар-

патах, де лісистість досягає 40 %, у Кримських горах, де вона перевищує 30 % та на півночі країни – більше 25 %. На хвойні породи, відомі своїми лікувально-оздоровчими фітонцидними властивостями, припадає більше половини загальних запасів деревини. Основними районами поширення хвойних порід є Полісся та Карпати.

24.2. Рекреаційний комплекс України.

Розвиток рекреаційного комплексу України є пріоритетним напрямком національної економіки і культури, важливим фактором підвищення міжнародного престижу країни, джерелом соціально-економічного розвитку регіонів, важливою умовою збереження історико-культурної спадщини.

В Україні діє більше 60 курортів різного значення; є понад 400 санаторіїв, що можуть прийняти на лікування понад 600 тис. відпочиваючих. Найбільшою популярністю у населення користуються райони Південного берега, включно з Гірським Кримом, узбережжя Чорного й Азовського морів та Карпати.

Україна для цього має всі об'єктивні передумови: особливості географічного положення та рельєфу, сприятливий клімат, багатство природного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалів. Загальна площа придатних для туризму й відпочинку природних ландшафтів становить 9,4 млн. На території нашої держави налічується понад 125 тис. пам'яток археології, архітектури, містобудування, історії та мистецтва, працюють сотні музеїв. Крім того, Україна розташована на перехресті шляхів між Європою і Азією: важливі залізничні та автомобільні магістралі, порти Чорного та Азовського морів, а також Дунаю, авіа мережа, що здатні сприяти розвитку її інтенсивних багатосторонніх зв'язків з багатьма країнами.

Запитання і завдання для самоперевірки:

- 1. Назвіть фактори, які найбільше впливають на розвиток рекреаційних комплексів України.*
- 2. Природні туристичні ресурси України.*

3. Дайте загальну характеристику історико-культурних рекреаційних ресурсів України
4. Кліматичні приморські рекреаційні комплекси України.
5. Гірськолижні рекреаційні комплекси України.
6. Бальнеологічні рекреаційні комплекси України.
8. У чому унікальність рекреаційних комплексів України.
9. Назвіть фактори, які стримують розвиток рекреаційних комплексів в окремих регіонах України.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ «ПРИРОДНІ РЕСУРСИ І РЕКРЕАЦІЙНІ КОМПЛЕКСИ СВІТУ»

Провідний спеціаліст у галузі рекреаційного районування

- Шаблій О.І.
- Бейдик О.
- Любіцева О.О.
- Ковальчук І.П.

{

Рекреаційні ресурси – це:

- об'єкти природного походження
- об'єкти антропогенного походження
- об'єкти, явища і процеси природного походження
- об'єкти, явища і процеси природного та антропогенного походження

{

Поняття «рекреаційні ресурси»:

- тільки географічне;
- географічне й історичне;
- тільки історичне
- історико-географічне й антропогенне

{

Найбільша територіальна концентрація рекреаційно-туристичних ресурсів світу характерна для:

- Північної Америки;
- Азії;
- Європи
- Африки

{

Найпотужнішим ТРК України є:

- Причорноморський ресурсно-рекреаційний район
- Карпатсько-Подільський район
- Полісько-Столичний район
- Харківський ресурсно-рекреаційний район

{

У цілому у світі виокремлюється така кількість рекреаційних районів (на думку О. Бейдика):

- 5;
- 7;

- 8;
- 10.

{

За О. Бейдиком, якого рекреаційного макрорайону не має?

- Північна Америка
- Південна Америка
- Центральна Америка та басейн Карибського моря
- Євразія

{

Яка країна не входить до Прибалтійського рекреаційного мезорайону (класифікація О. Бейдика)?

- Польща
- Латвія
- Литва
- Фінляндія

{

Яка країна не входить до Адріатичного рекреаційного мезорайону (класифікація О. Бейдика)?

- Італія
- Боснія та Герцеговина
- Македонія
- Албанія

{

За О. Бейдиком, якого рекреаційного мезорайону не має у Європі?

- Прибалтійського;
- Центрального;
- Південно-Середземноморського
- Апенніно-Мальтійського

{

У якій країні знаходяться рекреаційні комплекси озера Балатон?

- Австрія
- Угорщина
- Словаччина
- Чехія

{

У яких країнах знаходяться рекреаційні комплекси озера Женевське?

- Швейцарія та Франція
- Швейцарія та Австрія

- Австрія та Ліхтенштейн
- Ліхтенштейн Та Італія

{

У якій країні знаходиться рекреаційний комплекс «Закопане» ?

- Австралія
- Угорщина
- Словенія
- Польща

{

У якій країні знаходиться рекреаційний комплекс «Юрмала»?

- Литва
- Естонія
- Латвія
- Фінляндія

{

У якій країні знаходиться рекреаційний комплекс «Лієпая»?

- Литва
- Латвія
- Естонія
- Польща

{

У якій країні знаходиться рекреаційний комплекс «Купальня Сечені»

- Австрія
- Угорщина
- Словаччина
- Чехія

{

Термальні джерела Карлові Вари знаходяться у:

- Австрія
- Угорщина
- Словаччина
- Чехія

{

Рекреаційний комплекс «Золоті піски» знаходиться на узбережжі якого моря?

- Егейського
- Мармурового
- Адріатичного

–Чорного

{

Термальны комплекси на озері Хевіз знаходяться в:

–Чорногорії

–Чехії

–Угорщині

–Словаччині

{

Рекреаційне комплекс «Констанца» знаходиться в ?

–Австрія

–Румунія

–Словаччина

–Чехія

{

У якій країні знаходяться «Трансільванські Альпи»?

–Австрія

–Румунія

–Словаччина

–Чехія

{

Рекреаційний комплекс «Печера Постойна» знаходиться у якій країні?

–Литва

–Словенія

–Естонія

–Польща

{

Де знаходиться курорт «Макарська рів'єра»?

–Австрія

–Чорногорія

–Хорватія

–Чехія

{

Дубровник разом з Венецією і Амстердамом, включений до списку ЮНЕСКО в трійку найкрасивіших міст - пам'ятників Європи епохи Відродження.

У якій країні знаходиться рекреаційний комплекс «Дубровник»?

–Австрія

–Чорногорія

–Словаччина

–Хорватія

{

Сербія знаходиться ?

–на Балканських горах

–в Альпійських горах

–на Піренейському п-ві

–в Апеннінських горах

{

«Бар» – головний рекреаційний центр і морський порт –

–Австрії

–Чорногорії

–Словаччини

–Чехії

{

Місто Приштина столиця –

–Словенії

–Македонії

–Косово

–Албанії

{

До якої країни належать Канарські і Балеарські острови?

–Ісландія

–Іспанія

–Португалія

–Італія

{

Рекреаційний комплекс Пальма-де-Майорка відноситься до країни:

–Португалії

–Швеції

–Іспанії

–Туніс

{

Азорський архіпелаг, що складається з 9 островів вулканічного походження належить до:

–Португалії

–Ірландії

–Ісландії

–Іспанії

{
Рекреаційний комплекс «Андора» межує з:

- Італією і Францією
- Італією і Австрією
- Португалією і Францією
- Іспанією і Францією

{
Пізанська вежа знаходиться у:

- Ватикані
- Португалії
- Італії
- Греції

{
Італійська Рів'єра омивається морем:

- Егейським
- Іонічним
- Лігурійським
- Адріатичним

{
Курорт Сан-Ремо відомий всьому світу за рахунок музичного фестивалю зна-
ходиться у:

- Іспанії
- Португалії
- Словенії
- Італії

{
Сан-Маріно це:

- Держава
- Острів
- Штат
- Автономна республіка

{
Де знаходиться рекреаційний півострів Халкідіки?

- Мальта
- Греція
- Італія
- Іспаеія

{

Де знаходиться центр паломництва християн – Свята гора Афон

- Іспанії
- Португалії
- Словенії
- Греція

{

Куршевель – популярний гірськолижний курорт :

- Австрії
- Швейцарії
- Франції
- Ліхтенштейні

{

Марсель – друге за величиною місто і найбільший порт у:

- Німеччині
- Австрії
- Бельгії
- Франції

{

На березі якого моря знаходиться Князівство Монако?

- Північне
- Середземне
- Чорне
- Норвежське

{

Курорт Монте-Карло столиця:

- Гірськолижного спорту
- Сільського туризму
- Азартних ігор
- Морського відпочинку

{

Баден-Баден – красиве маленьке містечко зі світовим ім'ям у:

- Німеччині
- Австрії
- Швейцарії
- Нідерландах

{

Октоберфест проводиться у:

- Австрії

- Швейцарії
- Франції
- Німеччині

{

Бенілюкс, це?

- Окрема країна
- Столиця країни
- Назва округу
- Регіон Європи

{

Місто Турне. Кафедральний собор Нотр-Дам, збудований в XII-XIII ст. у романському стилі є візитною карткою міста:

- Бельгії
- Нідерландів
- Люксембурга
- Франції

{

Цюрих, Берн, Люцерн, Базель, Женева. Лозана, Давос знаходяться у:

- Німеччині
- Швейцарії
- Австрії
- Шотландії

{

Столиця Австрії:

- Берн
- Відень
- Женева
- Лозанна

{

Манчестер, Ліверпуль, Бірмінгем, Брістоль, Брайтон, Дербі, Лестер міста у :

- Франції
- Швеції
- Великій Британії
- Швейцарії

{

Найбільш поширений вид туризму у Ісландії:

- Пішохідний
- Вулканічний

–Велосипедний

–Техногенний

{

Копенгаген столиця:

–Ісландії

–Данії

–Швеції

–Норвегії

{

Ліллекхаммер – столиця зимових Олімпійських ігор у:

–Шотландії

–Норвегії

–Данії

–Фінляндії

{

Відомий на весь світ край північного сьйва – Лапландія знаходиться у:

–Латвії

–Норвегії

–Фінляндії

–Швеції

{

У якій країні знаходиться рекреаційний комплекс Аланія?

–Кіпр

–Ямайка

–Туреччина

–Єгипет

{

Анталія – один з найкращих, і найпопулярніших курортів світу і знаходиться він у:

–Іспанії

–Болгарії

–Румунії

–Туреччині

{

Місто, яке розташоване на двох континентах?

–Афіни

–Тбілісі

–Стамбул

–Ісламабат

{

Столиця Кіпру?

–Нікосія

–Протарас

–Пафос

–Лорнака

{

Де знаходиться Ізраїль?

–Азія

–Африка

–Європа

–Австралія

{

Мертве море знаходиться в:

–Іспанії

–Болгарії

–Ізраїлі

–Туреччині

{

Країна з найбільшою кількістю штучних островів?

–ОАЕ

–Японія

–Катар

–Саудівська Аравія

{

Кабул столиця:

–Кувейту

–Пакистану

–Індії

–Афганістану

{

Найбільш відомий курорт Індії

–Белек

–Сіде

–Гоа

–Фетхіє

{

Тадж Махал – одне із «семи чудес нового світу» знаходиться в :

- Непалі
- Індії
- Пакистані
- Австралії

{

Рекреаційні комплекси штату Керала омиваються водами:

- Бенгальської затоки
- Аравійського моря
- Червоного моря
- Мексиканської затоки

{

З якою країною межує Непал

- Індія
- Бангладеш
- Бутан
- Пакистан

{

У якій країні знаходиться найвища гора світу?

- Індія
- Непал
- Бутан
- Китай

{

Яка висота над рівнем моря найвищої вершини світу?

- 8868 м
- 8408 м
- 7886 м
- 8848 м

{

Як називається столиця Пакистану?

- Тхімпху
- Делі
- Ісламабад
- Оман

{

Шрі-Ланка знаходиться у водах:

- Індійського океану

- Тихого океану
- Середземного моря
- Атлантичного океану

{

Мальдівська республіка знаходиться у водах:

- Тихого океану
- Середземного моря
- Атлантичного океану
- Індійського океану

{

Сінгапур знаходиться у:

- Південно-Західній Азії
- Африці
- Південно-Східній Азії
- США

{

Рекреаційний комплекс Сентоза Знаходиться в Республіці:

- Домініканська Республіка
- Сінгапур
- Індонезія
- Філіппіни

{

Столиця Таїланду:

- Катманду
- Бангкок
- Бруней
- Суматра

{

Курорт Сумаї знаходиться у:

- Таїланді
- Сінгапурі
- Індонезії
- Бразилії

{

Далат - високогірний курорт у:

- Китаї
- Аргентині
- В'єтнамі

–Лаосі

{

75. Який острів не відноситься до Індонезії?

–Суматра

–Тімор

–Тринідад

–Ява

{

Рекреаційний комплекс і столиця Індонезії:

–Джакарта

–Суматра

–Калімантан

–Ява

{

Найбільше індустріальне та історико-культурне місто Малайзії:

–Малака

–Куала-Лумпур

–Путраджайя

–Борнео

{

Республіка Філіппіни – острівна країна у:

–Південній Азії

–Східній азії

–Південно-Східній Азії

–Північно-Східній Азії

{

Як називається пустельний комплекс у Монголії?

–Улан-Батор

–Гобі

–Каракуми

–Сахара

{

Корейська Народно-Демократична Республіка (КНДР) не межує з:

–Росією

–Пд. Кореєю

–Японією

–Китаєм

{

Сеул – головний центр політичного, економічного та культурного життя країни. Місто знаходиться у:

- Індонезії
- Монголії
- Північній Кореї
- Південній Кореї

{

Що стримує європейських туристів від поїздок до Японії?

- Мовний бар'єр
- Високі ціни
- Віддаленість від Європи
- Сейсмічність

{

Вулкан Фудзіяма – це не просто вулкан, який називають найкрасивішим в світі, це священна гора в:

- Малайзії
- Індонезії
- Японії
- Філіппінах

{

Рекреаційний комплекс Саппоро знаходиться в:

- Швейцарії
- Пакистані
- Лаосі
- Японії

{

Сучасна столиця Японії Токіо. Як називалась перша столиця?

- Хіросіма
- Кіото
- Осака
- Сендай

{

Острів курорт Хайнань знаходиться в:

- Кореї
- В'єтнам
- Китай
- Японія

{

У якому штаті США знаходиться найбільше пляжних рекреаційних комплексів?

- Флорида
- Аризона
- Невада
- Монтана

{

Рекреаційні комплекси Штату Гавайї знаходяться в:

- Індійському океані
- Тихому океані
- Атлантичному океані
- Карибському морі

{

Місто Лас-Вегас – центр:

- Пляжного туризму
- Гірськолижного туризму
- Грального бізнесу
- Бальнеологічного туризму

{

Гора Мак-Кінлі знаходиться в штаті:

- Колорадо
- Орізона
- Аляска
- Техас

{

Ніагарський водоспад, найцікавіша частина якого («Велика підкова») розміщується саме на території:

- Канади
- США
- Мексика
- Бразилія

{

Найбільший острів у світі, більш ніж три чверті якого, вкриває другий за потужністю льодовиковий щит у світі

- Мадагаскар
- Антарктида
- Аляска
- Гренландія

{

Рекреаційний комплекс Акапулько знаходиться у:

- США
- Коста-Ріко
- Мексика
- Панама

{

Рекреаційні комплекси Гондурасу знаходяться у:

- Північній Америці
- Центральній Америці
- Південній Америці
- В Тихому океані

{

Рекреаційні комплекси Ямайки омиваються водами:

- Аравійського моря
- Саргасового моря
- Карибського моря
- Філіппінського моря

{

У південній Америці гірський масив називається:

- Аппалачі
- Кордильєри
- Анди
- Гімалаї

{

Пляжні рекреаційні комплекси Бразилії знаходяться на:

- Східному узбережжі
- Західному узбережжі
- Північному узбережжі
- Південному узбережжі

{

Гранітний пік 710-метрової висоти розташований у лісі Тіжука, на горі Корковаду у місті

- Ріо-де Женеїро
- Монтевідео
- Буенос-Айрес
- Сантьяго

{

Пляжі Копакабана знаходяться у:

- Мексиці
- Бразилії
- Іспанії
- Португалії

{

Спадщина древніх цивілізацій Мачу-Пікчу знаходяться у:

- Болівії
- Чилі
- Перу
- Коста-Ріко

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Біотичні (біологічні) рекреаційні ресурси – об'єкти живої природи (рослинні й тваринні), що сприяють лікуванню, оздоровленню, задоволенню духовних потреб людини та організації окремих різновидів рекреаційних занять.

Відвідувач – особа, що відвідує країну поза своїм місцем проживання з будь-якою метою, крім занять оплачуваної діяльності.

Відпочинок (дозвілля) – специфічна діяльність людини, не спрямована на задоволення нагальних потреб; будь-яка діяльність (або бездіяльність), спрямована на відновлення людини.

Вільний час – необхідна умова здійснення рекреаційної діяльності; динамічна категорія, що має ознаки певної епохи, соціальної групи; змінюється як за обсягом, так і за змістом.

Внутрішній турист – тимчасовий відвідувач, який ночує, тобто здійснює у відвідуваному місці як мінімум одну ночівлю, що постійно проживає в певній місцевості та подорожує з туристською метою до іншої місцевості у межах своєї країни, але поза межами свого звичайного перебування на термін, що не перевищує 12 міс, і не займається оплачуваною діяльністю з будь-якого джерела в місці тимчасового перебування.

Екскурсант – тимчасовий (одноденний) відвідувач місцевості, населеного пункту, території або іншої країни незалежно від його громадянства, статі, мови й релігії, який перебуває в певній місцевості з туристською метою менше ніж 24 години, тобто такий, що не здійснює ночівлі в місці перебування.

Екскурсійне підприємство – комерційне підприємство, головною метою діяльності якого є організація екскурсійної діяльності для широких верств населення.

Екскурсія – туристська послуга тривалістю до 24 годин у супроводі екскурсовода за заздалегідь затвердженим маршрутом для забезпечення задоволення духовних, естетичних, інформаційних потреб туристів, без надання послуг розміщення (нічлігу).

Елементарні рекреаційні заняття – внутрішньо цілісна, однорідна, неподільна на технологічні компоненти рекреаційна діяльність.

Заклад ресторанного господарства – організаційно-структурна одиниця у сфері ресторанного господарства, яка здійснює виробничо-торгівельну діяльність: виробляє і (або) доготовляє, продає й організує споживання продукції власного виробництва та купувальних товарів, може організовувати дозвілля споживачів.

Засіб розміщення – будь-який об'єкт, що регулярно або час від часу надає послуги щодо розміщення для ночівлі.

Інфраструктурні (соціально-економічні) рекреаційні ресурси – уся сукупність підприємств, закладів і організацій матеріального виробництва та невинробничої сфери, відповідні трудові ресурси, які забезпечують виробництво, розподіл, реалізацію та споживання товарів і послуг, здатних задовольнити рекреаційні потреби.

Історико-культурні рекреаційні ресурси – історичні особливості, об'єкти та явища матеріальної і духовної культури, що були створені в процесі історичного розвитку й створюються в сучасних умовах на певній території, які можуть бути використані для задоволення духовних, пізнавальних та інтелектуальних рекреаційних потреб.

Лікування – відновлення здоров'я людини під час та після перенесеного захворювання (територіально може проходити як у межах, так і поза межами первинного житла, наприклад у спеціалізованих установах лікувально- оздоровчого типу).

Міжнародний турист (іноземний турист) – тимчасовий відвідувач, який ночує, тобто здійснює у відвідуваному місці як мінімум одну ночівлю в колективних або індивідуальних засобах розміщення; особа, яка подорожує з туристською метою до іншої країни, що не є місцем її звичного проживання й перебуває за межами звичного для нього середовища, на термін, не менше ніж 24 години і не більше шести місяців протягом одного календарного року без заняття оплачуваною діяльністю із будь-якого джерела у відвідуваній країні.

Організована екскурсійна діяльність – діяльність щодо організації ознайомлення туристів і екскурсантів з екскурсійними об'єктами без надання послуг розміщення (нічлігу).

Оцінювання рекреаційних ресурсів – процедура визначення якостей пев-

ного рекреаційного об'єкта відповідно до способу його використання для задоволення потреб суспільства, галузі, закладу або рекреанта, тобто суб'єктів рекреації різного рангу.

Природні рекреаційні ресурси – природні та природно-технічні геосистеми, природні об'єкти, явища й процеси, що мають необхідні якісні та кількісні параметри для організації рекреаційної діяльності.

Природно-антропогенні рекреаційні ресурси – геосистеми, до складу яких входять як природні, так і штучно створені (антропогенні) об'єкти: штучні пляжі, об'єкти природно-заповідного фонду, штучні водойми.

Природокористування – головна форма взаємодії суспільства і природного середовища, яка реалізується через систему заходів, спрямованих на освоєння, використання, перетворення, відновлення й охорону природних ресурсів, відображає зв'язки між виробництвом, населенням і навколишнім середовищем.

Рекреант – особа, яка відновлює свої розумові, духовні й фізичні сили на спеціалізованих територіях.

Рекреаційна дигресія – повна втрата природними комплексами їхніх лікувальних, оздоровчих пізнавальних, естетичних та інших, цінних з погляду рекреації властивостей.

Рекреаційна діяльність – діяльність у вільний час, спрямована на відновлення й розвиток психічних, фізичних і духовних сил людини; система заходів, пов'язаних із використанням вільного часу для оздоровчої, культурно-пізнавальної діяльності людей на спеціалізованих територіях, порівняно з іншими різновидами діяльності характеризується змінюваністю, розмаїтістю, незвичністю поведінки людей і самоцінністю процесу.

Рекреаційна ємність – кількість осіб (рекреантів), які можуть перебувати на певній території протягом одиниці часу без істотної шкоди для природного комплексу.

Рекреаційна зона – сукупність рекреаційних регіонів, які формуються на підставі територіальної близькості, наявності транспортних і функційних зв'язків та загального рекреаційного ресурсу.

Рекреаційна освоєність території – досягнутий у процесі територіального поділу праці рівень господарського потенціалу рекреації; стан розвитку ре-

креаційної функції на певній території (акваторії) протягом певного періоду.

Рекреаційна територія (акваторія) – складник земельного фонду (водного простору), що використовується в туризмі, лікуванні й відпочинку.

Рекреаційне зонування – процес, під час якого ідентифікуються ділянки територій різного призначення з метою рекреаційного використання у відповідних режимах та з інтенсивністю рекреаційної діяльності.

Рекреаційне навантаження – показник безпосереднього впливу рекреантів та функціонування рекреаційного господарства на природні комплекси, який обчислюється як кількість рекреантів, що відвідали певну ділянку природного комплексу протягом одиниці часу.

Рекреаційне освоєння – багатобічний процес пристосування території для тих або інших різновидів рекреаційних занять і їхніх комбінацій.

Рекреаційне природокористування – раціональне використання природних ресурсів для задоволення рекреаційних потреб людини; цілісний процес, що поєднує організацію рекреаційної діяльності на підставі використання природних ресурсів і умов, задоволення рекреаційних потреб населення і попередження негативних змін у довкіллі під впливом рекреаційної діяльності.

Рекреаційне районування – поділ території (країни, регіону чи всієї планети) на таксономічні одиниці, що характеризуються певними відмінностями, й у загальному значенні сприймається як спеціалізація рекреаційного господарства, структура рекреаційних ресурсів, напрями їхнього освоєння й охорони, перспективи розвитку рекреаційної діяльності.

Рекреаційний вузол – сукупність рекреаційних центрів або установ на невеликій території, які надають необхідні послуги рекреантам.

Рекреаційний попит – сума окремих різновидів попиту на різноманітні матеріальні блага й послуги, які надає рекреаційний ринок.

Рекреаційний пункт – окремі засоби для розміщення туристів, наприклад санаторії, бази відпочинку тощо.

Рекреаційний район – сукупність рекреаційних пунктів, центрів і вузлів, які спільно використовуються на певній території, і розміщені на ній інфраструктурні об'єкти, що утворюють рекреаційні райони, які здебільшого не є однофункційними.

Рекреаційний регіон – територія, що має певні ознаки, забезпечена рекреаційною інфраструктурою і системою організації рекреаційної діяльності.

Рекреаційний регіон – група рекреаційних районів, розташованих на території, що характеризується спільністю природних, історико-культурних, соціально-економічних ресурсів, певними інфраструктурними зв'язками та іншими особливостями.

Рекреаційний центр – окремий населений пункт із набором рекреаційних установ або окремих об'єктів, який є центром формування рекреаційного вузла.

Рекреаційні потреби – вимоги щодо умов відновлення людини; об'єктивна категорія, обумовлена рівнем витрат фізичної та психічної енергії людини в процесі життєдіяльності, насамперед під час праці та, відповідно, природною потребою компенсації цих затрат.

Рекреаційні ресурси – це об'єкти та явища природного й антропогенного походження, які мають сприятливі кількісні та якісні характеристики і використовуються або можуть бути використані для організації рекреаційної діяльності.

Рекреаційно-ресурсний потенціал – сукупність природних, історико-культурних та соціально-економічних умов організації рекреаційної діяльності на певній території.

Рекреаційно-туристське обслуговування – сукупність різновидів діяльності підприємств рекреаційної інфраструктури, що забезпечують задоволення потреб рекреантів при купівлі й споживанні послуг і товарів під час подорожі та перебування поза постійним місцем проживання.

Рекреація – різноманітні різновиди людської діяльності у вільний час, спрямовані на відновлення сил і задоволення широкого кола потреб, як особистісних, так і соціальних (розвиток навичок міжособистісного спілкування, підвищення трудового й культурного потенціалу суспільства, формування нових рис і якостей особистості, навичок сприйняття природних і культурних цінностей); процес відновлення фізичних, духовних і нервово-психічних сил людини, який забезпечується системою відповідних заходів і здійснюється у вільний від роботи час; сукупність явищ і відносин, що ви-

никають у процесі використання вільного часу для оздоровчої, пізнавальної, спортивної та культурно-дозвільної діяльності людей на спеціалізованих територіях.

Рекреаційний комплекс – це сукупність галузей і видів економічної діяльності, які забезпечують рекреаційними послугами населення країни, регіону, міста та створюють необхідні передумови для нормального функціонування рекреаційно-туристичного господарства. Звичайно, рекреаційний комплекс забезпечує функціонування рекреаційних циклів тижневої, місячної, сезонної тривалості, але в окремих випадках (місто, промисловий вузол, промисловий район) необхідно акцентувати і проблеми організації короткочасного відпочинку — тижневого і добового (Топчієв О. Г., 2005).

Ресторанне господарство – різновид економічної діяльності суб'єктів господарської діяльності з надання послуг стосовно задоволення потреб споживачів у харчуванні з організацією дозвілля або без нього.

Стандарт обслуговування – комплекс обов'язкових для виконання правил обслуговування клієнтів, які мають гарантувати встановлений рівень якості всіх необхідних операцій.

Супутні туристичні послуги та товари – послуги й товари, призначені для задоволення потреб споживачів, надання та виробництво щодо яких частково скоротиться без реалізації їх туристам.

Територіальна рекреаційна система – специфічна соціально- географічна система (або геосистема), яка складається із взаємопов'язаних елементів (підсистем): органу керування, рекреантів, природних та історико- культурних комплексів, технічних систем, обслуговувального персоналу та характеризується як функційною (стан підсистем визначається призначенням системи загалом), так і територіальною цілісністю.

Територіально-рекреаційний комплекс – частина територіальної рекреаційної системи; поєднання рекреаційних закладів і супутніх підприємств інфраструктури, об'єднаних тісними виробничими й економічними зв'язками, спільним використанням географічного розташування, природних і економічних ресурсів території, на якій цей комплекс розміщений.

Тип рекреаційної діяльності – однорідне угруповання елементарних рекреаційних занять, кожне з яких взаємозамінне й альтернативне для всіх інших елементарних рекреаційних занять цієї групи.

Тур – комплекс різних видів туристичних послуг, поєднаних за головної метою подорожі, що надаються в процесі проходження маршруту протягом певного часу для задоволення потреб туриста.

Туризм – тимчасовий виїзд людей із місця їхнього постійного проживання до іншої країни або місцевості у межах своєї країни з метою оздоровлення, пізнання, у професійно-ділових та інших цілей, без заняття оплачуваною діяльністю у відвідуваному місці на термін, що перевищує 24 години до одного року й із зобов'язанням залишити країну або місце перебування в певний термін.

Турист – споживач туру, туристського продукту або туристичних послуг; тимчасовий відвідувач місцевості, населеного пункту, території або країни незалежно від його громадянства, національності, статі, мови й релігії; особа, що перебуває в певній місцевості не менш ніж 24 години, але не більше 12 місяців протягом календарного року, або що перебуває поза місцем свого проживання в межах своєї країни і здійснює щонайменше одну ночівлю; подорожує заради задоволення або з пізнавальними, лікувальними, діловими цілями й не займається при цьому діяльністю в місці тимчасового перебування, оплачуваною з місцевого джерела.

Туристське підприємство – самостійний господарючий статутний суб'єкт, який має права юридичної особи, здійснює комерційну та науково-дослідну діяльність з метою отримання прибутку.

Туристський агент – юридична особа, створена згідно із законодавством України, а також фізична особа – суб'єкт підприємницької діяльності, яка здійснює посередницьку діяльність щодо реалізації туристського продукту туроператорів і туристичних послуг інших суб'єктів туристської діяльності, а також посередницьку діяльність щодо реалізації характерних та супутніх послуг.

Туристський оператор – юридична особа, створена згідно із законодавством України, діяльність якої становить винятково організацію та забезпе-

чення створення туристського продукту, реалізацію та надання туристичних послуг, а також посередницьку діяльність щодо надання характерних і супутніх послуг, і яка в установленому порядку отримала ліцензію на туроператорську діяльність.

Туристський продукт – попередньо розроблений комплекс туристичних послуг, який поєднує не менше ніж дві такі послуги, що реалізуються або пропонуються для реалізації за визначеною ціною, до складу якого входять послуги перевезення, розміщення та інші туристичні послуги, не пов’язані з перевезенням і розміщенням (послуги щодо організації відвідання об’єктів культури, відпочинку та розваг, реалізації сувенірної продукції тощо).

Туристичні товари – товари специфічного туристського попиту.

Умови рекреаційного районоутворення – загальні особливості природного й соціально-економічного середовища, у яких рекреаційні райони формуються й функціонують.

Умови рекреаційної діяльності – компоненти і особливості середовища, що уможливають (або, навпаки, обмежують) здійснення рекреаційної діяльності, не беручи у ній безпосередньої участі.

Характерні туристичні послуги та товари – послуги та товари, призначені для задоволення потреб споживачів, надання та виробництво яких істотно скоротиться без їхньої реалізації туристам.

Цикл рекреаційної діяльності – взаємопов’язане і взаємообумовлене поєднання типів рекреаційної діяльності, яке виникає на підставі провідного мотиву рекреаційної діяльності; програма відпочинку, яка дає змогу на підставі поведінкових можливостей і зразків реалізувати певні рекреаційні цілі, мотивації й вимоги рекреантів у певних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Величко В.В. Організація рекреаційних послуг: навч.посібник. –Харків: ХНУМГім. О.М. Бекетова, 2013. –202 с.
2. Бейдик О.О. Рекреаційні ресурси України: Навчальний посібник / О. О. Бейдик. – 2-ге вид. перероб. і доп. – К.: Альтерпрес, 2010. – 404 с.
3. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристичні ресурси України: Методологія і методика аналізу, термінологія, районування: Монографія / О. О. Бейдик. – К.: Видавничополіграфічний центр «Київський університет», 2001. – 395 с.
4. Галасюк С. С. Основні напрями розвитку туристичного ринку Франції [Електронний ресурс]. / С. С. Галасюк. – Режим доступу : http://tourlib.net/statti_ukr/galasjuk3.htm
5. Дахно І.І. Країни світу : енциклоп. довідн. / І.І. Дахно. - К.: Мапа, 2004. - 606 с
6. Дубович І.А. Країнознавчий словник-довідник / І.А. Дубович. - Л.: Ліга-прес, 2005. - 819 с
7. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу / Л.П. Дядечко. - К.: ЦНД, 2007. - 223 с.
8. Крачило Н.П. География туризма / Н.П. Крачило. - К.: Вища пік., 1987. – 208с.
9. Кузик С. Економічна і соціальна географія Америки / С. Кузик, М. Книш. - Л.: ЛНУ, 1999. - 299 с.
10. Кузик С. П. Географія туризму: навчальний посібник / С. П. Кузик. – К. : Знання, 2011. – 271 с.
11. Лебединский В.И. Геологические экскурсии по Крыму / В.И. Лебединский. - Симферополь : Таврия, 1976.- 142 с.
12. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг / О.О. Любіцева. - К.: Альтпрес, 2003. - 435 с.
13. Любіцева О.О., Панкова Є.В., Стафійчук В.І. Туристичні ресурси України. Навчальний посібник. – К.: Альтерпрес, 2007. – 369 с.
14. Мальська М. П. Міжнародний туризм і сфера послуг: [підручник] / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк, Н. М. Ганич. – К.: Знання, 2008. – 661 с.
15. Мальська М. П. Туристичний бізнес: теорія та практика / М. П. Мальська,

- В. В. Худо. - 2-ге вид., доп. І перероб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 368 с.
16. Масляк П.О. Рекреаційна географія. Навчальний посібник. - К.: Знання, 2008. - 343 с.
17. Масляк П.О. Країнознавство : підручник / П.О. Масляк. - 2-ге вид., виправл. і доповн. - К. : Знання, 2008. - 293 с. - (Вища освіта ХХІ століття).
18. Масляк П.О. Словник-довідник учня з економічної і соціальної географії світу / П.О. Масляк, Я.Б. Олійник, А.В. Степаненко. - К.: Лібра, 1996. - 397 с.
19. Масляк П.О. Географія Африки / П.О. Масляк, П.Г. Шищенко. - К.: Стафед-2, 2000. - 159 с
20. Мироненко Н.С. Рекреационная география / Н.С. Мироненко, И.Т. Твердохлебов. - М. : МГУ, 1981, - 208 с.
21. Навчально-методичний посібник до організації самостійної роботи та практичних (семінарських) занять з дидактичним забезпеченням дисципліни «Рекреаційні комплекси світу» для студентів спеціальності 7.14010301 –Туризмознавство/ Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника; [укладач Калуцький І. Ф.]. –Івано-Франківськ: Лік, 2014. –72 с.
22. Николаенко Д.В. Рекреационная география / Д.В. Николаенко. - М., 2001. - 321 с
23. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www2.unwto.org>.
24. Офіційний сайт світової спадщини ЮНЕСКО. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://whc.unesco.org>.
25. Парфіненко А. Ю. Туристичне країнознавство: навчальний посібник для ВНЗ (рек. МОН України) / А. Ю. Парфіненко. Х. : Бурун Книга, 2009. – 288 с.
26. Петрова І. В. Дозвілля в зарубіжних країнах : підручник. / І. В. Петрова. – К. :Кондор, 2008. – 408 с.
27. Покоłodна М.М., Полчанінова І.Л. Рекреаційні комплекси світу (в тому числі турресурси України)». Конспект лекцій. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/books_ukr/pokolodna.htm.

28. Полчанінова І. Л. Рекреаційні комплекси світу : навч. посібник / І. Л. Полчанінова, М. М. Покоłodна ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 107с.
29. Преображенский В.С. География и отдых / В.С. Преображенский, Ю.А. Веденин. – М. : Знание, 1971, -47 с.
30. Смаль І.В. Туристичні ресурси світу. Ніжин: Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. 336 с.
31. Смаль І.В. Основи географії рекреації та туризму : навч. посіб. / І.В. Смаль. – Ніжин : НДПУ, 2004. – 105 с.
32. Стафійчук В.І. Рекреалогія / В.І. Стафійчук. – К.: Альтпрес, 2006. – 263 с.
33. Стафійчук В.І. Туристичне країнознавство: туристичні ресурси світу. Європа, Азія, Австралія та Океанія: навч. посіб. / В. І. Стафійчук, О. Ю. Малиновська. – К. : Альтерпрес, 2009. – 427 с.
34. Туристичне країнознавство: країни лідери туризму : навчальний посібник / за ред. О. О. Любіцевої. – К. : Альтерпрес, 2008. – 436 с.
35. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія / Н.В. Фоменко. – К. : ЦНЛ, 2007. – 311 с.
36. Шаблій О. Основи загальної суспільної географії / О. Шаблій. – Л.: ЛНІ, 2003. – 443 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНЕ РАЙОНУВАННЯ СВІТУ (за О.О.Бейдик)

Європейський макрорайон	
Прибалтійський	Польща, Латвія, Литва, Естонія
Центральний	Чехія, Словаччина, Угорщина
Причорноморський	Румунія, Болгарія, Україна, Молдова
Адріатичний	Сербія, Чорногорія, Словенія, Хорватія, Боснія та Герцеговина, Македонія, Албанія
Піренейський	Іспанія, Португалія, Андорра, володіння Великої Британії - Гібралтар
Апенніно-Мальтійський	Італія, Ватикан, Сан-Маріно, Мальта
Греція	Греція
Франція та Монако	Франція та Монако
Німеччина і країни Бенілюкс	Бельгія, Нідерланди, Люксембург
Альпійський	Швейцарія, Австрія, Ліхтенштейн
Велика Британія та Ірландія	Велика Британія та Ірландія
Країни Європейської Півночі	Швеція, Норвегія, Данія, Фінляндія, Ісландія
Білорусь і європейська частина Росії	Білорусь і європейська частина Росії
Азійський макрорайон	
Південно-Західна Азія	Туреччина, Кіпр, Іран, Афганістан, Бахрейн, Ірак, Саудівська Аравія, Кувейт, Об'єднані Арабські Емірати, Оман, Ізраїль, Палестинська автономія
Південна Азія	Індія, Бутан, Пакистан, Бангладеш, Непал, Шрі-Ланка, Мальдівська Республіка
Південно-Східна Азія	Сінгапур, Малайзія, Бруней, Таїланд, Камбоджа, В'єтнам, Лаос, М'янма, Індонезія, Східний Тімор, Філіппіни

Східна Азія	Китай, Японія, Монголія, КНДР, Республіка Корея
Закавказзя	Азербайджан, Вірменія, Грузія
Центральна Азія	Казахстан, Узбекистан, Туркменистан, Таджикистан, Киргизстан
Азійська частина Росії	Азійська частина Росії
Африканський макрорайон	
Північна Африка (Південно-середземноморський)	Марокко, Туніс, Алжир, Лівія, Єгипет, іспанські володіння Сеута і Мелілья
Західна Африка (Приатлантичний)	Маврикій, Сенегал, Гвінея, Ліберія, Сьєрра-Леоне, Гана, Кот-д'Івуар, Камерун, Конго, Демократична Республіка Конго (до липня 1997 р. Заір), Габон, Того, Бенін, Нігерія, Західна Сахара, Екваторіальна Гвінея, Гвінея-Бісау, Гамбія, Кабо-Верде, Сан-Томе і Принсіпі.
Східна Африка	Кенія, Сомалі, Танзанія, Уганда, Руанда, Бурунді, Судан, Ефіопія, Еритрея, Джибуті, Південний Судан.
Внутрішній	Малі, Нігер, Чад, Буркіна-Фасо, Центральноафриканська Республіка
Південна Африка	Ангола, Замбія, Малаві, Зімбабве, Ботсвана, Намібія, Мозамбік, Південно-Африканська Республіка, Лесото, Свазіленд.
Острівний	Мадагаскар, Коморські Острови, Маврикій, Сейшельські Острови
Північноамериканський макрорайон	
Канада та США	Канада, США, самоврядна частина Данії - Гренландія; володіння: Великої Британії - Бермудські Острови, Франції - Сен-П'єр і Мікелон
Мексика	Мексика
Центральноамерикансько-Карибський макрорайон	
Центральна Америка	Гватемала, Беліз, Нікарагуа, Сальвадор, Коста-Рика, Гондурас, Панама
Країни Карибського басейну та Вест-Індія	Багамські Острови, Куба, Ямайка, Гаїті, Домініканська Республіка, Тринідад і Тобаго, Антигуа та Барбуда, Барбадос, Гренада, Домініка, Сент-Вінсент і Гренадини, Сент-Кристофер і Невіс, Сент-Люсія, а також території, які належать США (Пуерто-Рико), Нідерландам (о. Аруба, Нідерландські Антильські Острови), Великій Британії (Кайманові острови, Монтсеррат, Теркс і Кайкос, Віргінські Британські Острови)

Південноамериканський макрорайон	
Північний	Венесуела, Гайана, Суринам, Колумбія і заморська територія Франції - Гвіана
Центрально-Східний	Бразилія, Парагвай і Уругвай
Західноандійський	Еквадор, Перу, Болівія
Південноандійський	Чилі, Аргентина, Фолклендські, або Мальвінські, Острови, де-факто належать Великій Британії
Австралійсько-Океанійський макрорайон	
Австралія та Нова Зеландія	Австралія та Нова Зеландія
Океанія	Папуа-Нова Гвінея, Соломонові Острови, Фіджі, Тувалу, Тонга, Палау, Маршаллові Острови, Вануату, Кірибаті, Науру, Західне Самоа, Федеративні Штати Мікронезії, а також володіння Франції (Каледонія, Французька Полінезія) та Північні Маріанські Острови, які знаходяться під опікою США
Антарктичний макрорайон	
Півострівний та острівний	Антарктичний півострів та острови Антарктики
Прибережний	територія материка, яка безпосередньо прилягає до Світового океану
Внутрішньо-антарктичний	Внутрішньоантарктичний

ТУРИСТИЧНЕ РАЙОНУВАННЯ СВІТУ ЗА UNWTO

Субрегіони	Держави
1	2
А Ф Р И К А	
Північна Африка	Алжир, Марокко, Судан, Туніс
Західна Африка	Бенін, Буркіна-Фасо, Гана, Гамбія, Гвінея, Гвінея - Бісау, Кабо-Верде, Кот-д'Івуар, Ліберія, Мавританія, Малі, Нігер, Нігерія, Сенегал, Сьєрра-Леоне, Того, острів Св. Єлени (Великобританія)
Центральна Африка	Ангола, Габон, Демократична республіка Конго, Екваторіальна Гвінея, Камерун, Конго, Сан-Томе і Принсіпі, Центральноафриканська республіка, Чад
Східна Африка	Бурунді, Джибуті, Еритрея, Ефіопія, Кенія, Коморські острови, Мадагаскар, Малаві, Маврикій, Мозамбік, Реюньон, Руанда, Сейшельські острови, Сомалі, Танзанія, Уганда, Замбія, Зімбабве
Південна Африка	Ботсвана, Лесото, Намібія, Південно-Африканська Республіка, Свазіленд
А М Е Р И К А	
Північна Америка	Гренландія (Данія), Гавайські острови (США), Канада, Мексика, Сент-П'єр і Микелон, США
Центральна Америка	Беліз, Гватемала, Гондурас, Коста-Ріка, Нікарагуа, Панама, Сальвадор
Південна Америка	Аргентина, Болівія, Бразилія, Венесуела, Гайана, Гвіана (Франція), Еквадор, Колумбія, Парагвай, Перу, Суринам, Уругвай, Чилі, Фолклендські острови
Карибська Америка	Ангілья, Антигуа и Барбуда, Аруба, Багамські острови, Барбадос, Бермудські острови (Великобританія), Віргінські острови (Великобританія), Віргінські острови (США) Гаїті, о. Гваделупа (Франція), Гренада, Домініка, Домініканська республіка, Кайманові острови, Куба, Малі Антильські острови, Мартініка, Монтсеррат, Пуерто-Ріко, Сент-Вінсент і Гренадіни, Сент-Кітс і Невіс, Сент-Люсія, Тринідад і Тобаго, Теркс і Кайкос, Ямайка

1	2
АЗІЯ І ТИХООКЕАНСЬКИЙ РЕГІОН	
Північно-Східна Азія	Китай, Гонконг (Сянган, Китай), Монголія, Демократична народна республіка Корея (північна Корея), Республіка Корея (південна Корея), Тайвань (Китай), Макао (Аоминь, Китай), Японія
Південно-Східна Азія	Бруней, Східний Тимор, В'єтнам, Індонезія, Камбоджа, Лаос, Малайзія, М'янма, Сінгапур, Таїланд, Філіппіни
Південна Азія	Афганістан, Бангладеш, Бутан, Індія, Іран, Мальдіви, Непал, Пакистан, Шрі-Ланка
Австралія і Океанія	<i>Австралоазія:</i> Австралія, Нова Зеландія <i>Мікронезія:</i> Гуам (США), Кірибаті, Маршаллові острови, Федеративні штати Мікронезії, Науру, Північні Маріанські острови (США), Палау <i>Меланезія:</i> Фіджі, Нова Каледонія (Франція), Папуа - Нова Гвінея, Соломонові острови, Вануату <i>Полінезія:</i> Американське Самоа (США), Самоа, Тонга, Тувалу, Французька Полінезія
ЄВРОПА	
Центральна і Східна Європа	Азербайджан, Білорусія, Болгарія, Вірменія, Грузія, Естонія, Казахстан, Киргизстан, Латвія, Литва, Молдова, Польща, Росія, Румунія, Словаччина, Таджикистан, Туркменістан, Угорщина, Україна, Узбекистан, Чехія
Західна Європа	Австрія, Бельгія, Ліхтенштейн, Люксембург, Монако, Нідерланди, Франція, Федеративна Республіка Німеччина, Швейцарія
Північна Європа	Данія, Великобританія, Ірландія, Ісландія, Норвегія, Фінляндія, Швеція
Південна Європа	Албанія, Андорра, Боснія і Герцеговина, Ватикан, Греція, Іспанія, Італія, Македонія, Мальта, Португалія, Сан-Марино, Сербія, Словенія, Хорватія, Чорногорія
Східно-Середземно-морська Європа	Кіпр, Ізраїль, Туреччина
БЛИЗЬКИЙ СХІД	
	Бахрейн, Єгипет, Ірак, Йорданія, Йемен, Катар, Кувейт, Ліван, Лівія, палестинські території, Оман, Об'єднані Арабські Емірати, Саудівська Аравія, Сирія

Навчальне видання

В.Р. Монастирський

ПРИРОДНІ РЕСУРСИ І РЕКРЕАЦІЙНІ КОМПЛЕКСИ СВІТУ

Навчальний посібник

Комп'ютерне верстання: Ігор Дикий

Дизайн обкладинки: Марта Бодник

Підписано до друку 24.05.2022. Формат 60×84/16. Друк офсетний.

Гарнітура Minion Pro.

Папір офсетний 80 г/м². Умовн. друк. арк. 9.98.

Тираж 300 примірників.

Віддруковано з готових діапозитивів ПП «Друк-Захід»

м. Львів, пл. Д.Галицького 6/2.